

XI. évfolyam
100-101. szám
ROMALAP

2003. november-december

Ára: 140 Ft

*Áldott, békés karácsonyi ünnepeket és
boldog új évet kívánunk!*

Baxtalo Krechuno!

Baxtalo Nyevo Bersh!

LD

HOSSZÚ ÚT

„LUNGO DROM”

P

OSTAFORDULT

V

VAL

Kedves Paksi Éva!

Ezúton szeretném bemutatni furta táncsoportunkat, a Csillag Gyöngyszemeket. Hagyományörző cigánytáncot járnak. A világhírű Kalyi Jag együttes számaira táncolunk,

akkal volt szerencsénk ez év nyarán, Hosszúpályiban személyesen is találkozni.

Eddigi fellépéseink:

Furta, Földes, Hosszúpályi, Kőrösszakál, Túrístvándi, Derecske, Kaba, Csökmő-szín-

padain és Kisvárdán, ahol a IX. Nemzetközi Fesztiválon kiváló elismerést nyertünk a kisvárdai Várszínpadon.

A csoport vezetője és a táncot betanította: Kelemen Miklósné Katika, aki 20 éve tanít és tán-

col. A csoport lelkét, az alapítótagok/szólótáncosok alkotják. A háttértáncosok változók.

Szívesen vállalunk fellépéseket az ország bármely részén.

A csoport vezetője a következő címen, illetve telefonszámon elérhető:

Kelemen Miklósné,
4141 Furta,
Szabadság út 21.06-
20/5948099.

Köszönettel:
Kelemen Mónika
cigány kisebbségi szószóló

Címlapon:
Nyári Gyula felvétele

Tartalom:

Farkas Kálmán: „Az átlagosnál primitívebb”.....	3.	Smink nélkül Kende Tünde, a Világunk főszerkesztője	24.
A hónap hírei	4.	Utazz el önmagadbal	26.
Ez történt 2003-ban összefoglaló	6.	Járdakő	27.
Foglalkoztatási rovat	12.	Hagyomány - Karácsony	28.
Humanista módon	14.	A világ legszebb karácsonya	29.
Provokatív kérdőív	16.	Népe múltjáról és jelenéről ír Harkály Emil Elemér	30.
Segítő kezet nyújtani	17.	Televízió	34.
Oktatás	18.	Évfordulók - események	35.
Identitás és történelem	19.	Pályázatok	36.
Könyvespolcunk	20.	Gyerekeknek való	40.
Életút Rostás Farkas György költő	22.	Horoszkóp	42.
		Megrendelő - felhívások	43.

LD
„LUNGO DROM”

**ROMA
LAP**
Megjelenik
havonta

Kiadja: az „Oktatási
és Továbbképzési
Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: lungodrm@axelero.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva
Főmunkatárs: Farkas Kálmán
Tervezőszerkesztő:
Arabeszk 3 Bt.
Munkatársak:
Hegedűs Sándor;
Józsa Zoltán, Lukács Ilona,
Nyári Gyula, Szécsi Magda

Rác Lajos

Szerkesztőségi titkár:
Pálfi Elvira
Felelős kiadó: Farkas Flórián
Nyomdai munkák:
KARCAGI NYOMDA KFT.
Felelős vezető:
Tankó Csaba
ügyvezető igazgató
ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem
őrizzük meg és nem küldjük
vissza.
Szerkesztőségünk a mienktől
eltérő véleményt is közli.
A leveleket esetenként rövidítve,
szerkesztett formában adjuk
közre.

„Az átlagosnál primitívebb”

Olyan rafinált, intellektuálisan indokolt roma ellenes diszkriminációval még sem közbeszédben, sem jogi indoklásban nem találkoztam, mint a Roma Sajtóközpont által a Vitatott indoklás címmel, a Népszabadság november 8-ai számában közzétett, a józan észet meghazudtoló kis tudósításban.

Íme a szöveg: „Az átlagosnál primitívebb személyiségükre hivatkozva ítelt meg kevesebb pénzt a bíróság két magyarországi roma férfinak!” Vajon milyen kritériumok alapján állapította meg a Szegedi Városi Bíróság, hogy a két roma férfi az átlagosnál primitívebb? Mit takar a primitívség fogalom? Az Idegen szavak és kifejezések szótára szerint a következőket: „1. kezdetlegesség, fejletlenség, 2. erdei ősi állapot, (népeknél), 3. együgyűség, műveletlenség, tanulatlanság.” Az említett fogalmak közül melyiket és milyen fokát vette figyelembe és alkalmazta ítéletkor a bíróság, miután a roma testvérpár, mint kiderült, tizenöthónapi előzetes letartóztatásuk után két-kétmillió kártalanítási igényüket csaknem másfél-másfél millióra mérsékelte az említett bíróság.

Az ítélet indoklásában a bíró arra hivatkozott: a felperesek „az átlagosnál primitívebb személyiségükből kifolyólag” nem éltek meg olyan fokú pszichés károsodással a fogva tartást, amely miatt megkaphatták volna az általuk kért nagyobb összeget. Ez az ítélet nem csak brutális, de véleményem szerint sem jogilag, ám még inkább pszichológiailag sem állja meg a helyét, s tudományos szempontból megalapozatlan. Elképzelhetetlennek véltem eddig, hogy a bíróság iskolai végzettség, képzettség, műveltség, műveletlenség, szülőköröség, világrépről alkotott felfogás, stb. alapján szabjon ki kártérítési igényt, s ettől függően csökkentse vagy növelje annak mértékét.

Elgondolkodtat és megdöbönt, amikor a kártérítés csökkentését indokolva arra hivatkozik, hogy „az átlagosnál primitívebb (mit ért ezen, s mihez viszonyítva?) személyiségükből kifolyólag nem éltek meg olyan fokú pszichés károsodással (Milyen fokúra gondolt a bíró úr? Esetleg nem arra, hogy nem bolondultak meg, nem veszítették eszüket? stb.) a fogvatartást, amely miatt megkaphatták volna az általuk kért nagyobb összeget.

Talán pszichológiai vizsgálat alá kellett volna vetni mindkét roma férfit, hogy a szakmai vélemény alapján a pszichés károsodástól függően döntöttek volna arról, hogy másfél-másfél vagy két-kétmilliót fizessenek nekik kártalanítás címén?! És akkor nem is említem, hogy a testvérpár tizenöt hónapig volt ártatlanul előzetes letartóztatásban.

Arról nem szól a tudósítás, hogy egyáltalán mi-ben nyilvánult meg e két roma primitívsége, esetleg milyen iskolai végzettségük van, s egyáltalán van-e, vagy analfabéták. Minden féle objektív kritérium nélkül mondták ki rájuk: primitívek. S ez volt az oka kevesebb kártérítésüknek, illetve nem éltek át emiatt olyan mélységgel pszichológiai károsodásukat, mintha történetesen érettségizettek vagy egyetemet végeztek volna? Indoklásuk szerint minél műveltebb, iskolázottabb valaki, annál mélyebben éli meg a pszichológiai károsodását? Tessék mondani: ez a károsodás látható, észlelhető, miben mutatkozik meg? És mikor? Azonnal vagy később is „kiütökhözhet”? Valamilyen formában? És akkor?...

S a közleményből arról is tudhatunk, hogy a bíróság elnöke visszautasította, hogy a kifogásolt mondat diszkrimináció lenne. Ha nem romákkal hasonló esetben így járnak, el az nem diszkriminatív? Akkor is az! Az említett két romával kapcsolatban pedig: vastagon cigányellenes diszkrimináció, még-hozzá rafináltabb változatban.

MÓDOSULT A FOGLALKOZTATÁSI TÖRVÉNY

❖ A foglalkoztatási törvény végrehajtási utasítását tartalmazó rendelet október 15-én hatályba lépett módosításai lehetőséget nyújtanak a roma származású, valamint a 45 éven felüli munkanélküliek képzésének és elhelyezkedésének hatékonyabb támogatására. A munkaerőpiaci képzés módosítása kedvező feltételekkel lehetővé teszi a romák továbbtanulását. A támogatás a szükséges feltételek megléte esetén az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra felkészítő képzéshez kérhető. Képzési támogatás nyújtható az általános iskolai végzettség megszerzését biztosítható képzéshez és az azt követő szakképzés megszerzésére. A foglalkoztatást bővítő bértámogatás megállapításának feltételei is kedvezően alakultak. A 45. évét betöltött munkanélküli már nem csak félévi, hanem már 3 havi munkanélküliség után is kaphat támogatást. A támogatás időtartama 2 évre bővült.

❖ 180 fős roma delegációt fogadott II. János Pál pápa november 19-én. Az audencián az áldást kérő roma zarándokok a magyar kormány és a magyarországi katolikus egyház képviselőivel együtt vettek részt. A IV. Pál Teremben az imádságot megelőzően a roma küldöttség elénekelte a Gelem, gelem című nemzetközi roma himnuszt és a Zöld az erdő című beás éneket, amit sokan szintén himnuszuknak tekintenek. A kormány képviselőjében **Lévai Katalin** esélyegyenlőségi miniszter kísérte el a roma zarándokokat az útra és vett részt az audencián. A pápa megáldotta azt a Magyarországról hozott keresztet, amelyet a Komárom-Esztergom megyei Csatkán kívának feállítani. A zarándokút ötlete **Kövesi Vilmosban**, az OCÖ elnökhelyettesében született meg. A fotó az indulás pillanatát örökítette meg.

Fotó: Nyári Gyula

DISZKRIMINÁCIÓ

❖ Az életkor miatti diszkrimináció egy-másfélmillió embert érinthet Magyarországon. Gyakran éri hátrányos megkülönböztetés a nyugdíjasokat és a fiatalkorúakat, a másodállásban dolgozókat és a részmunkaidősöket. A romákat általában közvetett diszkriminációval „szűrik ki”, például olyan végzettséget kérnek, ami egyébként nem szükséges az állás betöltéséhez.

MAGYARORSZÁGON FORGATJÁK A DALLAST

❖ A romániai hatóságok megakadályozták a német-osztrák-magyar koprodukcióban készülő *Dallas* című játékfilm forgatását, ezért azt *Fót* mellett folytatják. A film cselekménye egy személtelep melletti, kép-

zeletbeli viskóvárosban, cigányok körében játszódik, amelynek végkicsengése, hogy nehéz helyzetben is lehet embernek maradni. Az erdélyi Alsórákos melletti elhagyatott salakbányában építették föl a filmesek a díszleteket, ahová „műszemelt” is vittek. A román hatóságok először környezetvédelmi okokra hivatkozva léptek közbe, majd Nastase miniszterelnök is véleményt nyilvánított, miszerint a film „károsan befolyásolja a Romániáról külföldön kialakuló képet”, a hatóságok leállították a forgatást. Magyarországon is többen tiltakoztak – többek között az OCÖ is – a film hazai forgatása ellen.

CIGÁNYNAK LENNI MAGYARORSZÁGON

❖ Címmel mutatták be a Parlamentben a legújabb cigányokról szóló könyvet. A va-

gyoni egyenlőtlenségek növekedésével, az előítéletek, a diszkrimináció, az elkülönítés erősödésével együtt a romák és a nem romák közötti feszültségek is nőttek. **Törzsök Erika**, az Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány igazgatója, a kötet egyik szerkesztője véleménye szerint a cigányság tagoltságának egyre nyilvánvalóbbá válása, a romák intenzív bekapcsolódása a politikai küzdelmekbe meglepetést okozott a többségi társadalom számára.

NYOMOZÁS

❖ **Kolompár Orbán**, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke a gyanúsítottja a szervezet június 25-i közgyűlésének meghamisítása miatt indított rendőrségi eljárásnak – adta hírül rendőrségi forrásokra hivatkozva

az MTI. Mint ismeretes, július 15-én **Kertész Lóránt**, az OCÖ egyik képviselője tett feljelentést ismeretlen tettes ellen, azt állítva, hogy az OCÖ közgyűlése okirat-hamisítással módosította a szervezeti és működési szabályzatot. **Kertész** szerint a közgyűlésen hozott határozatok nem érvényesek és jogtalanul mozdították el **Horváth Aladárt** elnöki pozíciójából.

TELEPREHABILITÁCIÓ

❖ A romaügyi hivatal számításai alapján mintegy százmilliárd forintra lenne szükség a nyomortelepek és telepszerű lakóhelyek megszüntetéséhez. A földművelésügyi tárca öt évvel ezelőtt készült felmérése szerint 440 lakóközösség, megközelítőleg százezer honfitársunk él emberhez méltatlan telepi viszonyok között. **Berki Judit** he-

lyettes államtitkár, a romaügyi hivatal vezetője a Népszabadságnak nyilatkozva elmondta, hogy a települészámolást nem szabad pusztán műszaki feladatként kezelni: képzésekkel, munkahelyteremtéssel egybekötött oktatási és közösségfejlesztő programok révén kell segíteni a nyomorból kivasztott, mentálisan is rossz állapotban lévő roma családok integrációját. Ennek eléréséhez nem elég a cigányokat felkészíteni, a többségi társadalmat is meg kell nyerni. A települészámolás jövőre indul. A romaügyi hivatal által kért tízmilliárd forint helyett a költségvetés tervezete mindössze egymilliárdot szán erre a célra. A romaügyi hivatal a hiányzó összeget több tárcával együttműködve, pályázatokból próbálja előteremteni.

OCŐ

◆ Rendkívüli közgyűlést tartott az OCŐ november 28-án. Élénk vita folyt arról, hogy milyen díjazásban részesüljenek a kisebbségi önkormányzatok vezetői. Az OCŐ javaslata szerint az országos kisebbségi önkormányzatok elnökei a mintegy 500 ezer forintos miniszteri alapilletménynek nem a kormányzat által indítványozott 40, hanem 80 százalékat, az elnökhelyettesek pedig ne a 30, hanem a 70 százalékat kapják meg a jövőben. Az OCŐ – korábbi álláspontjával ellentétben – támogatja a kisebbségi névjegyzék bevezetését. Mint ismeretes, a kormányzati koncepció szerint a kisebbségi önkormányzati választásokon csak azok lennének választók és választhatók, akik regisztrálták magukat, azaz szerepelnek a kisebbségi névjegyzékben.

KETTŐS DISZKRIMINÁCIÓ

◆ November 26-án Kóczé Angéla, az Európai Roma Információs Iroda igazgatója az

Európai Parlamentben tartott előadást az Európában élő roma asszonyok helyzetéről. Az esemény szomorú aktualitását az adta, hogy november 14-én a romániai Petrosaniban egy őrző-védő cég emberei agyonverték egy roma asszonyt, akit szénlopáson értek a helyi bányában.

ROMA HOLOCAUST EMLÉKMŰVET AVATTAK ZALAEGERSZEGEN

◆ November 5-én Zalaegerszegen, a vasútállomás előtti téren dr. Mádl Ferenc köztársasági elnök leplezte le azt az emlékművet, mely az 1944 novemberében elhurcolt mintegy 800 roma számára állít emléket.

ÖNÁLLÓAN

◆ Január elsejétől a Miniszterelnöki Hivatalból kiválva, önálló költségvetéssel rendelkező szervként működik tovább az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal. A hivatalhoz négy – a romaügyi, a civil, az esélyegyenlőségi és a funkcionális – igazgatóság tartozik majd. A hivatal programjaira, szakmai feladatokra jövőre 11,8 milliárd forintot irányzott elő a kormány.

FÁKAT ÜLTETNÉNEK

◆ A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium a cigánytelepek környezeti ártalmának csökkentésére kiírt pályázatára 140 település kisebbségi önkormányzata jelentkezett. A 94 nyertes pályázót osztottak szét. A sikeresen pályázók között volt a Jászapáti Cigány Kisebbségi Önkormányzat is. A támogatásból a már több éve folyó köztisztasági programjukat szeretnék kibővíteni. Kukákat szeretnének vásárolni minden családnak, valamint a Dankó és Ilona utcákban fákat szeretnének ültetni. Az elképzelések szerint minden családnál egy-egy gyermek kapná a fát, akinek feladata lenne azt óvni, gondozni.

GYŰLŐLETBESZÉD

◆ Az Országgyűlés december 8-án megszigorította a gyűlöletbeszéd elleni szabályokat. 184 szavazattal, 180 ellenében módosították a Büntető törvénykönyvet. Így a jövőben büntettet követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, aki nagy nyilvánosság előtt valamely nemzet vagy nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport ellen gyűlöletre izgat, erőszakos cselekményre hív fel. Vétséget követ el és két évig terjedő szabadságvesztéssel

lesz büntethető az, aki az emberi méltóságot sérti azzal, hogy másokat nemzeti, etnikai, faji vagy vallási hovatartozása miatt becsmérel vagy megaláz. A változtatás legfontosabb eleme, hogy a közvetlen erőszak kiváltásának veszélyét magába hordozó „usztítás” kifejezést az annál tágabb „izgatásra” cseréli fel.

EU-TANÁCSKOZÁS A ROMÁKRÓL

◆ A romák közéleti szerepének erősítéséről tartottak tanácskozást december 10-én Brüsszelben a tíz új uniós tagállam és az Európai Parlament képviselői. Farkas Flórián (Fidesz, Lungo Drom) elmondta: a többségi vélemény azt a modellt tartja követendőnek, amely szerint a cigányszervezetek egy nagyobb politikai erővel szerveződve, annak listáján jelöljenek képviselőket. A Fidesz EP-listáján a Lungo Drom képviselője Járóka Livia a 8. helyen áll. Farkas Flórián elmondta, hogy a 10 új uniós tagállam közül csak Magyarországnak, a Lungo Dromnak van cigány képviselő jelöltje.

A Népszabadság, az Új Néplap és a Romaweb cikkjei alapján összeállította:

Paksi Éva

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány novemberben 11. alkalommal rendezte meg megyei Ki-mit-tud? vetélkedőjét. A rendezvényre Jász-Nagykun-Szolnok megye 23 általános iskolájából több mint 200 gyermek jelentkezett. Felvételünkön a karcagi Arany János Általános Iskola diákjai bécsi keringőt adnak elő.

A hónap hírei • A hónap hírei

Elhunyt Ilona Lackova író

• 2003. január elején, 81 éves korában elhunyt **Ilona Lackova**, szlovákiai roma író. Legismertebb munkája a Szerencsés csilagzat alatt születtem: Egy cigányasszony élete Szlovákiában című önéletrajza, mely magyar, francia és angol nyelven is megjelent, széleskörű elismerést szerezve számára Európa szerte. (február)

Botrányos alakuló ülés

• Kettészakadt a Demokratikus Roma Koalíció. A tények ismeretében úgy tűnik, a koalíciót alkotó három szervezet közül a CSZOSZ-re csak a választási sikerig volt szükség. A botrányosra sikeredett alakuló ülésről, mely nem tett jót az új OCÖ megítélésének, a Cigány Szervezetek Országos Szövetsége kivonult és a Fővárosi Bíróságon támadta meg az ülésen született döntéseket. (március)

Náci módszer

• Megdöbbentő hírt közöltek a napokban a lapok a The Independent On Sunday angol liberális lapban megjelent forrásra hivatkozva. Független kutatókra és más bizonyítékokra hivatkozva közlik, hogy roma nőket sterilizáltak Szlovákiában. Eddig az emberi jogi aktivisták 141 esetről tudnak. A brit lap szerint az említett szlovákiai térségben a kutatóknak és ügyvédeknek 110 cigány asszony mondta azt, hogy akarata ellenére sterilizálták. (március)

Cigány Önkormányzatok Országos Szövetsége

• Harminc regionális és megyei roma civil szervezet, csaknem ezerhétszáz cigány önkormányzati képviselő, valamint a Lungo Drom kilencszáz tagszervezete március 27-én Cigány Önkormányzatok Országos Szövetsége néven új szervezetet alapított Szolnokon. Az új szervezet döntéshozó testülete a szövetségi tanács élére **Farkas Flóriánt**, a Lungo Drom elnökét választotta. A CÖOSZ célja megőrizni a cigánypolitika eredményeit, felkészíteni a cigányságot az európai uniós csatlakozásra, partneri viszonyt alakítani ki a települési önkormányzati szövetségekkel. (április)

Megsértették a romákat

• Az Irigy Hónaljmirigy együttes a TV2 március 30-i Bazi nagy roma lagzi című műsorával 45 percen át sértegette a romákat és gyermekeiket – jelentette ki sajtótájékoztatóján **Magyar Bálint** oktatási miniszter. **Mohácsi Viktória**, a tárca roma ügyekért felelős miniszteri biztosa úgy fogalmazott: „egész életében nem érezte magát olyan megaláztatottnak, mint a műsor 45 perce alatt.” Az ORTT vizsgálatot indított a műsor ügyében. A médiahatósághoz megérkezett **Kaltenbach Jenő** kisebbségi ombudsman és az Integrációs Roma Szövetség nevű cigányszervezet beadványa is. A Romaversitas április 5-én a TV2 főbejárata előtt tiltakozott a cigányság megsértése, a rasszizmus ellen. Véleményük szerint a paródiának szánt műsor a legrosszabb sztereotípiákat használva bűnözőként és munkakerülőként állította be a romákat. **Sipos Tamás**, a zenekar vezetője elmondta, hogy ártó szándékuk nem volt. Ha mégis megbántottak embereket, azokat ezúton megkövetik. (április)

Anyagi gondokkal küzd a Rádió C

• A világ egyetlen, 24 órán át sugárzó roma rádiója, a Rádió C anyagi gondokkal küzd. Április 8-án **Kerényi György**, a rádió főszerkesztője nemzetközi sajtótájékoztatót tartott, ahol elmondta, hogy anyagi problémák miatt április 7-től kizárólag zenét sugároz a Rádió C. A rádióknak 70 millió forintra lenne szüksége ahhoz, hogy az év hátralévő hónapjaiban működtesse az adót és rendezze a felgyülemlt adósságait. (április)

Diszkrimináció elleni képzés

• Oklevelet vehetett át az Országgházban az a 390 szakember, aki sikeresen fejezte be a PHARE-program támogatásával szervezett diszkriminációellenes képzést. A program két részből állt, az egyikben a roma és nem roma köztisztviselők, közalkalmazottak, a civil szféra szakemberei vehettek részt. A másik képzési sorozatban jogvédő irodák munkatársait képzették fel a kisebbségekkel szemben elkövetett sérelmek orvoslására.

Oklevél a jó tanulóknak

• A Czinka Panna ösztöndíjat 1998-ban hozta létre a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány olyan általános iskolás és hatosztályos gimnáziumba járó roma diákok támogatására, akiknek előző féléves tanulmányi átlaga meghaladta a 4,5-et. Az ösztöndíjas tanulók közel 17-en oklevelet vehettek át kitűnő tanulmányi eredményeikért az Országház Felsőházi termében. Az eseményen jelen volt **Lévai Katalin** esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszter, **Magyar Bálint** oktatási miniszter, **Teleki László**, a Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős politikai államtitkára és **Heizer Antal**, a NEKH elnöke. (május-június)

Szívednek feszülve

Szécsi Magda:

SZÍVEDNEK FESZÜLVE

• A 2003. évi ünnepi könyvhétre jelent meg **Szécsi Magda** „Szívednek feszülve” című verseskötete. Ez a küllemében is gyönyörű, kettényemű költeményes könyv, éppen a tizenharmadik abban a sorban, amit Szécsi Magda egyedüli szerzőként jegyez. Olyan sodró lendület jellemzi a verseket, ami a hazai szerelmi lírában igazi ritkaságnak számít. A könyv szerkesztése és kiadása **Paksi Évát** dicséri, aki a szolnoki Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítványt lassan a legjelentősebb hazai roma irodalmi kiadóvá nemesíti. (május-június)

Közéletről romáknak

• A szolnoki „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány tréninget szervezett a cigány kisebbségi önkormányzatokban és különböző civil szervezetekben tevékenykedők számára. A neves szakemberek részvételével megtartott képzés fő célja, hogy megkönnyítsék és hatékonyabbá tegyék a cigányság érdekében tevékenykedők munkáját. (május-június)

Európai roma iroda

• **Kóczé Angéla** szociológus személyében magyarországi pályázót neveztek ki a brüsszeli Európai Roma Információs Iroda igazgatójává. Brüsszelben a legkülönbözőbb társadalmi csoportok és szakmai szervezetek működtetnek irodákat, de a romáknak mindeddig nem volt képviselőjük az Európai Unió „fővárosában”. **Kóczé Angéla** megbízatása három évre szól. (május-június)

Megvonták a bizalmat Horváth Aladártól

• A június 25-ére összehívott rendkívüli közgyűlésen az Országos Cigány Önkormányzat 36 tagja megvonta a bizalmat **Horváth Aladártól** és a testület új elnökévé **Kolompár Orbánt**, az eddigi ügyvezető elnököt választotta. **Horváth Aladár** törvénytelennek minősítette a közgyűlést, de az ott született eredményt iránymatónak tartja. (május-június)

Tízéves a nemzetiségi törvény

• Egy évtizede, július 7-én szavazott a magyar Országgyűlés a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvényről. 1993-ban a Parlament 96%-os többséggel fogadta el a nemzetiségek anyanyelvhasználatát, kultúrájának megőrzését, iskolahálózatának fejlesztését, önkormányzati rendszerének kiépítését garantáló törvényt. Az évforduló alkalmából a Kisebbségi Hivatal ünnepséget szervezett 2003. július 7-én Budapesten. A találkozón **Szabó Vilmos**, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára utalt arra, hogy a nemzetiségi törvény 10 évvel ezelőtti elfogadása a magyar kisebbségpolitika kiemelkedő eredménye volt. (július)

Vidékre is kiterjed az OCÖ válsága

• Az Országos Cigány Önkormányzatban uralkodó állapotok miatt napról-napra romlik a cigányság megítélése – mondta **Teleki László**, a Miniszterelnöki Hivatal cigányügyi államtitkára. A Kormány még a látszatát is kerülni szeretné annak, hogy beavatkozik a cigány érdekképviselet belügyeibe. Ezért a bíróság döntéséig a kabinet nem kíván állást foglalni abban a kérdésben, hogy **Horváth Aladárt**, vagy **Kolompár Orbánt** tekinti-e az OCÖ legitim vezetőjének. A tisztázatlan helyzet a kormányzati roma-programok kidolgozását is akadályozza – mondta az államtitkár. (július)

Harc a roma nőkért

• A cigány nők esélyegyenlőségének megteremtéséért országos program indul az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal koordinációjával. Többszörösen hátrányos helyzetbe kerültek a roma nők Magyarországon, ezért a megoldáshoz társadalmi szemléletváltásra lesz szükség – mondta **Ádámné Dunai Irén**, az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal stratégiai főtanácsadója. Az új program célja a közéletbe vágyó nők motiválása és felkészítése. (augusztus)

Leomlottak az eső áztatta vályogfalak

• A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszaburán a július végén leesett nagy mennyiségű csapadék miatt harminc-negyven ház megrongálódott, egy épület félig összedőlt, egy pedig annyira megsérült, hogy el kellett bontani. A károk a csaknem háromezer lakosú falu romák lakta telepén keletkeztek, ahol 100–110 cigány család él. A sérült házak között nemcsak régi vályogépületek találhatóak, hanem olyanok is, amelyeket szociálpolitikai támogatással a közelmúltban húztak fel. (augusztus)

„Sporttal, kultúrával a rasszizmus ellen”

• Jó hangulatban telt a Puskás Ferenc Stadionban augusztus 10-én megrendezett „Sporttal és kultúrával a rasszizmus ellen” focitoma, melyet a rasszizmus elleni harc jegyében a Magyar Labdarúgó Szövetség Cigány Bizottság és **Farkas János** Ifjúsági Alapítvány közösen szervezett. (augusztus)

Kitüntetések

• Augusztus 20-án alkalmából állami kitüntéseket adott át **Mádl Ferenc**, a köztársaság elnöke. A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje Polgári Tagozatának kitüntetését kapta **Dr. Furmann Imre**, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda igazgatója. A Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztje Polgári Tagozatának kitüntetését kapta **Járóka Sándor** hegedűművész, zeneszerző, **Lakatos Mihály** előadóművész, primás és **Gerendási István**, a Rajkó Zenekar igazgatója. (augusztus)

Együttműködés

• Együttműködési megállapodást kötött a cigány fiatalok közéleti képzése és a romákkal kapcsolatos ismeretek terjesztése érdekében **Farkas Flórián**, a Lungo Drom és **Granasztói György**, a Batyány Lajos Alapítvány vezetője. (szeptember)

Mozgalom a cigány nők polgárosodásáért

• Cigány Nők Polgárosodásáért Országos Egyesület alakult Budapesten 2003. augusztus 28-án. Hat megyéből és fővárosból

érkeztek az alapítók. Reményeik szerint az ország valamennyi megyéjéből lesznek olyan cigány nők, lányok és asszonyok, akik csatlakoznak hozzájuk. A cigány nők, cigány anyák, a cigány lányok jogegyenlőségének elősegítését tűzte feladatául az egyesület, valamint azt, hogy nagyobb szerepet vállalhassanak a politikai, gazdasági, társadalmi élet valamennyi területén. (szeptember)

Romológiai képzés

• Romológiai képzésben és nyelvtanításban vesz részt 240 Pest megyei rendőr. A kapitányság az Oktatási Minisztérium és a Phare pályázatnak keretében 100 ezer eurót kapott a programra. A május végén záruló képzésben legjobban teljesítő 20 rendőr középfokú nyelvvizsgát tesz roma nyelvből. (október)

Fegyelmi a Piliscsabai aljegyző ellen

• A kisebbségi ombudsman a piliscsabai aljegyző fegyelmi vizsgálatát kezdeményezi, miután többen egybehangzóan azt állítják, hogy **dr. Toldi Noémi** rasszista kijelentést tett a település cigányságára. Mint ismeretes, az aljegyző a hivatalban „kár, hogy Hitler nem velük kezdte” kijelentéssel illette a cigányságot. Az önkormányzat több dolgozója is jelezte a polgármesterek, hogy nem tudnak együtt dolgozni dr. Toldi Noémivel. Az aljegyző visszautasítja a vádakot. (október)

Bizottság vizsgálja a roma kárpótlást

• A második világháború alatt elhurcolt magyarországi romák kárpótlásával foglalkozó parlamenti vizsgálóbizottság felállításáról hozott elvi döntést október 22-én a parlamenti emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottsága. Az indítványt, melyet a testület egyhangúlag szavazott meg, **Farkas Flórián** fideszes képviselő terjesztette elő. Farkasnak **Suchman Tamás** szocialista alelnök javaslatára két héten belül be kell nyújtania részletes indítványát is. A Nemzetközi Migrációs Szervezethez eddig 3500 kárpótlási igény futott be Magyarországról. A kárpótlás csak azoknak a túlélőknek, illetve örököseiknek jár, akik 1999. február 15-én még életben voltak. Akiről bebizonyosodik, hogy kényszermunkát végzett a náci Németországban, másfélezertől akár két és fél ezer

euróig terjedő egyszeri juttatásra jogosult. Csakhogy az elmúlt évben érdemi lépés nem történt a magyarországi romák kárpótlása ügyében. (október)

Becsapott romák

• Hat Zala megyei faluban legalább 30 hátrányos helyzetű roma családot csaptak be építési vállalkozók. A három keszthelyi férfit a szociálpolitikai kedvezményért cserébe könnyűszerkezetes házakat ígért a családoknak, de az építkezést egyetlen egy esetben sem fejezték be, valótlan igazolások alapján azonban mintegy 50 millió forintot jogtalanul zsebre tettek. (október)

Fidesz-Lungo Drom együttműködési megállapodás

• A Lungo Drom Országos Érdekvédelmi és Polgári Szövetség október 4-én Szolnokon, a Városi Sportszarnokban tartotta kongresszusát, melyen **Orbán Viktor**, a Fidesz Magyar Polgári Szövetség és **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke együttműködési megállapodást írt alá. A kongresszuson több mint 1500 fő jelent meg, akik egyhangúlag, újra Farkas Flóriánt választották a Lungo Drom elnökévé. Az elnök megnyitó beszédében szólt arról, hogy a Lungo Drom ma Magyarországon az egyik legszervezettebb tömörülésnek számít, akivel minden politikai erőnek és minden személynek számolnia kell. Orbán Viktor ajándékkal érkezett a kongresszusra, melyen a Lungo Drom megalakulásának 13. évfordulóját is ünnepelték. Orbán Viktor cigánynyelvű Bibliát adott át az elnöknek az írásból vett ajánlással, mely így hangzik, „mert mi nem vagyunk a meghátrálás emberei.” (október)

Esélyegyenlőség a foglalkoztatásban

• Esélyegyenlőség a foglalkoztatásban címmel a Foglalkoztatási és Munkaügyi Minisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal Esélyegyenlőségi Kormányhivatala szervezésében tartottak nemzetközi konferenciát október 13-án és 14-én Budapesten. A konferencia az esélyegyenlőségi politika prioritásairól és az EQUAL közösségi

kezdemenyezésben való magyar részvételről szólt. **Lévai Katalin** esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszter utalt arra, hogy a romák rendszerváltás egyértelmű vesztesei, részükre átfogó integrációs programok készülnek. A nyáron megtartott Regionális Roma Konferencián bejelentett „Roma Integráció Évtizede” program 2005-ben indul, melynek az oktatás, a foglalkoztatás és az egészségügy lesznek a prioritásai. **Burány Sándor** foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter előadásában többek között

szólt arról, hogy ma Magyarországon mintegy félmillió inaktív (nem regisztrált munkanélküli) szinte semmilyen végzettséggel nem rendelkezik, vagyis a munkaerőpiaci esélyeik nagyon csekélyek. A foglalkoztatás növelése az esélyek növelését is feltételezi, melynek alapja a szakképzés. (október)

Roma Integrációs Központ Nyíregyházán

• Az Európai Unió Phare programja támogatásával a Szocio Est Egyesület, mint a konzorcium vezetője, valamint a Roma Közösségi Ház létrehozták az ország első vidéki Roma Integrációs Központját Nyíregyházán. A megnyitó ünnepségre szeptember 26-án került sor a megyeszékhelyen, a Huszár-telepi Roma Közösségi Házban, amelyet ez alkalommal érdeklődők sokasága töltött meg. A programban szerepel a Roma Caffé megnyitása. A roma hagyományok, a cigány kultúra, irodalom, művészetek iránt érdeklődők részére havonta tartanak autentikus, hiteles előadók részvételével beszélgetéseket. A Roma Caffét **Farkas Kálmán** író, publicista vezeti. (október)

Paksi Éva

„A cigány háztartások 56 százaléka a szó legszorosabb értelmében szegény és még táplálkozni sem tud kielégítően”

A cigányok foglalkoztatottságáról és jövedelmi viszonyairól
a 2003. évi országos cigánykutatás alapján

2003. első negyedében Kemény István és Jankay Béla reprezentatív kutatást folytattak a magyarországi cigányság körében. A kutatás alapján a cigányok foglalkoztatottságáról és jövedelmi viszonyairól az alábbiakat állapították meg. A felvétel idején a 15–74 éves

ugyanúgy mint 1993-ban. Országosan 2003. I. negyedében a 15-74 éves népesség 49,8 százaléka, a férfiak 56,5, a nők 43,7 százaléka volt foglalkoztatott.

A nyugdíjasok aránya 16 százalék, a gyés-en, gyed-en stb. lévő nőké pedig 30 száza-

val. Ezen belül Budapesten 49 százalék ez az arány. A fővárosi férfiak 64 százaléka dolgozik alkalmazottként, vállalkozóként vagy legalább alkalmi munkásként, ami a teljes népesség aktivitási adatait tekintve is magas arány. A Dunántúlon a cigányok 28 száza-

val. Ezen belül Budapesten 49 százalék ez az arány. A fővárosi férfiak 64 százaléka dolgozik alkalmazottként, vállalkozóként vagy legalább alkalmi munkásként, ami a teljes népesség aktivitási adatait tekintve is magas arány. A Dunántúlon a cigányok 28 száza-

A Dunántúlon a cigányok 28, a keleti országrészben 14 százalékának van munkája.

cigány népesség 21 százaléka volt foglalkoztatott, szemben az 1993. évi 22 százalékkal. A férfi népességből a foglalkoztatottak aránya 28 százalék, 1993-ban ez 28,5 százalék volt. A női népességből 15 százalék a foglalkoztatott,

lék. A tanulók aránya jelentősen növekedett az elmúlt tíz évben és jelenleg a 15–19 éves korosztály 60 százaléka tanuló. A nem tanulóknak csak kis része dolgozik.

A munkanélküli segély, jövedelempótló támogatás vagy

szemben Borsod-Abaúj-Zemplénben a legnagyobb a cigányok száma és aránya. „2003-ban a fővárosban és környékén a legjobb a helyzet. A központi országrészben a cigány férfiak és nők mintegy 43 százaléka rendelkezik valamilyen munká-

lékának, a keleti országrészben 14 százalékának van munkája. Ezen belül a nők kevesebb, mint 10 százaléka rendelkezik munkával.”

A kutatók felmérésükben felhívják a figyelmet egy olyan összefüggésre, amelyet ritkáb-

A 15–19 éves korosztály 60%-a tanuló

Fotók: LD archívum

ban vizsgálják a munkaerőpiaci helyzettel kapcsolatban. Nevezetesen, azok a cigányok, akik szegregáltabb lakókörnyezetben élnek, kisebb eséllyel jutnak munkához mint azok, akiknek a környezetében sok nem cigány is lakik. Azon férfiak 22 százalékának van munkája, akik csak cigányok lakta környéken élnek. A szegregáció mértékének csökkenésével párhuzamosan emelkedik a foglalkoztatottsági ráta, amely a csak nem cigány szomszédsággal rendelkezők körében eléri a 39 százalékot.

A felmérés alapján 1993 és 2003 között növekedett a cigány foglalkoztatottak száma, 57 ezerről 80 ezerre. Növekedett a regisztrált munkanélküliek száma is, 57 ezerről 90 ezerre. Ezen adatokkal számolva a regisztrált munkanélküiségi ráta 52 százalék.

A kutatók vizsgálták azt is, hogy milyen arányban tudnak teljes idejű állásokban elhelyezkedni a cigányok és hányan vannak olyanok, akiknek bár keresetük a fő megélhetési forrásuk, munkahelyük csupán egy félállást, vagy alkalmi munkavégzési lehetőséget biztosít. E szerint „a valamilyen munkával rendelkezők 71 százalékának van rendszeres, egész éven át tartó kereseti lehetősége. További 19 százalék munkája évente néhány hétnyi, vagy néhány hónapnyi elfoglaltságot biztosít. A munkával rendelkező válaszolók 10 szá-

zaléka alkalmi jelleggel dolgozik. Az ingázók aránya a dolgozókon belül 35 százalék, ebből 30 százalék a napi ingázók aránya. A válaszadók állítása alapján a munkahelyek 77,5 százaléka legális álláshely, a többiek illegálisan dolgoznak.

A cigányok között kevesen

vannak, akiknek munkahelye van, még kevesebben azok, akiknek stabil, teljes állásuk van. A dolgozók 70 százaléka segéd vagy betanított munkásként dolgozik. 22 százalék a szakmunkásként, képzett kézgallérosként dolgozók aránya. Ugyanakkor csupán 8 száza-

22% szakmunkásként, képzett kézgallérosként dolgozik

lékot tesznek ki azok, akik fehérgalléros munkakörben vagy valamilyen egyenruhás testület tagjaként dolgoznak.

Megvizsgálták az állásban lévők kereseti viszonyait is. „Az adatok elsősorban a fővárosban dolgozók esetében értékelhetőek. A válaszok alapján a fővárosban dolgozók átlagosan nettó 61 ezer forint keresettel rendelkeznek. A keleti megyékben ez az összeg átlagosan 48 ezer, míg a budapesti iparvidéken és a Dél-Dunántúlon 65 ezer forintot, a nők 56 ezret visznek haza keresetként.”

A kutatók a 2003-as cigányvizsgálatban felmérték a kérdezettek jövedelmi helyzetét is. „Beclésük szerint, a cigány háztartásokban az átlagos egy főre jutó havi jövedelem 2003. februárjában 20.900 forint, a medián jövedelem 16.800 forint volt. Ez tartalmazza az összes pénzben kifejezhető bevételt, tehát a transfereket is. A munkajövedelmek átlagosan a bevételek kevesebb, mint felét jelentik. A többi nyugdíjból, gyermektámogatásból és különböző segélyekből áll össze.”

„Akár az egy főre, akár az egy fogyasztási egységre jutó jövedelmet nézzük, azt látjuk, hogy a cigány háztartások 13 százaléka az ország lakosságának középső harmadához tartozik, vagyis jövedelméből szükösen meg tud élni, de nagyobb megtakarításokra vagy befektetésekre nem képes. A cigány háztartások 87 százaléka az ország lakosságának alsó harmadához tartozik, vagyis jövedelme nem éri el a KSH által kiszámított létminimumot és alapvető szükségleteit csak részben tudja kielégíteni. A cigány háztartások 56 százaléka a lakosság alsó jövedelmi tizedéhez tartozik, a szó legszorosabb értelmében szegény és még táplálkozni sem tud kielégítően.”

Összeállította: Paksi Éva

Forrás:

Kemény István-Jankay Béla:

A cigányok foglalkoztatottságáról és jövedelmi viszonyairól a 2003. évi országos cigánykutatók alapján

A rovatot a Foglalkoztatás- és Munkaügyi Minisztérium támogatta.

Egy közalapítvány, amely kitörési lehetőséget nyújt a munkanélküliségből

Arlói Nagyközség az Észak-Borsodi régió hátrányos helyzetben lévő településeinek egyike. A térség nehézipari üzemeinek, bányáinak (Ózd, Putnok, Borsodnádasd) a rendszerváltozást követő években való bezárásával a községben nagyarányú lett a munkanélküliség.

A kohászat elsősorban betanított és segéd munkásokat foglalkoztatott, így az összeomlásakor ez a képzetlen réteg került az utcára, mely csoportnak nagy része a cigány etnikumhoz tartozik. A nagyszámú munkanélküli ellátása óriási terhet ró az önkormányzatra. (A segélyezés a költségvetés 1/3-át teszi ki.)

A természet és gazdaságföldrajzi adottságokban nem bővelkedő régió nem várhatott a foglalkoztatás tekintetében előretörést, így helyben 180 fokkal fordulattal kellett termelési szférát, szemléletet változtatni.

Az állattenyésztésre alkalmas legelők, és a termelőszövetkezetek felszámolásából származó ingatlanvagyon adta a lehetőséget a viszonylag szétzórta, de jó menedzseléssel összevonható mezőgazdasági termelésre. E feltételekből adódóan az önkormányzat felismerte a kényszerhelyzetet és lehetőségeket, majd elindította mezőgazdasági programját.

1992-ben önkormányzati kezdeményezésre létrejött az Arlói Jóléti Szolgálat Alapítvány az Arló nagyközség területén a foglalkoztatási, szociálpolitikai, a kisebbségi, nevelési-oktatási ágazatokban jelentkező krónikus és akut problémák aktív kezelésére, elsősorban olyan megoldásokkal, me-

lyek nem tartoznak az önkormányzat ellátandó alapfeladataihoz.

Jogutódjaként 1994-ben az Arlói Jóléti Szolgálat Közalapítvány folytatta a megkezdett tevékenységet. Az Alapítvány tevékenységét broyler csirkék nevelésével kezdte, mellyel pénzügyi alapot teremtett további szociális programjaihoz.

Munkahely-teremtés céljával indítottak el egy mezőgazdasági tevékenységen alapuló szociális programot, melyben 80 cigánycsalád vett részt. A családokhoz megfelelő felkészítés

teremtettek a munkanélküliek számára.

Ez a projekt 1994-től egészen 1999 januárig tartott, ekkor adta el az alapítvány az utolsó szarvasmarhát. Ezzel lezárult egy fejezet Arlóban. De miként volt ezt követően? – kérdeztük **Bender Dénes**től, a Közalapítvány illetékesétől.

– A Közalapítvány önkormányzati segédlettel pályázott egy Phare Partnerségi programra, melyet megnyert. A projekt szorosan kapcsolódott az önkormányzati mezőgazdasági fejlesztési elképzelésekhez. Fő cél egy új típusú mezőgazdasá-

küliek voltak, akiknek 70%-a roma származású. Számukra a közalapítvány anyaállatot helyezett ki tenyésztésre, ill. a takarmánytermesztésre alkalmas földet biztosított.

Lényeges, hogy a családi háztáji gazdaságok létrejöttével komolyabb-tőkeigény nélkül kerülnek a roma családok termelési pozícióba és pusztán a motiváltságtól, termelési hajlamától és teljesítményétől függ egy olyan mellékjövedelem ki-termelése, mely kiegészíti, ill. meghaladja a szociális ellátásokból származó jövedelem.

A kezdeményezett családok

A családokhoz anyaállatokat helyeztek ki tenyésztésre. (A kép illusztráció.)

Fotó: Kudelich Lajos

után vemhes anyaállatokat (kecskét, sertést vagy szarvasmarhát) helyeztek ki tenyésztésre. A szaporulat fele visszatért az alapítvány törzslományába, míg a családoknál maradó egyedeket továbbtenyésztették, eladták, vagy saját fogyasztásra felhasználták.

Az állattenyésztési programok segítették a családok önfenntartását és elfoglaltságot

gi együttműködésen alapuló, társadalmi-gazdasági fejlesztés a térségben. Gazdaságilag életképes és hosszú távon is fenntartható, komplex mezőgazdasági termelési rendszer kialakítása, amely elsősorban családi gazdálkodáson, a termelők együttműködésén és a termék helyi feldolgozásán alapul.

A két éves program kezdeményezettjei tartós munkanél-

ilyen képzési programban vettek részt, amelynek egy része elméleti oktatás volt, másik része pedig a saját gazdaságukban történő gyakorlati felkészítés. Az állattenyésztési, növénytermesztési ismeretek átadása mellett nagy hangsúlyt kapott a szociális, mentális és higiénés problémákkal küszködő roma családok felvilágosítása, gondozása is.

A Phare Partnerségi program adta a lehetőséget, hogy a nyugaton már régóta jól működő szövetkezeti forma létrehozásának metodikáját dán mezőgazdasági szaktanácsadók, gazdák adták át. Dán partnerek három látogatást tettek a településen, képzéseket tartottak és felmérték az itteni lehetőségeket. Az önkormányzat és a közalapítvány képviselői egy közös dániai tanulmányút keretében a helyszínen tudták megtapasztalni a fejlett mezőgazdasági termelési viszonyokat. Az ott látottakat – melyekről videofelvétel is készült – szintén átadták, bemutatták a családoknak.

Az önkormányzat a projekt sikeres végrehajtásához technikai, szakmai segítséget nyújtott, istállót, magtárat, földet, legelőket helyezett át a közalapítvány használatába.

A program kardinális pontja a tenyészállatok beszerzése

volt. Sajnos erre az Európai Bizottság nem biztosított forrást. Az önkormányzat pályázott a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumhoz a Termelői Közösségek támogatására, ahol sikerült 7.000.000 Ft-ot elnyerni szarvasmarha és juh törzsállomány vásárlására. Ez a támogatás 50%-os intenzitású volt, ráadásul az állatvásárlás bizonylatainak bemutatása után utalták volna vissza az adóhatóságokon keresztül a fellebbezést. Ahhoz, hogy igénybe tudjuk venni a teljes összeget, 14.000.000 Ft-ról kellett volna számlát benyújtani, de az önkormányzatnak és az alapítványnak közösen sem volt ennyi kerete, ezért ennek az összegnek csak kis hányadát tudtuk igénybe venni.

– **Mi a helyzet most, 2003 év végén?**

– Sajnos rengeteg nehézség, buktató volt ezekben a dolgokban az évek során, amit hosszú

lenne itt felsorolni. Erőfeszítéseink nem hozták a várt eredményt, mert sokan nem kellenének a lehetőséggel. Az elmúlt évben pályázati pénzből már csak 14 db sertést tudunk vásárolni. Ez hat családhoz lett kihelyezve. Reméljük, hogy a szaporulat megalapozhat egy-egy vállalkozást.

– **Az anyaaállat értékét ki kell fizetnie a gazdáknak?**

– Igen. Két éven belül. Aztán szabadon rendelkezhetnek vele a családok. Szerencsére már mind a 14 db sertésnek van szaporulata.

– **Milyen terveik vannak?**

– Közalapítványunk a jövőben is azon munkálkodik, hogy elérjük az évekkel ezelőtt kitűzött céljainkat. Tudjuk, hogy továbbra sem lesz könnyű, de akkor is végezni kell a munkánkat.

Kerékgyártó Mihály

Felnőttképzés, munkaerő-piaci képzés, szakképzés – szakmai fórum –

A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium szakmai fórumot szervezett november 27-én Budapesten a Vasas Szakszervezeti Szövetség Székházában.

A Roma Foglalkoztatási Programok Titkársága a fórumot felnőttképzés munkaerő-piaci képzés, szakképzés címmel cigány önkormányzati képviselők és civilszervezetek részvételével tartotta meg.

A tájékoztatóban elmondták, hogy a roma népesség körében jelentős az érdeklődés a felnőttképzés különböző formái iránt. A legtöbb roma munkavállaló felismerte, hogy az alacsony iskolai végzettségből fakadó hátrány leküzdése a megfelelő

szakismeretek és képzettségek megszerzése, a munkaerő-piacon történő sikeresség alapja.

A fő problémát a cigányok körében nem a motiváltság, hanem az információ hiánya jelenti. Ugyanis többnyire nem tájékozottak a képzési lehetőségekről.

A fórum célja éppen az, hogy ismertesse azokat a lehetőségeket, amelyek cigányok rendelkezésére állhatnak. Itt ismertették a Nemzeti Fejlesztési Terv és a Humán Erőforrás-fejlesztés Operatív Program célkitűzéseit, hogy felkészülhessenek a program megvalósítása során kiírt pályázatok elnyerésére.

Csizmár Gábor, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium foglalkoztatási helyettes államtitkára a hazai foglalkoztatáspolitikai aktuális kérdéseiről beszélt. Elmondta, hogy nem a váltságkezelés a cél, hanem sok-

kal inkább a megelőzésen van a hangsúly, így az életen át való tanulás, a tanulás értékelése, nők, férfiak esélyegyenlősége, ismeretek és készségek hozzáférése, a nagyobb befektetés biztosítása az emberi erőforrások területén, a legális foglalkoztatás, az uniós programban pedig fontos szerepet kap a felnőttképzés. A teljes foglalkoztatást 2010-re hetven százalékra tűzték ki.

A foglalkoztatáspolitikai eszközeinek szélesebb körű kihasználását teszi lehetővé az OCÖ és a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium között létrejött együttműködési megállapodás, melyet a szakmai fórumon ünnepélyes keretek között **Burányi Sándor** miniszter és **Kolompár Orbán** OCÖ elnök írt alá.

Fátyol Tivadar

Fogyatékosok Európai Éve

➤ A 2003. év a Fogyatékos Személyek Európai Éve. Ebből az alkalomból a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium Foglalkozási Rehabilitációs Titkársága december 8-án a Vakok óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája és Diákotthonában tanácskozást tartott. A konferencia célja a társadalom figyelmének felhívása a megváltozott munkaképességű (fogyatékos) személyek munkavégző képességére.

Munkahelyteremtő beruházások

➤ A Procter & Gamble nemzetközi vállalat Magyarország mellett döntött, amikor beruházásához helyszínt keresett. A Procter & Gamble Hygienet Kft. Csömörön már működő gyára nyert a vállalat országok közötti belső pályázatán és így Magyarországon épül fel a mintegy 300 új dolgozónak munkát adó női higiénés termékeket gyártó új gyáregység. A jelentős munkahelyteremtő beruházásban az állam is részt vállalt.

Jövőre több mint négy milliárd forint jut közmunkára

➤ A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium december 9-én, a szentendrei Skanzen konferenciaközpontjában rendezte azt a tanácskozást, melyen a meghívottak a Közmunka Tanács idei tevékenységéről és jövő évi terveiről mondták el véleményüket. **Sándor László**, a Közmunka Tanács elnöke elmondta, a közmunka nem oldhatja meg a foglalkoztatáspolitikai összes feladatát, de fontos szerepe van abban, hogy az államilag támogatott munkahelyteremtés egyik közkedvelt eszközeként értéket teremtve, esélyt adjon olyan településeken az emberhez méltó életre, ahol semmilyen más lehetőség nincs. A jövő évben nem a mennyiségi, hanem a minőségi elemek fejlesztése kerül előtérbe. A jövő évi költségvetésben 4 milliárd forint jut közmunkaprogramokra, ami még kiegészülhet a parlamenti döntéssel elkülönített 1,5 milliárdból.

Humanista módon a jövőért

Partneri szövetségben a társadalmi problémák ellen

A kiszolgáltatottság nem csökken, a társadalmi különbségek egyre növekszenek ember és ember között, pedig élni és létezni szeretnénk. A gazdasági hatékonyság oltárán jogok és juttatások csorbulnak, a szegénység nem ismer állampolgári határokat. Összefogás és szolidaritás nélkül a bajok orvoslása elképzelhetetlen.

Október 25-én a megyeszéki gyermekotthon volt a helyszíne annak a tanácskozásnak, amelyet a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Cigányságért Közéletiek Szövetsége szervezett. A tagok, oktatási és szociális szakemberek, polgármesterek, kisebbségi önkormányzatok vezetői és képviselői ülték körbe az asztalt, de olyan ismert szervezetek is képviseltették magukat, mint a Humanista Társadalmi Egyetemért Egyesület, az ATTAC Magyarország, a Magyar Szociális Fórum és a tanuló roma fiatalokat tömörítő ROMERO. Romák és magyarok együtt, akik véleményt cseréltek fontos társadalmi kérdésekről, s partnerként közösen dolgoznak különböző programok sikeres megvalósításáért. A Közéletiek Szövetsége, amely 1999-ben alakult a szervezetépítés 4 éves folyamata után partnereket keres, kapcsolatokat épít vállalt feladatainak hatékony teljesítése érdekében. A civil formáció mára tagsága és aktivistái révén Borsod megye több mint 160

településén van jelen, felvállalva a borsodi romák érdekvédelmét, s partnerként részt vesz olyan programokban, amelyek a régióban élők sorsának javulását segíthetik elő. A növekvő feladatok ezért a tagság létszámának növelését is jelentik, hiszen a szövetség nem a klasszikus értelemben vett cigány etnikai szervezet, hanem természetes személyek szövetsége, akik egy-egy program gazdái. A BCKSZ az Európai Unió civil szférájában jegyzett társadalmi szervezetként kíván dolgozni, hiszen olyan nemzetközi mozgalmak részvevői szervezete lett, mint az ATTAC és a Szociális Fórum, s regisztrálásra került a Nemzeti Civil Alapprogramban is. Az ATTAC hitet tesz a társadalmi egyenlőség, a világbéke, az emberi és szociális jogok betartása mellett és mélyen elutasít mindennemű kirekesztést és rasszizmust. A Magyar Szociális Fórumot alkotó civil szervezetek maguk döntik el, mit akarnak tenni a társadalomért. A MSZF békés úton kíván érvényt szerezni a társadalmi demokráciának, az

emberi és szociális jogoknak.

A visszailleszkedés segítése

A megjelenteket Aradi Pál, a Közéletiek Szövetsége elnöke köszöntötte, majd Vincze Ottó, a megyeszéki Gyermekotthon és Általános Iskola igazgatója mutatta be előadásában a megyei fenntartású intézményt a hallgatóságának. Mint mondta, a gyermekotthon és általános iskola 1952 óta működik a Hegyalja kapujában, s a roma gyerekek aránya 70-80 százalék. A gyermekotthon 24 hektár területen, egy parkerdő közepén helyezkedik el, amely kiváló lehetőséget biztosít az itt élő 3-24 éves gyermekek és fiatalok játék- és sportolási igényeinek kielégítésére. Az intézményben otthon nyújtó ellátást biztosítanak az ideiglenesen elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett 3-18 éves gyermekeknek. A belső általános iskolában felzárkóztatják a tanulmányaikban elmaradottakat, segítve őket, hogy tankötelezettségüket teljesítsék. A beilleszkedési, magatartási za-

varokkal, a tankötelezettségi kort betöltött és munkaviszonnyal nem rendelkező fiatalok részére rendszeres belső foglalkoztatást biztosítanak. Napi 4 órában park- és erdőgondozást, kertészeti tevékenységet, kosárfonást, seprűkötést végeznek, valamint a szakmunkások és a kisegítő dolgozók mellett tevékenykednek.

– A családot nem tudjuk teljes egészében pótolni, de a társadalomba való visszailleszkedésüket elő tudjuk segíteni. Mellettük és mögöttük állunk. A Borsod megyei gyermekintézmények közül csak nálunk van általános iskola. Általános iskolánkban az állami gondozás rendszerében nevelkedő, tanköteles korú gyerekek oktatása, nevelése folyik. Különböző tanulási-magatartási problémákkal küzdő, túlkoros és nagyfokú lemaradást pótló pedagógiai feladatokat végzünk, hogy egyrészt megfelelő szintre hozzuk tudásukat, másrészt segítsük középfokú továbbhaladásukat. Célunk a gyermeki személyiség folyamata és sokoldalú fejlesztése, az ismeretek korszerű közvetítése – mondta Vincze Ottó

Ismeretek és értékek

Egyetemi, főiskolai oktatók öt éve azzal a céllal indították útjára a Humanista Társadalmi Egyetemet, hogy az állami oktatási rendszerben kívül rekedt, de tudásukat gyarapítani kívánó embereknek elérhető és hiteles társadalomtudományi ismereteket nyújtson. Diósi Ágnes sokoldalú tevékenysége közismert az országban, hiszen szociológus, szociális munkás, oktató és könyveket ír.

– A Humanista Társadalmi Egyetemen társadalmi munkában szemináriumot vezetnek.

Segítik társadalmi visszailleszkedésüket

A célom az, hogy segítsek azoknak a főiskolásoknak, egyetemistáknak, akik érdeklődnek a cigányság iránt. Nagy tisztelettel adózom ennek a borsodi önszerveződésnek – fogalmazta meg gondolatait Diósi Ágnes.

Aradi Pál elmondta, hogy a tanácskozás minden résztvevője egy értéket hozott magával, amellyel segíteni próbál a társadalmi bajokon akár a szűkebb környezetében, akár tágabb értelemben. Borsod megyében közel 100 ezer cigány ember él, a problémáik megoldásra várnak. A megyében annyi értékes szellemiséget képviselő ember van, hogyha ez a közösség összefog, akkor versenyképes és partner tud lenni mindenhol.

– Mutassuk meg a magyar politikumnak, hogy nincs más alternatívája, mint a társadalmi mozgalmak csíráinak öntözése, életben tartása, mert ez a jövőben segíteni tudja. Szövetségünk eljutott oda, hogy szakembereket tudhat magáénak céljai megvalósítására. Váljon az is normává, hogy a cigány önszerveződésben résztvevő szakembereket maga a politikum, s az egész társadalom figyelemmel kíséri és megbecsüli – hangsúlyozta az elnök.

A tanácskozás szünetében **Horváth Gyula** igazgatóhelyettes vezetésével ismerkedhetett meg csoportunk az intézmény belső világával, atmoszférájával és lakóival. Csillogó tekintetű gyermekek fogadtak bennünket, akik bátran válaszoltak érdeklődő kérdéseinkre. Barátságos hangulatú szobák, a falakon rajzok és képek, egy valóban otthonos világba léptünk be. Mint megtudtuk, a gyerekek között több tehetséges képzőművész van, a már régebben kikerültek között is voltak tehetséges gyerekek, akik a mai napig festenek, rajzolnak. A gyermekotthon alapvető feladata a gyermekek és a fiatalok szabadidejének hasznos és célszerű megszervezése. Ezeket a feladatokat élménydús, változatos és igen fontos nevelési célokat megfogalmazó elfoglaltságokkal kell biztosítani. A játék és sporttevékenység fontos szerepet játszik a gyermekek személyiségének fejlődésében.

A jól összehangolt napirend biztosítja a gyerekeknek a szellemi és fizikai megterhelés arányait.

Borsodi programok

A Közéletiek Szövetsége zöld programja is kidolgozásra kerül, amelynek célja, hogy a Borsod megyében megvalósuló környezetvédelmi programokban cigányok és nem cigányok

fajta szemléletformálást viszek be a többségi társadalomba, mert mi cigány emberek azért nem vagyunk annyira rosszak, mint az a köztudatban elterjedt – mondta a kommunikációs munkacsoport vezetője.

Mihalik Zsolt, a kurzus munkálója, aki a Rádió 35 elnöke a képzés jelentőségét abban látta, hogy akik résztvesznek a közéletben, azoknak hasznos bizonyos technikák

megye iskoláinak és tanárainak módszertani segítése, a gyarapodó módszertani eszköztár megismertetése, közös konzultációk biztosítása. Eddig Járdánháza és Halmaj településeken kerültek megrendezésre ezek a fórumok, ahol olyan szakemberek kaptak meghívást, akik a cigány népismeret tanításához tankönyveket, kiegészítő oktatási segédanyagokat szerkesztettek.

– A kurzusokon megerősítést kapnak a pedagógusok, az önkormányzatok képviselői, illetve a szülők és az iskola között is beindul egy olyan folyamat, hogy egymás munkáját hatékonyan tudják segíteni. Jelentette ki **Kissné Király Piroska** tankönyvíró, az oktatási-képzési munkacsoport vezetője.

Társadalmi mozgás

Peterdi Nagy László hozzászólásában rámutatott arra, hogy a Humanista Társadalmi Egyetemért Egyesület egy társadalmi feladatot vállalt fel. Mozgósítja a magyar társadalomnak azokat a rétegeit, akik tehetnek valamit a cigányság felemelkedéséért. Ez egy társadalmi mozgás, mert így tudjuk egymással megtalálni a közös határt.

Diósi Ágnes a gyermekotthonokban nevelkedő gyermekek és a cigányság helyzetét elemezte, majd a következőket mondta.

– Amikor egy társadalom a létehez való jogot tagadja meg egyes állampolgáraitól, az állampolgárainak egy népes csoportjától, akkor ez kihat az egész társadalomra. Szociális jogok, az emberi méltóság, a szabadság jogok, a gyermekek felneveléséhez való jog, valamint az oktatáshoz, művelődéshez való jog, minden ami le van fektetve a dekrétumokban, amihez Magyarország is csatlakozott, ezek a jogok élő jogok. Alapvető fontosságú, hogy akik a cigányság érdekeit bármilyen fórumon képviselik, azok úgy tudjanak megszólalni, hogy komolyan kelljen venni őket.

Józsa Zoltán

Diósi Ágnes előadás közben.

együtt vehessenek részt. **Barna Mariann** népművelő, a tiszaujvárosi kisebbségi önkormányzat elnöke arról az egyéves speciális kommunikációs képzésről szolt, amely a szövetség tagsága részére került kidol-

elsajátítása.

– A roma gyerekek tanításával foglalkozó pedagógusok számára szükség van olyan szakemberekre, akik felkészültek a roma gyerekek tanításával együtt járó speciális felada-

Barátságos hangulatú szobák. Fotók: Józsa Zoltán

gozásra és lebonyolítására Tiszaujvárosban fog sor kerülni.

– Mi közéletiek céltáblák vagyunk, s fel kell készülnünk arra, hogy adott helyzetekben hogyan és mit kell csinálnunk. Én heti 1 órában, minden vasárnap a helyi Rádió 35 adón egy

tokra, akik ismerik és fejlesztik azokat a fejlesztő módszereket, amelyek a cigányság körében meglévő sajátos nyelvi, illetve szociokulturális hátrányok kompenzálásához szükségesek. A cigány népismereti műhelykurzus sorozat célja Borsod

Provokatív kérdőív

Mit jelent az, hogy a szükségesnél több gyermeket nemzenek? Önök szerint mennyi az a szükséges? (A kép illusztráció.) Fotó: LD archívum

Nem kevés gondot és lekiismereti válságot is okozhat hatezer házi orvosnak és védőnőnek így karácsonyra készülődve az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium által rendelt a Delp-hoi Consulting nevű társadalomtudományi kutatócég által szerkesztett, provokatív felmérést célzó kérdőív, melyben azután kutakodnak, hogy milyen mértékben jellemző a magyarországi cigányokra, hogy lusták, piszkosak, a kelleténél több gyermeket nemzenek, megbízhatatlanok, túl hangosak, veszélyesek, van bennük bűnözői hajlam? Egyetért-e Ön azzal, hogy ösztönözni kellene a cigányok kivándorlását, vagy például azt, hogy elkülönülten lakjanak?

Ezekről a diszkriminációt egyáltalán nem titkoló kérdésekről adott hírt a Népszabadság Provokatív kérdések romákról címmel a lap november 26-ai számában. Képtelenség, hogyan juthatott eszébe valakinek, vagy valakiknek a minisztériumban, hogy ilyen megalázó feladatokkal bizza meg a házi orvosokat és védőnőket?

Hogy hivatalból biztossítsák a kérdőíven szerepeltek fontos-

ságát, nyomatékul Major Máriának, az egészségügyi minisztérium helyettes államtitkárának és Balogh Sándornak, az Országos Alapellátási Intézet Igazgatójának ajánlását mellékeltek hozzá. Babusik Ferenc pszichológus, a Delp-hoi Consulting vezetője az alábbiakkal indokolta a vizsgálat az egészségügyben megnyilvánuló cigányellenes diszkrimináció mértékét, és annak okait kívánja feltárni.

Komolyan gondolják, hogy erre a kérdőívre adott válaszokkal a diszkrimináció mértéke és okai feltárhatóak? Szerintem nem. A feltett kérdések általánosak, nem korlátozódnak az egészségügy területére. Ha névre szólóak, akkor meg személyiségi jogokat sértenek. Vajon ezekre miért nem gondoltak a tudományos kutatók? Objektív és tudományosan megalapozott-e szerintük, ha azt kérdezik a házi orvosoktól és védőnőktől, hogy a cigányok lusták, piszkosak? Milyen kritérium alapján ítélik meg ezeket a kérdezők? Ezekre semmiféle felhatalmazásuk nincs! Nem is lehet! Mit jelent az, hogy a szükségesnél több gyermeket

nemzenek? Önök szerint mennyi az a szükséges gyermekszületés? Mihez mérjük? Kezdetükhöz, gyermekszere-tükhöz, vallási követelményekhez? Van erre valamiféle etikai, erkölcsi mérce a cigányokat tekintve? Nem lehet! Ez újabb diszkriminációt hord magában.

S azt meg képtelenség elvárni a házi orvosoktól és a védőnőktől, hogy választ adjanak arra, hogy veszélyesek-e, s van-e bennük bűnözői hajlam? Ezekre a kritikus kérdésekre még felkészült jogászok, bírók sem képesek egzakt válaszokat adni. S gondolom nem is vállalkoznának rá. A cigányok kivándorlását firtató kérdésekre adandó válasz mindenki magánügye, állampolgári jog. Senkinek nincs beleavatkozási joga. S az meg egyenesen nonszensz, hogy ösztönözni kell-e a romák kivándorlását? Most, amikor a kormány programjában szerepel és a cigányügyi államtitkár arról nyilatkozik, hogy meg kell szüntetni a cigánytelepeket, akkor egy olyan kérdés, hogy elkülönülten lakjanak-e, egyenesen provokatív, kormány ellenes,

alapvető lakhatási jogokat sért.

Kíváncsi vagyok arra, vajon hány házi orvos és védőnő töltötte, tölti ki az inkriminált kérdőíveket és hányan tagadják meg? Arra meg különösen, hogy a kitöltött kérdőívek feldolgozásával mi a szándékuk, mert a megjelölt célra alkalmatlanok. Bizonyára szép summaryt készített el az inkriminált kérdőíveket a már említett társadalomtudományi kutatócég. Nekik megérte. Bizonyára a tárcának is. Ez persze csak akkor derül ki, ha a hatezer kérdőív kitöltve(!) visszaérkezik. Különben ráfizetés az egész. S, amit tudunk e kérdésről, azt a kérdőívek nélkül is tudjuk.

Hogy a diszkrimináció mértéke mekkora az egészségügyben, azt ezzel a felméréssel lehetetlen kideríteni. Azért, mert nem adnak a kérdésekre egzakt, objektív, tárgyilagos válaszokat. És fogadni mernék rá, hogy kevés házi orvos és védőnő vállalkozik tiszta lelkiismerettel erre a megalázó feladatra.

Farkas Kálmán

Segítő kezet nyújtani

Fontos feladat a szociális ellátórendszerek mennyiségi és minőségi fejlesztése

A munkahelyek elvesztése, a családok széthullása, valamint a deviáns viselkedési formák miatt megnőtt a szociálisan rászorulóknak a száma az ózdi térségben, de Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is egyaránt. Ebből eredően egyre fontosabb szerepet kap a szociális szakemberek képzése a borsodi régióban.

Mint ismeretes a rendszerváltás után a kohászat felszámolása következtében tömegessé vált a munkanélküliség Ózdon és vonzáskörzetében. Ma Ózdon a települési önkormányzat által jól kiépített intézményrendszer biztosítja a szociális alap- és egyes szakosított ellátásokat. Most azonban olyan világot élünk, amikor egyre több embernek van szüksége a segítő kézre, ezért a szociális szakemberek képzése jelentősen javíthatja az intézmények feladatellátásainak minőségi színvonalát.

Meghatározott szakmai feladatok

A szociális intézményekre jellemző, hogy az ágazatra vonatkozó törvények, jogszabályok egyértelműen meghatározzák szakmai feladataikat, működési feltételeiket. Az Észak-magyarországi regionális és Munkaerőfejlesztési Átképző Központ ózdi kirendeltségénél tanulókat folytató szociális-asszisztens hallgatók, a szakmai gyakorlat keretében az észak-borsodi település, Arló önkormányzatának, valamint a Szent Erzsébet Gyermekjóléti Szolgálat és Gondozási Központ munkájával ismerkedhettek meg. A hallgatók vidéki önkormányzatoknál és szociális intézményekben dolgoznak, s a 2002. decemberében elkezdődött képzés biztosítja szakmai ismereteik további bővülését. **Zsigrai Árpád** polgármester a nagyközség történetéről, majd a települési önkormányzat tevékenységéről tartott előadást. A 4200 fős lélekszámú Arló jegyzője, **Elekne Almási Ibolya** és munkatársnői a szociális igazgatás működési mecha-

sával, illetve a törvényi szabályozás mélyebb részleteivel ismertették meg a hallgatókat. A Polgármesteri Hivatal után a szociális-asszisztensek a Gondozási Központba látogattak el, ahol **Nagné Simon Katalin** intézményvezető a napi aktuális feladatokról adott tájékoztatást. A Gondozási Központ koordinálja az idősek klubja, a szociális étkeztetés valamint a házi segítségnyújtás és családsegítés területét. Jelentős lépést jelent, hogy folyamatban van a helyi családsegítő szolgálat működési és tárgyi feltételeinek a megteremtése. Az intézményvezető a gyermekjóléti tevékenység fontosságát elemezve kiemelte, hogy jól működik a jelzőrendszer, vagyis jó az együttműködés az óvodával, az iskolával, valamint a Szent Ferenc Kisnővérei arlói képviselőivel.

Mintaértékű ózdi ellátás

Elekne Almási Ibolya jegyző megerősítette, hogy szerencsés, ha a felnőttképzésben az elméleti arány mellett a gyakorlat is jelen van.

– Az ózdi szociális ellátás mintaértékű, mely az országban is kevés helyen található meg ilyen integráltan. A szociális-asszisztens hallgatókat olyan szakemberek tanítják, akik a szociális területen döntéshozó szerepben vannak, s meggyőződésem, a gyakorlati helyeken mindent megtettek

azért, hogy a szükséges ismereteket elsajátítsák a hallgatók. Ózd mellett Arló az a település, ahol a legjobban összehasonlítható egy városi kötelező feladatellátás és egy községi, önkormányzati ellátás, hiszen ez Arlón már jól kiépült. Mai társadalmunkban az élethosszig tartó tanulás nagyon fontos, a szociális területen ezt a tanulást a jogszabályok is előírják. Tehát, ahol a szociális problémák halmozottan jelentkeznek, ott még fontosabb a gyakorlott szakemberek megléte. Folyamatos az igény az ellátók részéről a szakemberek képzésére, így az **ÉRÁK** munkahelyteremtő szerepet tölt be, mivel az eddigi szociális képzések sikeresek voltak – hangsúlyozta **Elekne Almási Ibolya**.

Továbbra is partner

Az ózdi és térségi önkormányzatok, valamint szociális intézmények megkeresésére már harmadik alkalommal szervezett szociális-asszisztens tanfolyamot az **ÉRÁK** ózdi kirendeltsége. A 2002. decemberében indult képzést támogatja a Megyei Munkaügyi Központ is.

– A hallgatók munka mellett végzik tanulmányaikat, intézményünkben 800 óra elméleti képzésben részesülnek és intézményi gyakorlaton vesznek részt. Elmondhatom, hogy magasfokú elhivatottságról tesznek tanúbizonyságot, hiszen választott hivatásuknak megfelelő szakmában bővítik az ismereteiket. Igény esetén továbbra is partnerek vagyunk, s folyamatosan szervezzük a szociális képzéseket, mivel élénk érdeklődés tapasztalható – mondta **Fazekas Zoltán**, az **ÉRÁK** ózdi kirendeltségének vezetője.

Hivatásuk a segítő munka (Munkatársunk mellett a bal oldalon Elekne Almási Ibolya jegyző)

Az oktatás és nevelés szerepe a roma gyerekek integrációjában

November 27-én ezzel a címmel tartottak konferenciát Szarvason, a Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai karán. Több megyéből képviseltették magukat a cigány és a települési önkormányzatok. Így jöttek Békésből, Csongrádból, Szolnok megyéből és a távoli Borsod megyéből is. Érdemes volt meghallgatni a színvonalas előadásokat. Segítséget, útmutatást adott a megjelenteknek munkájukhoz.

A konferencia rangját emelte, hogy két országgyűlési képviselő is megtisztelte jelenlétével. **Babák Mihály**, aki Szarvas város polgármestere is, valamint **Domokos László**. Megjelenésükkel, Babák Mihály hozzászólásával bizonyította, hogy szívügyüknek tekintik a cigány kérdést, elsősorban a roma gyerekek oktatását, nevelését.

A megnyitót **Szakács Mihályné dr.** a főiskola Pedagógiai Karának főigazgatója tartotta. Előadása rövid, tömör, lényegre törő, jól átgondolt volt. Beszélt az intézet szervezeti felépítéséről: a román, szlovák és cigány etnikai képzésről. Hangsúlyozta, hogy társadalmi igény volt a cigányoktatás beindítására. Céljuk, hogy elkötelezett pedagógusokat neveljenek, akik képesek a Nemzeti Alaptanterv célkitűzéseinek megvalósítására. Az oktatás, nevelés nagyon fontos elemének nevezte a főiskola gyakorló iskoláját, ahol cigány és nem cigány gyerekek tanulnak együtt, tehát a főiskola hallgatói már itt találkoznak a különböző képességű gyerekek oktatásával. Megtanulják, hogy keresni kell az új módszereket az eredményes munkához. Kiemelt feladatnak tartja a főiskola, hogy a hallgatók megismerjék a cigány gyerekek szüleit. Szembesüljenek életvitelükkel, szociális problémáikkal, kulturális hagyományaikkal. Ismerkedjenek a hallgatók a cigány nyelvvel, kultúrával.

A főiskola felvállalta a pedagógus továbbképzést. A

már gyakorló nevelőket is érzelmi befolyásolásra, a másság elfogadására buzdítják. Vannak a főiskolának cigány származású hallgatói. A főigazgató asszony dicsérte szorgalmukat, tanulásban elért eredményeiket.

Végül köszönetet mondott **Pusztai Józsefnek**, a szarvasi cigány önkormányzat vezetőjének, az iskolának nyújtott segítségével. A megjelenteket arra kérte a főigazgató asszony, hogy támogassák a főiskola céljainak megvalósulását és a tovább tanuló cigány származású tanulókat.

Igen szemléletes előadást tartott **Berki Judit**, a Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős politikai államtitkár helyettese. Előadásában ismertette a fenti hivatal szervezeti struktúráját. Előadását vetített képekkel tette szemléletesebbé. Beszélt a roma ügy kiemelt feladatairól, az integráció szükségességéről. Ecsetelte a szakmai irányítás szükségességét, mely megkívánja, hogy több roma származású ember kerüljön a közigazgatásba és a közoktatásba. Hangsúlyozta az intézmények hatékonyabb működésének szükségességét és a hatékonyság ellenőrzését. Említést tett a Twinning, avagy spanyol programról, mely a két ország tapasztalatainak cseréjét jelenti. A program keretében szakember cserét is terveznek. Végül az előadó megemlítette, hogy elkészítették a Roma Integráció Évtizede Programot, mely a 2005–2015 évre szabja meg a feladatokat.

A következő előadó **dr. Rádli Katalin**, az Oktatási Minisztérium főosztályvezető helyettese. Előadásában az esélyegyenlőség megteremtésének szükségességét hangsúlyozta. Szerinte a mai képzés erősíti a szociális hátrányokat. Kiemelte az óvoda fontosságát. A közoktatás feladatai között az alábbiakat emelte ki: az iskola adjon korszerű műveltséget, túlterhelés helyett, fejlessze a tanulók képességeit, adjon szakirányú képzést és tegye lehetővé szakma megszerzését. Negyedik osztály végére el kell érni, hogy minden hátrányos helyzetű gyerek felzárkózzon. Ezt csak differenciált ismeretátadással lehet megoldani. A következőkben az előadó beszélt a középiskolákban és a felsőoktatásban tervezett szervezeti és felvételi változásokról. Felhívta a figyelmet a Kaposvárról megjelenő szakmai folyóiratra, amely szakmai gyakorlatokról ír.

Prof. **Forrai Katalin** tanácskezelő, egyetemi tanár a baranya megyei nemzetiségi oktatásról beszélt. A meglévő nemzetiségi tanszékek mellett igény jelentkezett cigány tanszék létrehozására is. A több nemzetiségű megye lakossága az átlagosnál jobban tolerálja a kisebbségek jelenlétét, tanulását. Így jöhetett létre a Gandhi Gimnázium is. Elsőként Zsámbékon, ezután náluk alakult cigány tanszék. Ma még terv, de hamarosan megvalósul, hogy a hallgatók tanári diplomát is kapnak. A továbbiakban az előadó ecsetelte a cigány,

illetve roma szó használatát. Tapasztalataira hivatkozva elmondta, hogy az ország legnagyobb részén az egyszerű cigány emberek magukra vonatkoztatva a cigány megnevezést használják. Indokuk, hogy a cigány szó egy népcsoport neve. A roma viszont csak egy cigány embert jelent. Úgy kell használni a cigány elnevezést, hogy az ne sértést, hanem hovatarozást jelentsen. Végül arról beszélt, hogy a cigány gyerekeket oktató, nevelő pedagógusokat úgy kell kiválasztani, hogy a jelentkező fiatal ne a kényszer hajtsa erre a pályára, hanem vizsgálni kell érzelmi kötődésüket a cigány gyerekekhez.

A hozzászólások közül kettőt emelek ki. **Kasuba József** Szarvasról arról beszélt, hogy sok a tehetséges cigány gyerek, csak bátorítani, felkarolni kell őket. Ha segítik ledolgozni a hátrányukat, jó eredményt érnek el.

Kótai Aladár Ózdról, arra hívta fel a figyelmet, hogy a cigány gyerekeket toleranciával kell nevelni az eredmény érdekében. Beszélt arról, hogy nagy bajnak tartja, hogy az iskolázott cigány fiatal letagadja származását, pedig ha nyíltan vállalná cigány mivoltát, megismernék, munkájával, magatartásával tiszteletet szerezne. Nagy baj, hogy sok fiatal tanul és utána munkanélküli lesz, nem tud elhelyezkedni. Mi ösztönözze akkor a környezetében élő cigány fiatalokat a tanulásra?

Raduly István, az Oktatási Minisztérium osztályvezetője a

cigány kisebbségi önkormányzatok szerepéről beszélt a roma gyerekek oktatásában. Hangsúlyozta, hogy törvény született a kisebbségek jogairól. Megemlítette, hogy hétszáznál több cigány önkormányzat alakult. Hatékonyságuk azonban sok kívánnivalót hagy maga után. Miért? Nincs törvényi háttér (Mihez van joga az önkormányzatoknak?) Nincs kellő szakmai irányítás

és hiányzik a finanszírozás. Eredményük, hogy támogatják a cigány gyerekek oktatását, óvodáztatását. Kéthárom év óvodai nevelés biztosítja a sikeres iskolakezdést. Fontos megemlíteni, hogy sokan úgy érvelnek, hogy a cigány szülők nem szeretik az iskolát. Az iskola, a pedagógusok szeretik a cigány szülőket? Ördögi kör. Raduly István beszélt arról, hogy a

cigány önkormányzatoknak egyetértési joga van a falusi, városi önkormányzatok oktatási tervével. Ha nincs szakismeretük, kérjenek segítséget szakemberektől. Elismeréssel beszélt arról, hogy a cigány önkormányzatok segítik a helyi cigányok megélhetési, vállalkozási pályázatainak elnyerését.

Hasznos volt a konferencia. A tartalmas előadások segítik

a következő időszak munkáját. Vitát indított a hallgatóság körében. Nemcsak hozzászólások alkalmával, hanem ebéd előtt, alatt és után is csoportokba verődve kicserélték gondolataikat a hallgatók. Egyesek eldicsekedtek eredményeikkel, mások szomorúan beszéltek az egyes embereket ért sérelmekről.

Wuscher Anna

A Szocio East Egyesület és konzorciumi partnerei az Európai Unió HU0101. sz. Roma Közösségi Házak és Információs Központok programjának keretében október 27-én sor került Nyíregyházán a Huszár-lakótelepi Roma Közösségi Házban a Roma Café megnyitására és első előadásaira. Az alkalomra a szervezők igyekeztek hamisítatlan kávéházi hangulatot teremteni. Kávéval, teával, pogácsával, üdítőitalokkal várták a vendégeket, roma diákokat, felnőtt roma és nem roma érdeklődőket.

(Tudósítónktól)

Farkas Kálmán a kávéház vezetője, író, újságíró bevezető előadásában tájékoztatta a vendégeket, milyen témák megbeszélésére kerül sor a kávéház programjában, majd megtartotta első előadását Identitás, kettős identitás címmel. Ezt követően Nagy Pál egyetemi oktató A cigányság eredete és magyarországi története címmel adott részletes áttekintést e kérdésről.

Farkas Kálmán előadásának bevezetőjében feltette a kérdést: mi a fő célja a roma kultu-

Roma Kávéház Nyíregyházán

Identitás és történelem

rális kávéháznak? Elsősorban az, hogy rádöbbense saját identitásukra, annak vállalására a cigányokat. Önbecsülést szerezzenek, ezt fejlesszék és erősítsék. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha megismerik saját történetüket, kultúrájukat, hagyományait, hiedelem világukat, énekeiket, táncaikat, gazdag zenekultúrájukat, mert valójában csak az a roma tudja vállalni identitását és büszke rá, aki művelt, olvasott, ismeri népének történelmi sorsfordulóit.

Az előadó egyebek között a kettős identitásról szólva megemlítette: ennyivel gazdagabbak a romák, mert mint magyar állampolgárok a kettős kultúra résztvevői, s a roma kultúra mellett megismerhetik a magyar kultúrát és szereplőit a magyar társadalomnak, kultúrájának, történelemnek, mindannak, ami a Kárpát-medencében történt és történik.

Ezt követően az író-újságíró a kultúrák szerepéről, jelentőségéről szólt. Előadásában hangsúlyozta: nincsenek alá és felé vagy mellérendelt kultúrák. Egyenrangú kultúrák vannak. Ilyen a roma kultúra is. S mint a magyar, úgy a roma kultúra sem „tisztá”, mert az évezredes együttélés, a vándorlások során különböző népek

kultúrája egymásra hatottak, s azt beépítették saját kultúrájukba. Egyetlen nagy gond: még mindig nem ismeri elég mélyen és sokoldalúan a társadalom a roma kultúrát, a roma hagyományokat, stb., hogy megfelelően tudná azt értékelni. Olykor csak felszínes jelenségekből von le téves, olykor pejoratív következtetéseket. Ezért van szükség hozzáértő, olyan roma és nem roma előadókra, néprajzosokra, tanárookra, írókra, újságírókra, akik a cigányság igazi történéseivel, kultúrájával ismertetik meg hallgatóikat.

Farkas Kálmán külön szólt a kiváló néprajztudósok munkásságáról, akiknek talán a legtöbbet köszönhet mind a tudományos világ, mind a közvélemény, hogy megismerkedhet a romák csodálatos mese és mondavilágával, hagyományai- val, azzal a küldetéssel, amit az erdélyi magyarul beszélő romák a magyar mese és mondavilág örzésében tanúsítanak. József főhercegtől Erdős Kamilon keresztül, a Csenki testvérekig, Bari Károlytól Dr. Bódi Zsuzsáig áttekintést adott arról a kutatómunkáról, amelynek a társadalom sokat köszönhet. Kiemelte Erdész Sándor néprajzkutatót, aki Szabolcs

szülöttje és jelentős szerepet vállalt abban, hogy az egykor itt élt egyik legnagyobb mesemondót, Ámi Lajost felfedezte, s több mint 300 mesét gyűjtött tőle. Farkas Kálmán úgy igyekezett áttekintést adni a témáról, hogy a megye gazdag hagyományaitól ötvöztesse.

Az előadó ezek után arról szólt, hogy a történelem folyamán mindig a haladás mellett álltak a hazai romák. Bizonyítottak a Rákóczi szabadságharcban való részvételükkel, az 1848-49-es forradalom ágyúöntőivel, Gábor Áron és a roma zenészek helytállásával, ott voltak az I. és II. világháború barikádjain, sokan résztvettek 1945 után az első demokratikus magyar hadsereg megteremtésében, az 56-os forradalomban.

Az előadó szólt arról, hogy milyen témákat beszélnek meg a Roma Caféban, s befejezésül arról beszélt: olyan időszaknak vagyunk a tanúi, amikor megszületett a roma politika, s ma már roma politikatudomány megalapozásáról beszélnek tudományos körökben. Idáig jutottunk el, a cigányságot tagadó 1961-es MSZMP KB határozata óta. Államalkotó tényezővé vált a magyarországi cigányság.

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

Amennyiben sorba állítanánk a pedagógiai témájú könyvek forgalmi adatait, a **Bordács Margit-Lázár Péter** szerzőpáros „Kedveskönyv” című

kötete mindenképpen a legkeresettebb tíz között lenne. Lázár Péter Kedvesháza ugyanis mára már jól ismert pedagógiai fogalomvá vált. Ami általa megvalósult, egyike a számon tartott s ígéretes hazai alternatív iskolakísérleteknek. Gyűjtőfogalma azoknak a módszereknek és gyakorlatoknak, amelyeket – Bordács Margittal közösen – dolgoztak ki a roma és a hátrányos helyzetű gyerekeket nevelő pedagógusok számára: tanítványaik jobb megértésére, sikeresebb szocializálására, tanulási eredményességük fokozására.

Lázár Péter izzig-vérig pedagógus, s mivel maga is belülről élte meg a kedvező és visszatántorító folyamatokat, hivatása küldetésstudattal is párosult. Három saját és tíz fogadott gyereket nevelt fel. Hétférfes roma családban született, ahonnan négyévesen kényszerült el, s a berkeszi nevelőotthonban élte az állami gondozott cigány gyermekek életét. Középiszkolás kora óta nyaranta közműveseknél, téveszkekben és vasgyárban dolgozott, hogy a tanulmányaihoz szükséges anyagiakat előteremtse. A főiskola elvégzése után Berkeszre ment vissza, s nevelőotthoni tanárként helyezkedett el, majd 1994-ig hivatásos nevelőszülő lett. Nyírtelekre vezetett az útja, ahol meghirdettek egy pedagógusi állást, amit valahogy senki sem akart betölteni. Ő természetesen elvállalta.

„Adott volt tehát egy iskola, ahol a roma gyerekek egy része eredménytelen volt, megbukott, korrekciós osztályba került. Egyrészt azért, hogy egyéni ütemben haladhassanak a tanulásban, másrészt azért, hogy ne zavarják a többi osztályban a tanulást” – olvasható a könyvben az alaphelyzet. S innen kezdődik tulajdonképpen a Kedvesházi története. A gyerekeket addig tanított nehézményezték, hogy a kis diákok mosdatlanok, rosszul öltözöttek. Lázár tanár úr már a nyarat azzal töltötte, hogy közéjük járt a telepre, a zsírpapírral töltött ablakok mögé lakásaikba, kirándulni, strandra vitte őket, megtanította valamennyit baseballozni. Az igazgatótól szabad kezet kapott. A gyerekekkel kö-

zösen dolgozták ki a szabályokat, együtt találták ki mindent. Nem ragaszkodtak a hagyományos órakeretekhez, s saját elképzeléseikhez alakították a tantermet is, amit rövidesen – éppen ezért, a többi tanteremmel összevetve – „otthonosztály”-nak kezdték a gyerekek nevezni. Büszkéek lettek rá, hogy nekik külön osztálytermük, óráik, és tanítójuk van, mint a többieknek. Minden arról szólt, hogy otthonosan érezzék magukat (sőt: otthoni körülményeiket tudva: még annál is jobban). Nem a tanárnak való megfelelés motiválta őket. Okosan rá lettek szoktatva arra, hogy az értékeket keresve egymásban, nem bántó módon maguk ismerjék el vagy bírálják osztálytársuk tudását, teljesítményét, fejlődését. Ami egyre látványosabbá vált. Bebizonyosodott, hogy csupán családi szocializációjuk okozta azokat a hátrányokat, amelyek iskolai kudarcaikat eredményezték. Energetikus játékos feladatok, a páros és csoportos tanulásszervezési formák után az egyéni megerősítést és közösségépítést szolgáló munkamódszerek kerültek előtérbe. Új színfoltot jelentett a drámajátékok bevezetése, amibe nagy örömmel kapcsolódtak be a gyerekek. Olyan házi feladatokat kaptak, amibe kénytelenek voltak a szüleiket is bevonni. Év közben három fõvel bővült az osztály, mert akik nem érezték jól magukat a sajátjukba, ide kíváncsoztak át. Közben javában készült a Kedvesházi Kollégium. A tanév végén voltak, akik a második osztály tananyagával is megbirkóztak már... Ha **Makarenko** nem foglalta volna le magának annak idején, most nyugodtabban írhatnám le: pedagógiai hősköltemény ez a javából.

A „Kedveskönyv” mindent magában foglal, amit erről a sikertörténetről érdemes tudni, s amit a módszerekből érdemes alkalmazni. A technikák, játékleírások, tanácsok, ötletek, mind szabadon felhasználhatók. Miként a színes kartonmellékletek macikái is, amelyek oly sok fontos és kellemes élményt jelentettek a gyerekeknek, a másság megélését segítő pódiumjáték mind-mind arról szólnak, hogy nem véletlenül, s nem érdemtelenül ismerték el Lázár Péter munkásságát a Tolerancia- és a Solt Ottilia-díjjal.

A Kedvesházi pedagógiája és sikere az együttműködő tanulásra épül. A tanulási környezet, a tananyag- és munkaszervezés titkait is közkinccsé teszik a szerzők. A könyv belső függeléke színes rajzokkal, kitöltött tesztlapokkal és sok-sok fényképpel támasztja alá: a gyerekek hétköznapjait is sikerült ünneppé

varázsolni ebben a különleges iskolában-kollégiumban.

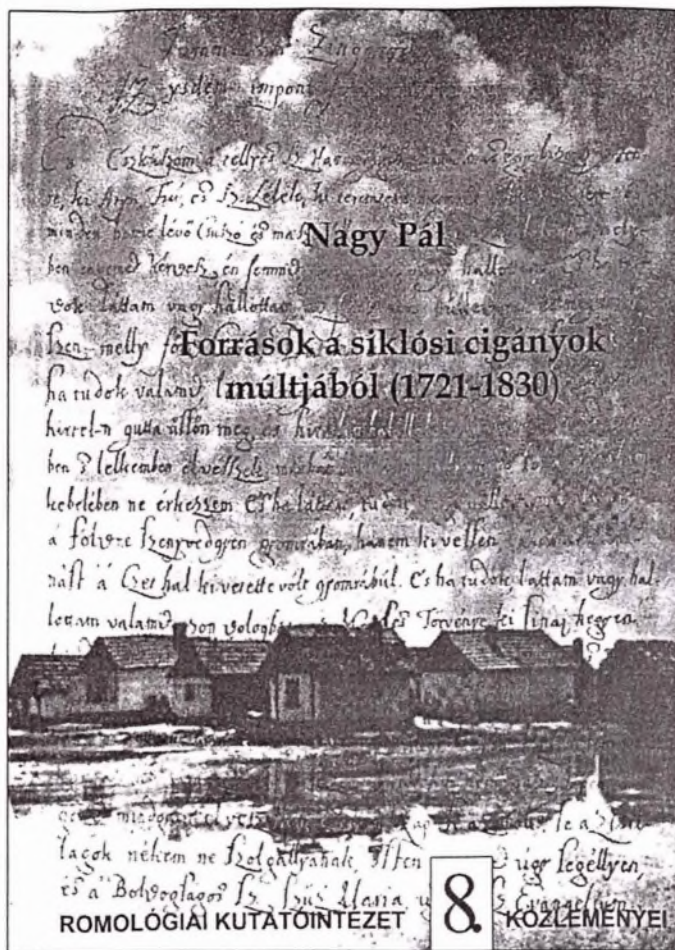
A könyv azon túl, hogy a kudarcra ítélt cigány tanulók körében elért pedagógiai sikertörténetével ismert meg, méghozzá szépirodalmi stílusban, tanári módszertani kiadványnak is tekinthető, megjelenése óta több tanítói-tanári továbbképzés alapja is volt. A pedagógusok mellett haszonnal forgathatják mindazok, akik közelebb kívánnak kerülni a cigány gyerekek lelkeihez, akiket érdekel, hogy mi húzódik meg látványos vadócságuk mögött. A „Kedveskönyv” a tolerancia könyve, ajánlható tehát mindenkinek, aki nyitott, és fogékony a másság iránt.

A kötetet a Gyerekekért S.O.S. '90 Alapítvány megbízásából a Dinasztia Tankönyvkiadó Bt. gondozta, s a kiadótól megrendelhető.

A „Romológiai Kutatóintézet Közleményei” sorozat újabb családtagokkal bővült. A szépemlékű **Gémes Balázs** által indított, s jelenleg **Kalányosné László Julianna** által szerkesztett sorozat 7. és 8. sorszámot viselő mindkét kötete **Nagy Pál** munkája. Előbbinek a „Cigányerek Magyarországon (1758–1787)”, utóbbi a „Források a siklósi cigányok múltjából (1721–1830)” címet nyomták fedőlapjára. Nagy Pál neve nem csengeth idegenül senkinek, aki valaha is elmélyült a cigányság hazai múltjában, hiszen alig akad történelmi munka, amely ne hivatkozna eddig is egyik vagy másik írására. A rendi társadalom idejének cigánytörténetéről 1998-ban megjelent könyve korszakhatár volt a hazai ciganológiában, romológiaiában. Ez a levéltárosi-történelmi alapossággal, tudományos eszköz-készlettel (okadatolással, pontos hivatkozásokkal, időrendi szerkezetben, tényzűréssel és forráskritikával) megírt könyve végérvényesen elrekesztette a korábbi évtized handabandázó, délibábos, történelemhamisító cigány álhistoriáinak könyvpiaci útját. Már akkor feltűnt, hogy a szerző mennyire magabiztosan kezeli a forrásokat, s mily nagy mennyiségű, korábban sehol sem publikált, sokszor szinte morzsányi utalásokat fedezett fel, s adott közre. Magamban már akkor az első igazi cigánytörténészként ünnepelem Nagy Pált, aki akkori könyve előszavában programszerűen külön tanulmányban rögzítette: hogyan és mit kellene görcső alá vennie mindazoknak, akik valóban az igazsághoz akarnak közel kerülni. Ő maga, azóta is e program szerint kutat és publikál. Mostani kötetét időben ugyan megelőzi a

2001-ben közreadott „Cigánypercek a Dél-Dunántúlon (1796–1847)” című munka, mégis hármaskönyv. Testvérré teszik őket a témán túl Nagy Pál gondos szerkesztő elvei is. Lapról-lapra eredeti forrásközlések követik egymást, a lábjegyzetben számos kiegészítő, illetve magyarázó tájékoztatással. Kis és nagy bírósági ügyek, nyomozások adatai olvashatók a peres kötetekben a tyúklopástól a gyilkosságokig. Nyomon követhetők általuk az úriszékek és a városi bíróságok, a vármegyei törvényszékek, s a szolgabírók 18–19. századi működése éppúgy, mint anyanyelvünk, hivatalos nyelvünk és helyesírásunk akkori állapota. Nagy Pál ugyanis betűhíven közli az okmányokat. Így gyönyörű nyelvi fordulatokra is rácsodálkozhatunk. (Egy helyütt például ekként érvel egy perbevont cigány: „Debreczenben, nincs nagyobb a fejemenél, vesszen el, ha voltam”). Képet kaphatunk tehát a bevádolt cigányok védekezési technikájáról is, de egy-egy tanúvallomásokból kibontakozó történet ennél is többet mutat meg. Persze, csak ha a szívünkkel is olvassuk! A tiltott csavargáson kapottak között szerepel egy regimentjéből megszökött, többszörös hadifogságot elszenvedett cigány katona éppúgy, mint egy cigánylány, akit rabságra vetett bátyja szabadításában vélték vétkesnek. Káromkodó, átkozódó, szerelemföltő, félrelépő, s zsványkodó cigányok hajdanvolt alakjai kavarnak elő a múltból. Néhányan áldozatok, vagy károsultak. Többségük viszont bűnösnek találtatott az erőszaktevésben, a tolvajlásban, a szerzésben, a hamiskodásban. Azt azonban, hogy nemcsak ilyen cigány alakok népesítették be a hátrahagyott évszázadokat,

a siklósi cigányok múltját szemlélő forráskötet igazolja. Ebben háziadó-összeírások, cigányok által fizetett földesúri árendák (haszonbérletek), a jobbágyi terhek egy részétől való mentességet biztosító robotváltságjegyzékek és úrbéri táblázatok jelzik: akadtak nagy számban szorgos és dolgozó, becsületes és becsben tartott cigányok is ugyanabban a korban. A leporolt és rendszerezett iratok közzétételével Nagy Pál mintát ad az eljövendő kutatóknak és számos érdekesség hozzáférést teszi lehetővé a mai kor emberének. Rést hasít a romantika műcigányokkal cikornyázott kárpitján, s a per- és adóiratok sajátos nézőpontjából ugyan, de segítségével a századok homályából körvonalazódik valami hús-vérszerű, végre testet ölt, az egyszer volt, az ember cigány.

Az említett Nagy Pál-kötetek mindössze ötszáz példányban jelentek meg, de a szekszárdi Romológiai Kutatóintézettől talán még beszerezhetők.

Elismerés Józsa Zoltánnak, lapunk munkatársának

Ma is érvényes a „The Prince Wales International Business Leaders Forum” alapítója, Károly walesi herceg által megfogalmazott gondolat, hogy a közösségeket érintő bonyolult társadalmi és környezetvédelmi problémákat csak az üzleti világ teljes körű bevonásával lehet sikeresen megoldani. A Magyar Business Leader Fórum (MBLF) azokat a vállalatokat tömöríti, melyek vezetői felismerik, hogy fenntartható, fo-

lyamatos fejlődést biztosító, hosszú távú üzleti sikereket csak úgy lehet elérni, ha támogatják a helyi közösségeket, azaz felelősséget éreznek a társadalom iránt és példát mutatnak etikus üzleti magatartásukkal. Az egyesület nem a pénzbeli támogatás nagyságát helyezi előtérbe, hanem az üzletemberek szakértelmét és hajlandóságát a partneri együttműködésre a kormányzati és civil szférával. Az elmúlt években a Fórum tagsá-

ga több munkacsoportban aktívan dolgozott, dolgozik és képviseli azokat az értékeket, amelyek küldetésüket végzik. Az MBLF 2003-ban is meghirdette a „Média a társadalomért” nevet viselő díjpályázatát, hogy ösztönözze a magyar médiát a közhasznú, közcélú, közérdekű összefogás pozitív példáinak bemutatására. Azzal a céllal, hogy többet publikáljanak, bemutatva a legjobb példákat a cégek társadalmi felelősségvállalása és a közösség iránti elkötelezettségük területén.

A Magyar Business Leader Fórum a díjat olyan újságíróknak és riportereknek adományozza, akik objektíven és hatásosan tudósítanak a társadalom három szektora (üzleti, kormányzati, valamint civil szektor) közötti együttműködés, illetve közösségfejlesztés legjobb példáival. A 2003. évi pályázaton lapunk munkatársa, **Józsa Zoltán**, a beadott munkáival harmadik helyezést ért el. Kollégáinknak az elismerést december 3-án, Budapesten **Czakó Borbála**, az MBLF igazgatója, valamint a zsűri elnöke, **Betlen János**, a Magyar Televízió munkatársa adta át. Az ózdi szerzőt humanitárius szellemiségű írásaiért, valamint tevékenységéért 2002-ben a Magyar Vöröskereszt Média-Díj elismerésben részesítette.

Szécsi Magda

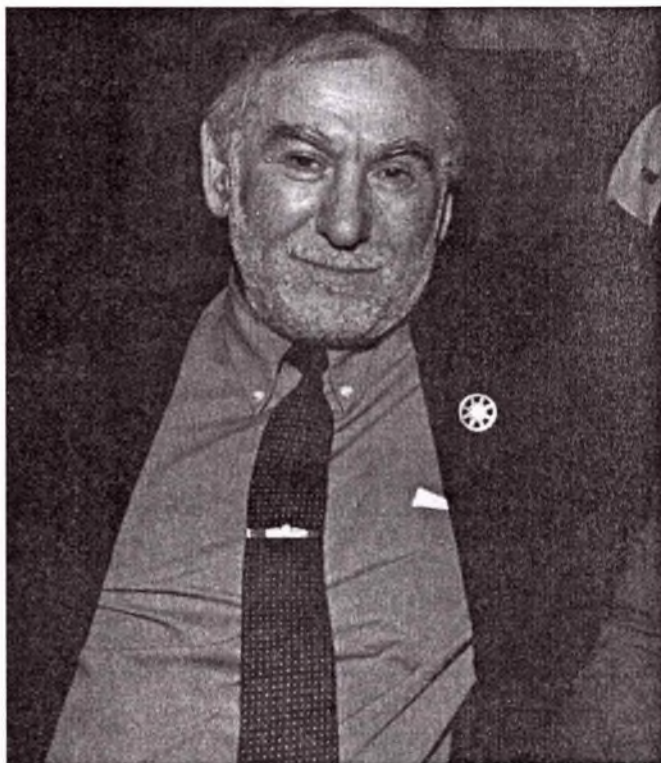
A világ szemét bekötötték

– Rostás Farkas György költő beszél életéről –

Háromszor ültünk le beszélgetni, mert Rostás Farkas Györgynek sok a mondanivalója a világ számára, bár úgy érzi, hogy a világ nem érti meg őt. Ebédeltünk a Stexben, autóztunk sötét budai utcákon keresztül, és füstöt gyűjtött a Kethano Drom szerkesztőségében, miközben önmagával is vitatkozva, érveket, ellenérveket keresett élete eseményeire. Önelemzése gyakran fulladt csendbe. Aztán csapkodni kezdett. Hol a gyerekkor édes emlékei, hol szerelmei illata, hol a politika, hol a csúfos Fábry műsor, ahol őt is becsapták, hol egy majdnem elűtött, de becéző szavakkal kísért sündisznómentési „akció”, hol a költészete, hol a magányossága villant fel 2-3 mondat erejéig. Mindig ilyen volt. Mindent egyszerre akart elmondani akkor is, amikor 17 évesen megismertem őt a Nyugati pályaudvaron működő klubban, amit lobogva vezetett. Miért csinálod ezt, kérdeztem tőle akkoriban, és ő azt válaszolta: „Meg akarom váltani a világot!” Rostás Farkas György nem váltotta meg a világot, és talán otthon sem igen érezte magát ebben a világban soha. Magányos farkas, aki jót akart, de valahogy „mindig félre csúsztak a dolgok” – mondta.

1949. február 28-án, Petőfi halála után 100 évvel születtem, Újkigyóson. Tizenegyen voltunk testvérek, de már csak tízen vagyunk. A putrik világából menekültem el, olyan mélyről és messziről, „ahová vacog lemenni a fény”. A szegények között is a legszegényebbek voltunk, de a legboldogabbak is, mert a szeretet összetartott bennünket. Ott, akkor régen, még nem volt különbség cigány és nem cigány között. De ez mára kihalt. Hiányolom azt a szeretetet, amiben felnőttem.

Újkigyóson mi voltunk egyedül cigányok. A faluvégén laktunk. A mi házunk volt az utolsó, utána már csak a határ, a mező következett. Nem igazán volt gyerekkorom, mert idős emberek között nevelkedtem. Nem emlékszem arra, hogy játszottam volna. Egyszer anyámnak címos epret szedtem egy bögrével, de nem volt ez játék. Néztem, hogy milyen szépen eszi az epret a kenyérral... Amikor lóvászár volt, sok-sok szekérral jöttek hozzánk a cigányok, és hetekig ott vendégeskedtek nálunk. Sokat meséltek. Felnőtt meséket, amiket én nem hallgathattam, de mindig viszszalopóztam. Lenyűgöztek a mesék. Hogy miről meséltek? A fáraókról, az őt tavakról, táltosokról és a nagy folyóról, ahonnan mi cigányok eljöttünk valamikor. Arról is meséltek, hogy miért lettünk vándorok, hontalanok. Találgatták, hogy miért ver az Isten minket. És megtudtam tőlük, hogy azért ver minket az Isten, mert rosszak voltunk egymáshoz. A nagy-

szüleimmel sokat utaztam szekérral. Ott ültem a sarogjában és ámulva hallgattam őket, bár órák teltek el a kérdések és a válaszok között. Ők soha sem beszéltek feleslegesen. Nagyon bölcs emberek voltak.

Apám apja tudott írni-olvasni. Ő volt a Káló vajda. Lószakértő volt. Anyám apját Kuslónak hívták. Ez azt jelenti, hogy kopasz, nyúzott fejű. Ő is vajda volt. Lovari törzsbéli. A Káló nagyapám pedig Ducestyi törzsből származott. Ez azért érdekes, mert ez a két törzs nem házasodhatott egymás között. Elvileg. De ez mégis megtörtént, ami rendkívüli dolognak számított...

Mióta élek magányos vagyok, pedig többes kötődésű identitásom van. Nem csak cigány és magyar, hanem sváb, zsidó, néger, indián, mert azonosulni tudok velük és tiszteletben tartom a szokásaikat, sőt szívem teljes szeretetével tudok feléjük fordulni, és ők is felém. Nem véletlen, hogy a barátságaim ezerfelé hálózák be az életemet.

Én prózában nem tudok gondolkodni, csak versben! Ezért nem vagyok igazi politikus. Költő vagyok. A fele életemet úton töltöttem. Útközben írok, szinte belső parancsra. Aztán papírra vetem az agyamban

megszületett gondolatokat.
Legtöbbször hajnalban írok.

Leginkább a cigánytelepeken érzem otthon magam, mert ott még él a szeretet a másik ember iránti tisztelet. Ha tehetem havonta lejárok vidékre. Legutóbb Tarnabodon jártam. Szörnyűséges tragédia úgy élni, ahogy ott élnek. Elképesztő dolgokat láttam! És ezekről az elképesztő dolgokról, az elmondhatatlan nyomorról, kiszolgáltatottságról tehetnek a kormányok. Amíg ilyen körülmények között, cigánytelepeken élhetnek emberek, addig nekünk nincs helyünk az Európai Unióban. Meggyőződésem, hogy Magyarországon politikai és gazdasági érdekek miatt kénször asszimiláció folyik!

A hagyományaink megőrzése életbevágóan fontos! Sajnos úgy alakult, hogy már az én gyerekeim sem beszélnek cigányul – de öt idegen nyelven kiválóan –, ez az én sorstragédiám! Négy gyerekem van: Szilvia (32), Tímea (30), György (26) és

György Attila (18). Unokáim száma: 6.

18 évesen, 54 forinttal a zsemben jöttem fel Pestre azzal az elszánt gondolattal, hogy jobbá teszem, megváltoztatom a világot. De nem változtattam meg... Semmi sem történt, sőt! Rosszabb lett a helyzet, mert a cigányokat is szembe állították egymással. Ilyen soha az életben nem volt! A cigányok őszinte szeretettel fordultak egymás felé! Ma, ha egy cigánynak egy forinttal több van, már megölnék érte. Én ezzel nem tudok azonosulni...

Elkezdtem a Klub mozgalmat, egyidőben több munkásszállón. Olyan megszállottan, hogy csoda lett volna, ha ekkorra energiákkal kudarcba fullad a kezdeményezésem. A kubokban énekelték-táncoltak a cigányok, de nem ez volt az igazi célom, hanem a tanítás! Oktatni akartam a romákat, híres magyar előadókat hívtam meg és neves cigányokat, vagyis akkoriban csak egy volt: **Lakatos Menyhért.** De

előadást tartott nekünk **Vig Rudolftól** kezdve **Vitányi Ivánig** bárki, akit meghívtam. Ugyanakkor, felakartam mutatni a roma kultúrát, a mi megőrzött értékeinket, hogy elfogadjanak bennünket, ne legyünk idegenek. De kevesen vannak és voltak, akiket érdekel kultúránk kincses birodalma. Így tapasztaltam a 70-es években. Az indiánokról mindent tudtak, a cigányokról szinte semmit! Nagy fájdalom nekem, hogy a magyar oktatásban nincs cigánypismereti oktatás. De én nem érzem magam idegennek, még akkor sem ha annak tartanak. Ez nem engem minősít. Aki engem másodrendűnek tart az nem érhet fel hozzám...

Vannak kitüntetésem, aminek nagyon örülök, mert munkám megbecsülését jelzik. Megkaptam a Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét a költői, nyelvészeti, műfordítói munkásságomért. 1995-ben Nívó Díjat írói munkásságomért. De van a Magyar Tudományos Akadémiától is „Kiváló ismeretterjesztő” díjam, de épp oly

megtisztelő számomra a Néprajzi tevékenységemért kapott kitüntetés is, 1990-ből.

A verseimben minden érzésem, vágyam, jelenem és múltam fellelhető. Ebben a pillanatban „a világ szemét bekötötték” című versem fejezi ki legjobban a lelkiállapotomat:

Ereimben szunnyad a vér
Tehetetlenségem az égig ér

Kudarcom mögött üldögél
A munkanélküli remény

A világ szemét bekötötték
Hogy kihúzhassa a holnap
sorsjegyét

Mit gondolok a saját verseimről? Jó kérdés! Tudod Magda, meglepő dolgok történnek bizonyos irodalmi művekkel. Megírásuk idejétől függetlenül, mintha belenőnének a jelen valóságba. Kötnek, hogy a gyökerek közösek, és a művek segítik a valóság mélyebb megértését. Az én valóságomnak is van közönsége, olvasója, tehát értője. A többi nem érdekes...

Testamentum (Tímeámnak és Gyuszkómnak)

Rátok hagyom az éveket,
A gyönyörűségeket.
Ha eljön a búcsú ideje,
Amely a múltam gyökere.

Rátok hagyom a mennyboltot,
S a ragyogó napkorongot.
A mindig vándorló holdat,
A szikrázó csillagokat.

Minden keveset és szépet,
A tarka mezőket, a rétet.
Madarakat és vadakat,
A tengert és a halakat.

Hegyeket és völgyeket,
S a kietlen szirteket.
Csordogáló patakokat,
Sárguló búzatáblákat.

Nektek adom, őriztétek,
Mi nekem a legkedvesebb.
Az imádott Alföldemet,
Déliháttal a végtelent.

Vándortársunkat, a szelet.
Esőverte emlékeket,
Ronggyá-ázott kínjainkat,
Szertefoszló álmainkat.

Rátok hagyom csak a szépet,
A szívárványt, a felhőket,
Vágtató szilaj méneket,
Az erdő vadjait, őzeket.

Nyikorgó dűlőutakat,
Gyermekkacajt és nyarakat,
Farkasordító fagyokat
És zöldelő tavaszokat.

Ellentétes színeimet
Feketét és fehéret,
Elmuló sárga őszöket,
Megsebzett reményeim.

Őriztétek szűk hazámat,
Szívem, lelkem hol megfáradt,
Újkigyóst, Medgyest, Eleket,
Soroksárt - Pesterzsébetet.

Fejtsétek meg az emberek
Tekintetében a fényeket,
A sok-sok kérdőjeleket,
A titokzatos végtelent.

Rátok hagyom az életet,
A máig megfejthetlent,
Amit idáig cipeltem,
S tüzzel itattam, ettettem.

Ez a ti örökségetek...
Mert én szegénynek születtem,
De a tüzet megőriztem,
Őriztétek örökségem!

„Keményen megdolgoztam mindig mindenért...”

– Találkozás Kende Tündével, a Világunk főszerkesztőjével –

Kende Tündével a nemrég felújított OCÖ székházában találkoztunk. Azontúl, hogy még soha nem jártam ott, nincs ebben semmi rendkívüli, mert a „Világunk” nevű cigány kulturális és érdekvédelmi magazin az OCÖ székházában működik. Tünde örült érkezősemnek, mint mondta, szeretne jó kapcsolatot

kialakítani a román újságok között,

hiszen egy a cél, az elfogulatlan tájékoztatás és a romák érdekeinek képviselése. Majd egy forró kávé mellett az életéről beszélt.

Szigetváron születtem, de Dencsházán nőttem fel. A gyerekkorom nem volt túl rózsás családi okok miatt... Nagyon szegény családból származom. Anyám beás cigány, apám sváb származású. Apámat nem ismerem. Nem vállalt fel engem, csak hallomásból tudom, milyen ember volt. Anyám Cserfőlyen dolgozott nevelőként az ottani gyermekotthonban. Amikor férjhez ment, a nagyszülei neveltek. Anyámmal nincs semmiféle kapcsolat. Éli az életét. Én soha nem számíthattam rá, nem volt támaszom se lelkileg, se

anyagilag. De nincs harag bennem. Elfogadtam olyannak a kapcsolatunkat, amilyen. Tehát a semmit. A nagyszüleimet nagyon szerettem, nagyanyámat pedig egyenesen imádom! Ő rendkívül egyszerű asszony. 6 elemit végzett, mégis felvilágosult, nyitott ember. A mai napig érdekli a politika, a kultúra és minden, ami a világban

történik. Nagyon nagy szerencse, hogy ő volt az életemben. Sokat köszönhetek neki. A szeretetét, a figyelmét, a rám vigyázását és, hogy mindig a javamat akarta. Nagyapám hihetetlenül büszke ember volt. Hagyományosan élő, gondolkodó cigány ember, aki azt akarta, hogy korán menjek férjhez, mert ez a világban a nők dolga. Ezt vallotta. Sajnos már nem él. Tüdőrákban halt meg. Ami a büszkeséget illeti, de pozitív értelemben, azt nagyanyámban is felleltem. Ő cselekedni akart az életét az orvoséknál. És amikor már nem dolgozott náluk, de rászorult volna a segítségre, ő akkor sem, de akkor sem ment segílyt kémi.

Nagyanyám javaslatára a 8. osztály elvégzése után nőiruha-

GYORSFÉNYKÉP

Született: 1976. 08.07.

Gyereke: Kata (4)

Férje: Kende Péter filmrendező-kommunikációs tanácsadó

Kedvenc városa: Barcs

Írója: Orsós Jakab

Költője: Bari Károly, Szécsi Magda

Zenéje: A klasszikus zene és Szakcsi Lakatos zenei világa

Étele: Spenót

Ítala: Cola

Virága: Sárgarózsa

Hobbija: Varrás, Tv-nézés, kézimunkázás

készítő szakmusképzőbe jártam, amit kiváló eredményel el is végeztem. Aztán elmentem Szigetvárra középiskolába, hogy leérettségizzem. Nehéz évek voltak, mert sokat gúnyoltak a cigányságom miatt, és mert nagyon szegény voltam! Több osztálytársam nyugati autóval érkezett az iskolába, én meg Dencsházáról biciklivel, hogy ne kelljen jegyre költeni. Hogy legyen pénzünk bérlésre és tankönyvekre, volt, hogy 6 hektár répa földet vállaltam, amit én kapáltam reggeltől-estig. Keményen megdolgoztam mindig, mindenért... Nagyapám betegsége miatt sokat hiányoztam az iskolából, mert nagyanyámmal felváltva ápoltuk. Kétnaponta én mentem el a Pécsi Szanatóriumba fürdetni, etetni, vigasztalni. Ez meg is látszott az eredményeimen. Három tantárgyból megbuktam, de aztán póvizsgáztam. Lelkileg, a sok igazságtalanság miatt úgy megviselt a szigetvári iskola, hogy végül Csurgóra iratkoztam be és ott is érettségiztem le. Majd Pécsre kerültem az RSK képzésre.

Gyerekkoromban kevés játékom volt, talán ezért vigyáztam annyira mindig rájuk. Egy „Mástenyka” babám a mai napig is megvan. Nagyapám hozta Moszkvából. De a biciklim volt mindig a legnagyobb kincsem. Nagyanyámék mindig igyekeztek megvenni nekem amire vágytam. Ahogy tőlük telt.

Dolgoztam a Pécsi Rádiónál. Első interjúmat **Bogdán Jánossal** készítettem, a Gandhi Gimnázium igazgatójával. Mondta, hogy gyakornok létemre milyen profi módon kérdezek. Örültem a dicséretének. Talán ezt az interjúmat hallva hívott **Varga Ilona** a Kossuth Rádióba dolgozni. Igent mondtam, bár amikor leszálltam Pesten a vonatról, még nem tudtam, hogy hol éjszakázom. Végül megtaláltam a nagynénémet és nála töltöttem az első pesti éjszakát. A másodikat pedig egy III. kerületi kollégiumban, ahol végül is lakhattam. Bár Varga Ica rengeteget segített rajtam, mégis arra kényszerül-

tem, hogy élni tudjak, hogy esztéként mosóport csomagoljak, de még így sem mondhatom azt, hogy nem éheztem Pesten. Éheztem...

Az iskoláim? Művelődés-szervezői szakon végeztem az ELTE-n, de jártam **Havas Henrik** újságíró iskolájába. Ingyen. Ami nem kis szó.

Dolgoztam a Macikában is. Volt egy-két kellemetlen élményem, amit nehezen éltem túl, de sikerült. A Macika után egy egész nyarat otthon töltöttem és végig gondoltam a lehetőségeimet, és az egész életemet. A főiskolán félévet halasztottam ekkor, mert képtelen voltam kifizetni a költségeket. Ki voltam borulva, de mindenképpen tanulni akartam, befejezni azt, amit elkezdtem. Feljöttem hát újból Pestre, de megint nem volt hol laknom. Én nem adok

fel semmit egykönnyen! Elinéztem, hogy beköltözhessek a Mi Asszonyunk Mária Nővérek Otthonába, a tanító rendi apácákhoz. Onnan jártam ki a főiskolára. Ami kisebb problémákat okozott, mert be kellett volna tartanom a rend szabályait, ugyanakkor meg kellett felelnem a főiskola elvárásainak. Nem mehettem le 2 óránként imádkozni a kápolnába, ha egyszer előadásaim voltak a főiskolán. A Mária Nővéreknél minden cenzúrázott volt, TV-t is csak akkor nézhettünk, ha a tisztelendő anya megengedte. Persze, hogy szóvá tették, hogy hiányzom, hogy titokban cigarettázom. Ez nem mehetett így tovább. Elkezdtem pályázni, hogy megoldást találjak. Így ismertem meg a férjemet, aki a Szabad Sajtó Alapítványnál próbált segíteni rajtam. Addig-addig beszélgettünk a problémáimról, míg végül összeházasodtunk. Péter nagyon jó ember. A magánéletemben bol-

dog vagyok, biztonságban érzem magam. Nincs különösebb vágyam. A lányom élete a legfontosabb, hogy ő rendben legyen, tanulhasson, egészséges és boldog jövő elé nézzen.

Nem kimondottan politikai lapot akarok csinálni. Azt szeretném elérni, hogy a Világunk a híd szerepét töltsse be, hogy mindenkire szóljon, hogy valós értékeket képviseljen. Ez a lap az OCÖ lapja. Természetesen informáljuk olvasóinkat az OCÖ munkájáról is. De az elfogulatlan információáramlás az álmom...

A cigánynők helyzete? Azt gondolom, hogy sokkal többet kell teljesíteniük, hogy megfeleljenek. Halmozottan hátrányos helyzetben vannak, mert sokkal kiszolgáltatottabbak minden értelemben. Bár a cigány férfiaknak is túl kell tel-

jesíteniük, hogy elfogadják őket. Nehéz, nagyon nehéz probléma ez! Egy országnak kellene szemléletet váltani ez ügyben is...

Míg fiatal voltam, azaz míg nem születtem meg a kislányom, nem féltem a haláltól. Most már igen. Szeretném látni, mi lesz a gyerekeimből. Szeretnék miatta sokáig élni. Bár hiszek az újjászületésben, hogy új élet kezdődik a halál után. Azt gondolom, amit te írtál egy versedben, hogy „a halál egy kapu, ami az életre néz...”

Nagyon érdekel a filmezés. Egy filmmel már pályáztam és igen jó visszajelzéseket kaptam. Szeretnék egy oktatófilmet csinálni, de nem tudom, hogy kapok-e rá támogatást. Reménykedem. Én mindig reménykedem...

Szécsi Magda

Kisebbségi nyelvvédelmi programok az Európai Unióban

Az Európai Unió nyelvi sokszínűségéért tevékenykedő, Kevésbé Használt Nyelvek Európai Irodája (EBLUL) vezetői találkoztak 2003. november 18-án Budapesten a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőivel. Az EBLUL az Európai Unió tagországaiban élő kisebbségek nyelvének védelmét szolgáló szervezet, költségvetését az Európai Unió biztosítja, székhelye Brüsszelben

van. A Kisebbségi Hivatal által kezdeményezett és a Szerb Országos Önkormányzat budapesti székházában megrendezett konferencián az EBLUL képviselői ismertették az uniós országokban már működő Tagállami Bizottságok tevékenységét, a kisebbségi nyelvek védelmében kialakított politikákat. Az Európai Unió 2004. májusában történő bővítését követően, a csatlakozó országokban élő

kisebbségek előtt is megnyílik majd az EBLUL brüsszeli irodája. A budapesti tanácskozáson a magyarországi kisebbségek képviselői jelezték, részt kívánnak venni az EBLUL munkájában. A felkészüléshez a Szerb Országos Önkormányzat ajánlotta fel közvetlen segítségét annak érdekében, hogy jövő májusig megalakulhasson a magyarországi tagszervezet, s az ország csatlakozását követően, teljes jogú

tagként részt vehessenek az Európai Unió kisebbségi nyelvvédelmi programjaiban. Budapest után, az EBLUL vezetői Szlovákiában, Szlovéniában és Lengyelországban találkoznak majd az Európai Unióhoz csatlakozó országokban élő kisebbségek képviselőivel, a közös nyelvvédelmi politikák kialakítása érdekében.

MNEKH
Freytán István
sajtóreferens

tem, hogy élni tudjak, hogy eszténként mosóport csomagoljak, de még így sem mondhatom azt, hogy nem éheztem Pesten. Éheztem...

Az iskoláim? Művelődés-szervezői szakon végeztem az ELTE-n, de jártam Havas Henrik újságíró iskolájába. Ingeny. Ami nem kis szó.

Dolgoztam a Macikában is. Volt egy-két kellemetlen élményem, amit nehezen éltem túl, de sikerült. A Macika után egy egész nyarat otthon töltöttem és végig gondoltam a lehetőségeimet, és az egész életemet. A főiskolán félévet hallasztottam ekkor, mert képtelen voltam kifizetni a költségeket. Ki voltam borulva, de mindenáron tanulni akartam, befejezni azt, amit elkezdtem. Feljöttem hát újból Pestre, de megint nem volt hol laknom. Én nem adok

fel semmit egykönnyen! Elin-téztem, hogy beköltözhessek a Mi Asszonyunk Mária Nővérek Otthonába, a tanító rendi apácákhoz. Onnan jártam ki a főiskolára. Ami kisebb problémákat okozott, mert be kellett volna tartanom a rend szabályait, ugyanakkor meg kellett felelnem a főiskola elvárásainak. Nem mehettem le 2 óránként imádkozni a kápolnába, ha egyszer előadásaim voltak a főiskolán. A Mária Nővéreknél minden cenzúrázott volt, TV-t is csak akkor nézhettünk, ha a tisztelendő anya megengedte. Persze, hogy szóvá tették, hogy hiányzom, hogy titokban cigarettázom. Ez nem mehetett így tovább. Elkezdtem pályázni, hogy megoldást találjak. Így ismertem meg a férjemet, aki a Szabad Sajtó Alapítványnál próbált segíteni rajtam. Addig-addig beszélgettünk a problémáimról, míg végül összeházasodtunk. Péter nagyon jó ember. A magánéletemben bol-

dog vagyok, biztonságban érzem magam. Nincs különösebb vágyam. A lányom élete a legfontosabb, hogy ő rendben legyen, tanulhasson, egészséges és boldog jövő elé nézzen.

Nem kimondottan politikai lapot akarok csinálni. Azt szeretném elérni, hogy a Világunk a híd szerepét töltsse be, hogy mindenkihez szóljon, hogy valós értékeket képviseljen. Ez a lap az OCÖ lapja. Természetesen informáljuk olvasóinkat az OCÖ munkájáról is. De az elfogulatlan információáramlás az álmom...

A cigánynők helyzete? Azt gondolom, hogy sokkal többet kell teljesíteniük, hogy megfeleljenek. Halmozottan hátrányos helyzetben vannak, mert sokkal kiszolgáltatottabbak minden értelemben. Bár a cigány férfiaknak is túl kell tel-

jesíteniük, hogy elfogadják őket. Nehéz, nagyon nehéz probléma ez! Egy országnak kellene szemléletet váltani ez ügyben is...

Míg fiatal voltam, azaz míg nem szültem meg a kislányomat, nem félttem a haláltól. Most már igen. Szeretném látni, mi lesz a gyerekeimből. Szeretnék miatta sokáig élni. Bár hiszek az újjászületésben, hogy új élet kezdődik a halál után. Azt gondolom, amit te írtál egy versedben, hogy „a halál egy kapu, ami az életre néz...”

Nagyon érdekel a filmezés. Egy filmmel már pályáztam és igen jó visszajelzéseket kaptam. Szeretnék egy oktatófilmet csinálni, de nem tudom, hogy kapok-e rá támogatást. Reménykedem. Én mindig reménykedem...

Szécsi Magda

Kisebbségi nyelvvédelmi programok az Európai Unióban

Az Európai Unió nyelvi sokszínűségéért tevékenykedő, Kevésbé Használt Nyelvek Európai Irodája (EBLUL) vezetői találkoztak 2003. november 18-án Budapesten a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőivel. Az EBLUL az Európai Unió tagországaiban élő kisebbségek nyelvének védelmét szolgáló szervezet, költségvetését az Európai Unió biztosítja, székhelye Brüsszelben

van. A Kisebbségi Hivatal által kezdeményezett és a Szerb Országos Önkormányzat budapesti székházában megrendezett konferencián az EBLUL képviselői ismertették az uniós országokban már működő Tagállami Bizottságok tevékenységét, a kisebbségi nyelvek védelmében kialakított politikákat. Az Európai Unió 2004. májusában történő bővítését követően, a csatlakozó országokban élő

kisebbségek előtt is megnyílik majd az EBLUL brüsszeli irodája. A budapesti tanácskozáson a magyarországi kisebbségek képviselői jelezték, részt kívánnak venni az EBLUL munkájában. A felkészüléshez a Szerb Országos Önkormányzat ajánlotta fel közvetlen segítségét annak érdekében, hogy jövő májusig megalakulhasson a magyarországi tagszervezet, s az ország csatlakozását követően, teljes jogú

tagként részt vehessenek az Európai Unió kisebbségi nyelvvédelmi programjaiban. Budapest után, az EBLUL vezetői Szlovákiában, Szlovéniában és Lengyelországban találkoznak majd az Európai Unióhoz csatlakozó országokban élő kisebbségek képviselőivel, a közös nyelvvédelmi politikák kialakítása érdekében.

MNEKH
Fretyán István
sajtóreferens

Utazz el önmagadba!

– válasz egy olvasónk kérdésére –

Bizonyára nem véletlen, hogy egyre több a természetgyógyász hazánkban, és egyre nő az érdeklődés a Keleti Gyógymódok és a Buddhizmus iránt. Könyvek százai kerülnek e témában forgalomba, amik megzavarhatják gondolatainkat, mert egy-egy könyv homlok egyenest más állít ugyanarról a problémákról, ugyanarról a jelenségről. Egy olvasó azt kérdezte tőlem, mit tegyen, ne olvassa ezeket a könyveket? De hogy nem! Olvassa csak. Minél több szövegből látunk egy problémát, annál könnyebb levonni belőle a magunk számára hasznosítható tanulságot, és talán az igazi értéket is megtaláljuk a szemét között. Mert bizony az is van.

Az ember boldogságvágya határtalan! Bár sok ember meg sem tudja fogalmazni, hogy mit ért boldogság alatt. Pénzt? Szexet? Sikert? Hatalmat? S, ha igen, ezek a dolgok valóban a boldogság kulcsai? Azt gondolom időt kell szánnunk e kérdések megválaszolására, de tudnunk kell, hogy egyen válasz nincs, mert minden ember más. Más értékrenddel, más vágyakkal, más álmokkal él. El kell utazni önmagunkba, és ehhez meg kell teremtenünk azt a belső csendet, ami elvezet az igazsághoz. Saját igazságunkhoz.

Ki ne tudná, hogy tudatalattinkban mindenre ott van a válasz! Ami biztos, hogy, ha nem a saját identitásunknak megfelelően élünk, boldogta-

lanok leszünk. Megtanultunk úgy viselkedni, hogy „sikert” érjünk el, elismerést arassunk és szeressenek bennünket.

Azért vagyunk olyanok, amilyenek vagyunk, mert a többiek ilyennek akarnak látni bennünket, és az eredményt büszkén

„személyiségünknek” nevezik. Pedig valahol a lelkünk mélyén érezzük, hogy valami nagyon nincs rendben bennünk, mintha saját magunk „mellett” élénk. Rossz a közérzetünk, elégedetlenséggel, állandó hiányérzettel küszködünk, holott talán sikereket érünk el. A lelkünk szomorú, mert olyan szabályok, programok, szerepek és belénk nevelt viselkedésminták börtönébe zártuk, amiknek tulajdon lényünkhöz a valóságban semmi köze. Így, persze hogy betegek és boldogtalanok vagyunk, hiszen lelkünk küldetése az, hogy önmaga legyen.

Hagyjunk fel a régi, hamis szerepekkel és akkor ismét egész emberré válunk. Meg kell tanulnunk, el kell fogadnunk azt is, hogy a problémák értünk vannak, a problémák feladatok, amiket meg kell oldanunk, akár úgy is, hogy valamit feladunk, a magunkká válás érdekében. Sokan leírták már, én is leírtam már nem egyszer, hogy elvenni valakitől csak azt lehet, ami nem tartozik valódi lényéhez. Igazi énjét az ember nem veszítheti el, és nem is foszthatják meg tőle! Minden más csupán látszat és illúzió, mely egy napon óhatatlanul az enyészeté lesz, s akkor már csak az Én fog létezni...

szécsimagda

„A szegények Karácsonya lélek, a gazdagoké kézzelfogható anyag...”

Gábort 20 éve senki sem szólította a nevében. Szemes. Így hívják az ismerősei, a barátai, és a gondozók a hajléktalan szállókon, ahová akkor tér be, ha úgy érzi, rögtön meghal az éhségtől. 2 éve fénymásolt verseket árul a 4-es villamoson. Nem ő írta őket. Kedve, ízlése szerint válogatta:

*József Attilából kenyeret vesz,
Adyból vörösbort,
Faludyból cigarettát,
és ha szerencséje van,
Villonból asszonyt is,
mert mint mondta, „szerelem
nélkül a csóró sem élhet!”
Életéről, napjairól
s a karácsonyról
a Hunyadi téri piacon
beszélgettem vele.*

32 éves vagyok. Nem ismertem se apámat, se anyámat. Intézetben lettem ember, a kinti világban meg idegen. A mai napig tanulom az életet. Nem könnyű! Mindig jót akarok mindenkinek, de sokszor kiderült, hogy a jó, mindenkinek mást jelent. Nem értem hogy lehet ez... És azt sem, hogy miért nekem jutott ez a semmi élet. Ezen gyakran gondolkodom, de csak összekavarodnak bennem a dolgok.

Bányásztanuló voltam. Vájár. Dehogy akartam én bányász lenni, hiszen úgy félek a sötétől, a mélységtől és mindentől amit nem értek! Hogy mit nem értek a bányászatban? A szén. Olyan szép és olyan furcsán keletkezik, aztán az emberek gyorsan elégetik. A szén olyan, mint én vagyok. Nem lehet megérteni...

Nem voltam még szerelmes soha. Nem tudom hogy kell azt csinálni, vagy csinálni kell-e egyáltalán. Elképzelésem van róla. Úgy képzem, hogy egyszer csak jön egy gyönyörű fekete kövér asszony, a zsebébe tesz és elvisz engem... Hát, ez a szerelem! Vagy, nem?

Mindig az utcán éltem. Hozzá lehet szokni. Csak ahhoz nem, hogy ezért megvetnek az emberek és keresztül néznek rajtam. Gyakran érzem úgy, hogy nem is vagyok. Csak képzem, hogy élek.

6 hónapja 14 hajléktalannal élek egy VI. kerületi pincében. A ház minden lakója tud rólunk. Ruhákat adnak nekünk és a maradék ételt. Cserébe mi takarítjuk a lépcsőházat és az utcát. Egy feltételük van, hogy csendben legyünk. Csendben vagyunk...

A verseket mindig szerettem. Az intézetben Homonnai tanár bácsi sok verset mondott nekünk, ami úgy hatott rám, hogy sírom kellett tőlük, mert az a költő azt sem tudta, hogy a világon vagyok, vagy egyszer megszületek, és megírta azt, amit érzek: nincsen apám, se anyám, se istenem se hazám...

Gyereket? Én soha nem akarok gyereket erre a világra! Képzeld el megszületne és nem tudnék semmit adni neki. Aztán meghalnék, ő meg itt maradna egyedül a világban és ki tudja mit tennének vele a többiek? És itt a halál! Azt is egyedül kellene megélnie... Úristen! Nekem ne szüljön gyereket egy asszony sem! Annál sokkal jobban szeretem a meg sem születő lányomat vagy fiamat! Egyszer azt mondta nekem valaki, hogy minden az enyém lehet, ha nem élek a lehetőségekkel! Ez nagy igazság és magamban elengedek minden lehetőséget azzal, hogy nem jár nekem úgy sem semmi jó az élettől! Azt gondolom, a boldogságot is tanítani kellene és a boldogság elfogadását is. Ez lehet, hogy hülyén hangzik, de nem annak, akinek még a levegővételtől is büntudata van...

A karácsony csodaszép ünnep! Főleg ha szakad a hó! A hó egy csoda! Nincs nála tisztább anyag a földön. Szeretek havat látni, az meg külön öröm, hogy fizetnek is érte. Mit csinálunk karácsonykor? Nem tudom. Biztosan bemegyünk valamelyik hajléktalan szállóra imádkozni, meg enni, meg melegedni. Ó, nagyon szép tud ez lenni! Olyan kevés kell a boldogsághoz...

Például, hogy ne legyünk éhesek, hogy ne fázzunk, hogy ne legyünk egyedül, hogy hinni tudjunk a gondviselésben. A múltkor adtál egy dalszöveget, a Biócica, aki mindig szotyit eszik és csak időszakonként alkoholistá, csinált rá egy dallamot. Azt gondoltuk, hogy a te ártírt miatyánkodat elénekeljük a többieknek. Ez lesz a legszebb ajándék, hiszen a szegények karácsonya lélek, a gazdagoké pedig kézzelfogható anyag. Egy dal a lélekhez szól, nincs ennél szebb ajándék. Meghallgatod mi lett a szövegeből Magda?

Meghallgatom, mondtam, és a fekete hajléktalan ember énekelni kezdett a Hunyadi téri piac forgatagában:

*Mi Atyánk, ki gondolatainkban élsz
Szenteltesd meg a te neved:
A szeretet!*

*Jöjjön el a te országod,
Aminek el kell jönnie.
Legyen meg a te akaratom, ami
A mi akaratom is.*

*Bocsásd meg a mi vétkeinket,
Mert mi nem tudjuk!
És ne vigy minket a kísértésbe,
De szabadíts meg a rossz gondolatoktól,
Mert jók akarunk lenni,
És tiszták, mint a virágok sóhajtsa.*

Refrén:

*Tudom, hogy egyszer jó lesz a világ!
Tudom, hogy egyszer szépen tekint rám
Minden ember..*

*Tudom, hogy egyszer nem lesz közöny,
És eltűnik a földről minden rossz:
Nem kell vízözön!*

*Tudom, hogy egyszer átölelsz
Uram engem,
Örök időnkig tartó szeretettel,
Örök időnkig tartó szeretettel...*

Nem túlzok. A vásárlók tátott szájjal bámulták a szívből daloló Szemest. Kinyíltak a pénztárcák, ki a szívek. A karácsony közeledte nagy varázsló! Igazi énjét adja minden ember... Nem kell vízözön!

Szécsi Magda

Karácsony - krechunó

A karácsony szó a magyar szavak egy részéhez hasonlóan szláv eredetű. Őse az ószláv krocsun szó, amely lépcsőt, átlépőt jelent és egyértelműen utal az átlépésre az új időszakba, a téli napfordulóba.

A karácsony, a szeretet bensőséges ünnepe elképzelhetetlen karácsonyfa állítása nélkül, pedig ez a szokás egészen új keletű. A hagyomány szerint **Luther Márton**, a reformáció nagy alakja állított először karácsonyfát gyermekeinek. Valószínűleg ismerte a régi germán hiedelmet, amely szerint a téli napforduló idején csatangoló gonosz szellemek előli védelmet csak akkor kapunk, ha az örökzöld fa alá húzódunk.

A karácsonyfa (életfa) valójában jelkép, szimbólum, Jézus születésének tiszteletére állítják és a téli éjszaka csillagainak mintájára gyertyákat gyújtanak ágain. Az első adat a gyümölcsökkel és édességekkel díszített karácsonyfa állításáról egy strasbourgi polgár jegyzetében talál-

ható, amely 1605-ből származik. 1737-ben egy Wittenbergben készült könyvben írnak először az „új szokásról”.

Magyarországon csak a 19. század második felében, a bécsi udvar példája nyomán terjed el e hagyomány. Először a nemesi családok ünnepelnek a díszes karácsonyfa előtt, majd a módosabb polgár- és gazdagabb parasztcsaládok is átveszik ezt a szokást. A parasztság körében csak a 20. században, az 1950-es években lett általános.

A karácsonyfa díszei is jelképeket hordoznak: a gyertyák a téli napfordulókor megszületett fényt, a fény hozóját, a megszülető Jézust jelképezi. A termések, mint az alma és a dió is az ő személyéhez köthető. A fa tetejére tűzött csillag a három királyoknak utat mutató betlehemi csillag szimbóluma. Mindezeket üvegdíszek is pótolhatják.

A karácsonyhoz kapcsolódó étkezési szokásaink – sok mozzanatukban – jelképes értelmet is hordoznak. Az elmaradhatatlan karácsonyi halétel – a rántott hal

fogyasztása – bécsi eredetű. A hal gyors mozgásával – szimbolikusan – a családnak az új esztendőben történő előre haladására utal. A néphagyományokban a halpikkely a gazdagságot, a pénzt jelképezi.

Szilézia vidékéről származik a diós és mákos bejgli, amely eredetileg zsidó ünnepi sütemény volt. Régen szárnyas egyáltalán nem kerülhetett az asztalra, mert úgy tartották, a tyúk hátra kapar, és ez rossz jel az újév kezdetekor.

Krechunó „Ezüstön, aranyon járjatok”

Ünnepek alkalmával minden cigány a legjobb tudása szerint készül fel. Ilyen nagy ünnepek: karácsony – krechunó, húsvét – patyadi, pünkösöd – rusaja, új év – nyevo bersh, keresztelő – bolipe, születésnap – rakhasy-pesko dyes, Mária-nap – suntona Marijako dyes, búcsú – buchuvo, halottak napja – mulengo dyes.

Aktualitását illetően a cigány karácsonyt mutatjuk be. Ilyenkor hosszabb ünnepre készülnek, mert a legtöbb rokon karácsonykor jön össze. A karácsonyi köszöntő is elengedhetetlen hagyomány.

A köszöntő szövege: „Segített az Isten, hogy elérjük a karácsonyt. Érjük el még sok számos esztendőben erővel, egészséggel, szerencsével, jó kedvvel, békével, menyekkel, vökkal, lovakkal, kocsikkal, gyerekeitekkel együtt, népeitekkel együtt, a te jó embereiddel együtt! Ezüstön, aranyon járjatok! Legyetek egészségesek, szerencsések, soha ne legyetek betegek!”

Karácsonykor sokan eljártak a betlehemes játékot is. Bementek a faluba a házakhoz köszönteni, kántálni, s amit kaptak, hazavitték. A ládát maguk készítették, a benne lévő felszereléseket is. A felnőttek az éjfél misére szoktak elmenni.

– paksi –

A világ legszebb karácsonya volt az enyém

Advent van... Tökéletes, szeretetre hangoló időszak. Az üzletek kirkakatai sugalmaznak, mivel is lephetnénk meg szeretteinket, és persze mi bedőlünk szenzációs-nál szenzációsabb akcióiknak. Nézem az embereket... Szemeikben látszat csillogás, mögötte semmi. Ugyanúgy elmennek a sarkon kolduló nincstelen mellett, mint ahogyan eddig is, csak most vásárlástól „megrézszegült” szemük még inkább felsőbbrendűséget kölcsönöz személytelen személyüknek. Azt hiszitek mindent meg lehet venni?! ...Üvölt némán a nincstelen...

Lelkem csilingel: EMLÉKEZZ... EMLÉKEZZ... Volt idő, amikor te is ilyen ember akartál lenni. A múlt utat tör magának, de már nincs rossz lelkiismeret, már tiszta vagyok... Az emlékképek melegséget, harmóniát, szeretetet árasztanak.

Ezek az emlékképek egy régi karácsonyi este történéseit idézték fel bennem. Ahhoz, hogy világos legyen, miért is olyan fontos számomra az a bizonyos karácsony, ami tulajdonképpen az egész eddigi életemet meghatározta, el kell mondanom néhány bensőséges, személyes jellemzőt magamról, az életemről.

Cigány vagyok... Nem, nem ez a bensőséges jellemző, hiszen az identitástudatom mindig is erős volt, és amennyire csak lehet, büszke vagyok rá. Nem a származásomból volt problémám (bár volt abból is, de inkább másoknak jelentett ez problémát, nem nekem), hanem a körülményekből. Azokból a megélhetési nehézségekből, amelyekkel nap, mint nap megküzdötünk a családommal. A szüleim dolgoztak, de munkájukért soha nem kaptak annyi járandóságot, hogy abból gond nélkül élhessünk. Mivel generációk óta ez a tendencia érvényesült a családban, az ő szüleik sem tudtak minket támogatni. Legtöbbször kölcsönökből tengődöttünk egyik fizetéstől a másikig. Gyerekként látva nem cigány osztálytársaim „jólétét” fustráltak, szegénynek éreztem magam. Szerettem

volna én is szép ruhákat, szerettem volna én is mindennap finomakat enni, szerettem volna fürdősobát, és persze saját szobát is. Gyermekkori fantáziálásaim első mondata mindig így kezdődött: „Ha majd egyszer gazdag leszek!” Soha nem hittem el szüleimnek, amikor azt mondták: „Nem az számít, milyen javaink vannak, hanem az, hogy együtt vagyunk és szeretjük egymást. Amink van, azért becsülettel megdolgoztunk, fürdősoba nélkül is tiszták vagyunk, és az a két nadrág is nagyon csinosan áll rajtad, ami van.”

Nem hittem nekik... Okoltam, hibáztattam őket, az egész világot... Egészen addig a bizonyos karácsonyig.

Abból is látszik, mennyire meghatározta az életemet, hogy öt évvel ezelőtt papíra vetettem. Semmi céloom nem volt velem, csak úgy, magamnak. De, talán ha jobban belegondolok, mégis volt egy kis célzatossága. Automatikus, tudattalanul kialakult bennem az elégedetlenség, ami optimális mértékben nem okoz gondot, hiszen a magunk elé állított kisebb – nagyobb célok előbbre viszik az embert. Sajnos nálam a mutató gyakran meghaladja ezt a bizonyos optimális értéket, ami belső konfliktushoz vezet. És amikor az a régről hozott tudatalatti elégedetlenség utat tör magának, előveszem a kis „karácsonyi írásomat”, elolvassom, s mint a mesebeli tükör megmutatja nekem a helyes utat.

Karácsony. A legmeghittebb ünnep minden év decemberében beköszönt hozzánk. Hozzánk, gazdagokhoz és szegényekhez, kicsikhez és nagyokhoz, egyedülállókhöz és családokhoz egyaránt. A karácsony, mint fogalom a világ összes népcsoportja életében ugyanazt jelenti: harmóniát és békességet, finom illatokat és falatokat, meghitt vacsorákat, szívből jövő ajándékokat, de legfőképpen szeretetet. Talán ezért is tituláljuk a szeretet ünnepének, hiszen mit érnek az ajándékok, a gyönyörűen feldíszített fák, a jobbnál jobb falatok,

ha nincs kivel megosztani szívünk melegét. Ha a szívünk a szeretet melegével megérint másokat, legyen az a szerelmünk, barátunk vagy a családjunk, akkor minden más csak másodlagos lehet. A szeretetnél többet egy ember sem adhat a másiknak.

Volt idő, amikor nem így gondoltam. Gyermekkorom első felében többre értékeltem volna minden kézzel fogható ajándékot, mint a személyemet körülölelő szeretetet. Irigyen hallgattam az osztálytársaim beszélőjét a kapott szebbnél – szebb ajándékokról, s csak hogy én se „lógjak ki a sorból”, kitaláltam a magam ajándékait. Éreztem, hogy nem helyes amit teszek, de mindig áthárítottam a felelősséget a szüleimre, mondván, nem én tehetek róla, hogy szegények. Pedig mennyivel egyszerűbb lett volna azt mondani, hogy igen, én is kaptam ajándékot, a szüleim önzetlen szeretetét. Mégsem tettem. Aztán eljött az én igazi karácsonyom.

Tíz éves voltam. Akkor a szoktnál is kevesebb pénzünk volt, még fát sem tudtunk venni. Anyukám magába fordulva sirdogált és bocsánatot kérő pillantásait percenként éreztem a lelkemben. A húgossal szótlanul játszottunk a tüzelőnek bekeszített fahasábokkal, s míg a kezem tudta, hogy melyik darabot hová kell tenni ahhoz, hogy ház formájú építmény álljon előtűn, addig a szívem harsányan ordított belülről: Látod, most sem vigasztalod, pedig ő az életét feláldozná érted...

Anyukám gondosan megtisztogatta a karácsonyfa tartót, mintha csak azt várta volna, hogy a Három Királyok hozzánk is betérnek, és ha nem is tömjént és aranyat, de egy formás kis fűcskát nekünk is hoznak ajándékként. Akkor belépett az ajtón apukám, kezében egy fenyőággal, amit a szomszéd bácsi vágott le az udvarán oly büszkén álló fájáról. Ámulva néztük mindhárman, mintha csak tényleg Boldizsár jött volna el közénk, hogy e csonka fűcskával teljessé tegye számunkra az ünnepet, melynek napján megszületett a megváltó Jézus, de a csillag most

hozzánk vezetete el. A semminél ez is jobb, ugye csajok, törte meg az ámulat csendjét édesapám meleg hangja. Könnyes szemmel borultunk a nyakába, egy szót sem szólva, hiszen a hála és a meghatódottság lakatot tett a szánkra, csak a könnyeinknek engedett utat. Tudtam, hogy mindannyian ugyanarra gondoltunk. Arra, hogy mégiscsak igazi karácsonyunk lesz.

Lázasan nekiálltunk a húgossal papirdiszeket készíteni, anyukám pedig hozzálátott az ünnepi vacsora elkészítéséhez. Földíszítettük a fenyőágot, közben áhitattal és boldogan énekeltek a „Mennyből az Angyalt”, hiszen ott és akkor úgy éreztük, hogy köztünk van és velünk együtt örül. Szemem némán kért szám helyett bocsánatot, s anyukám simogatásából tudtam, megértette. Az ajándék egy-egy puszi volt, melyben a szívünk összes szeretete megnyilvánult, és többet ért mindenféle drága ajándéktárgynál.

Akkor értettem meg igazán, hogy mindenem megvan, mert van családom. Ez az én gazdagságom. Nem hazudtam többé az osztálytársaimnak sem, nem gyártottam le előre az ajándékokkal kapcsolatos meséket, egyszerűen elmondtam nekik az igazat. Furcsa mód ugyanaz maradtam a szemükben, aki addig voltam. Egy társ, egy barát, aki felmerte végre vállalni a valóságot, s aki ebben a valóságban megtalálta az igazi értéket. A SZERETETET.

Majd húsz év távlatában is a világ legszebb karácsonya volt az enyém. Szerettem és szerettek, enyém volt a földkerekség legszebb karácsonyfája és én ettem a legfinomabb ünnepi vacsorát, a fenséges paprikás krumplit az izes sovánnyal.

Ma már, ha a lányaim oly lázasan török a fejüket, hogy mit kérjenek, vegyenek vagy készítsenek ajándékba, próbálom őket rávezetni arra, hogy nem az a fontos, mit adunk és mi mennyibe kerül, hanem az, hogy együtt vagyunk, szeretjük egymást és szívből jön minden, legyen az bármilyen csekélység is.

Népe múltjáról és jelenéről ír

„Nem mindenki ismeri a romák igazán jó ízű kultúráját”

Gyári munkásból lett író az Ózdon élő Harkály Emil Elemér. Első könyvének megjelenése óta már harmadik új regényét írja az ötvenes éveiben járó szerző. Műveiben irodalmi eszközökkel dolgozza fel a romák múltját, hagyományát és jelenkori élethelyzetét. Válaszokat ad, gondolkodásra késztet, s a munkáit olvasva bővülnek a cigány kultúrával kapcsolatos ismereteink is. Értéket alkot, érdemes odafigyelni rá...

Az ózdi roma író hosszú évtizedeken át dolgozott fizikai munkásként az egykori Ózdi Kohászati Üzemeknél. Évek óta rendszeresen látogatja a cigány telepeket, elbeszélget az ott élő emberekkel, így gyűjti írásai anyagát. Két évvel ezelőtt megtanulta a számítógép használatát, így már ennek segítségével készíti írásait. Véleménye szerint, ha az alkotó abban a környezetben él, amelyben az írásainak szereplői is élnek, az sokban segíti a hiteles ábrázolást.

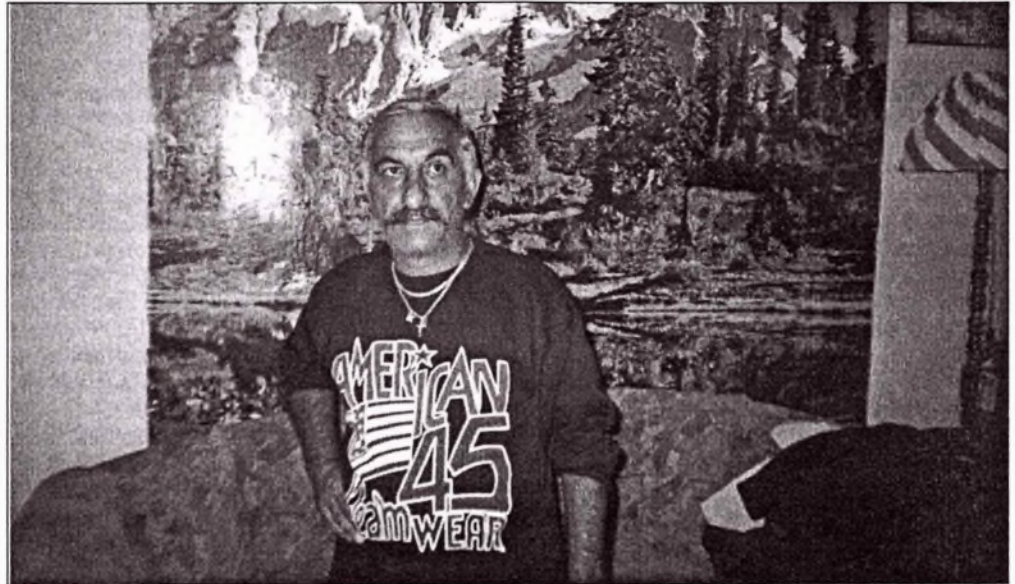
A kultúra értékei

– 1998-ban kezdtem el az írást, a verseket és az elbeszéléseket követően hosszabb anyaggyűjtés után született meg a „Glóriás angyalkák” című első regényem. A kötet 2000-ben jelent meg a Felsőmagyarországi Kiadó gondozásában. A mű különös, lírai énrégény, amely a gyermekkoromat eleveníti meg, egyéni stílusban. Regényemben mindvégig a gyermek szemével látatom eszmélésem sajátos világát. Írásaim alapján, melyek megjelentek az Új Arc, az

Amaro Drom és a KAPU folyóiratokban, az ózdi romák krónikásaként fogadtak el. Nem mindenki ismeri a romák igazán jó ízű kultúráját. A sok nemzetiségű Magyarország szülőtteként jól tudjuk, a külön-

mindannyian. Ha a múltból annyi, de annyi kérdés maradt, amire nem tudunk még igazán válaszolni, akkor miért ne kellene roma történelmet, s a roma néprajzot oktatni? „Nézz vissza!” címmel megírtam az első

kíti meg. Pontosan megítélhető az a rendszerváltás előtt kezdődött folyamat, amely napjainkra sajnos felerősítette azt a vélekedést, hogy a cigányok térjenek vissza szülőföldjükre, Indiába.

böző népcsoportok egymás mellett élésének feltétele, hogy az eltérő hagyományokkal rendelkező népek kultúráját ismerjük és tiszteljük. Ez a felismerés motiválja a néprajz iránti érdeklődésünket úgy, hogy a néprajzi kutatások módszerei alkalmasak legyenek arra, hogy egységes szempontok alapján feltárjuk valamennyi népcsoport kultúrájának értékeit, és csökkentjük az előítéletekből táplálkozó ellentéteket – mondta Harkály Emil Elemér.

Annyi kérdés maradt

– Általános Iskolákban előadásokat tart...

– 2001-ben arra kértek fel, hogy a roma néprajzról beszéljek ózdi általános iskolákban. Ismerem a roma élet kuszaságait, de ezt elő is adni már teljesen más dolog. Meg kell ismertetni a gyerekeket azzal, hogy mi a romaság igazi íze, de ha elvesznek a cigány hagyományok, szerintem elveszünk

regényem folytatását, amelynek megjelentetését a budapesti KAPU folyóirat kiadója vállalta fel. Ez a kötet a roma közösségnek egy olyan időszakáról szól, amelyet akkor is nehezen tudtunk megélni, amikor még volt munkahelye és biztonságérzete sok cigány embernek. A társadalmi asszimiláció közösségi életformák, hagyományaink és kulturális értékeink felbomlását idézte elő. Az a kisfiú, aki az első regényemben szerepel, most már lassan felnőtté válik, és nem tudja megtalálni azt a pontot, ahonnan kitoríthat ráerősített társadalmi helyzetéből.

– Milyen témát dolgozott fel kisregényében?

– Másik új munkám a „Cigányok vissza Indiába!” című kisregényben egy megtörtént eseményt dolgozok fel, amelyet anyaggyűjtés alkalmával halottam. A kisregény az 1970-es évek magyar társadalmi viszonyait, a romák belső világának, értékrendjének fellazulását örö-

– Miben segít az írás?

– A belső világomat erősíti, de kitartást is ad. Jelenleg a „Három hét a mennyországban” című regényemen dolgozom. A Bibliában mindig emlegetett, s a mai kor cigányainak nagy álmáról, a földi Paradicsomról írok, egy roma közösség szemléletével. Az állandó szegénységből nagyon sok család menekül a valláshoz, mert úgy gondolják, az Isteni imádat megoldás lesz a hihetetlen köznapok megítélésében.

– További tervei?

– Határozott szándékom az anyaggyűjtés további folytatása, mert írásaimban valóságban szeretném bemutatni a romák élethelyzetét, hagyományait. Úgy érzem, hogy a munkáim olyan értékrendet képviselnek, amely a társadalmi béke és a többség-kisebbség jó kapcsolatának jelentőségét hirdeti.

Józsa Zoltán

Karácsonyi álmom

Azon a karácsonyon mindannyian együtt voltunk. Apa is hazaérkezett, csapzottan, csak úgy, mintha a szomszédból érkezett volna. Mi nagyobbak ismertük, hisz Annuska tízéves volt, én nyolc, Ferkó hat lett volna, a legkisebb, Vicuska, még csak alig két éves. Megérkezés előtt viszont történt még valami, amit el kell mondanom.

Csak álltunk ott a sparhelt körül, néztük, ahogy Anya valami furcsát kavargatott a nagy fazékban. Jó volt a szaga, néha belekóstolt és a végén elégedetten kapta le a tűzhelyről és gyorsan szaladt ki vele az udvarra, mi meg utána és sodortuk ki a meleget és helyette arcunkba csapott a csúnya hideg, amitől didegelve rohantunk vissza a házba.

– Anya mit főztél és miért szaladtál vele az udvarra? – kíváncsiskodott Annuska.

– Jaj, ne tudj már annyit te jány, inkább menj ki, hozz egy kis fát, van még az ólban!

Annuska kiment, vagy inkább kisomfordált, mert sehogy sem esett ínyére, hogy most épp neki kell kimennie fáért. Csoszogva ment ki, mert Anya rossz cipője volt a lábán, olyan volt, mint a kis törpék abban a bizonyos óriási, világjáró nagy bakancsban, amivel belehet járni az egész világot. Egyszer csak

nagy hangot hallottunk odakintről.

– Anya, anya gyere ki mert itt van egy nagy kutya, siess anya, siess! – rohant be a házba Annuska.

– Mi lelt te jány, mit ordított? – rohant anyánk kifelé. Annuska neki támaszkodott a falnak és a réműlettől alig kapott levegőt. Mi is szaladtunk kifelé, de már nem láttunk semmit. Anyánk behozta amit előbb kivitt, a hideg meg tolokodott megint befelé. Fázósan húztuk magunkat össze.

– No, menjetek akkor ketten ki, úgy talán nem fogtok félni a krampusztól, mert nem volt az más te jány – nevetett hozzá huncutul anyánk. – Mit ijesztgeted a többieket he? – és Annuska kapott egy nyakast, csak úgy cirógatásként.

– Te rossz jány, hát így bízzak én rád valamit – dorgálta meg az előbbiért. – Te buta jány, ha én megyek ki fáért, ki nézz rátok, mikor apátok sincs itthon? – szegezte neki a kérdést.

Akkor történt az első csoda azon a karácsonyon. Ahogy anyánk dorgálta Annuskát, mi az asztalra tett fazekat bámultuk, hogy mi lehet benne? Egymást lökdöstük és azon a karácsonyon nem fértünk el sehogy sem az asztal körül, mert mindannyian látni akartuk a tartalmát, de nem láttunk bele, pedig nem is volt rajta fedő. A fazék meg csak incselkedett velünk és sehogy sem akart a gőzölés abba maradni, úgyhogy

nem láttunk mi abban semmit, akárhogy meresztettük a szemünket, emelgettük a nyakunkat, a pára csak szállt belőle és nagyon jó illattal telt meg a ház. Támadt egy ötletem, hogy Vicuskát felemelem és nézzen ő bele. Játéknak jó lesz, gondoltam, úgy sem tud még beszélni, nem tudja megmondani, hogy mi van benne.

– Na, nézd meg Vicuska mi van a fazékban! – közben egy csókot nyomtam a maszatos képére. Röhögtünk, ahogy Vicuska kapálódzott a kezemben.

– No, mond meg mi van benne? – röhögtünk mindannyian. – Nem tudod mi, mert nem tudsz beszélni? Úgy látszott Vicus nem ijedt meg, és hogy nem ijedt meg, így nem is volt érdekes az egész, letettem a földre. Ő meg meredten bámult a szemünkbe és megszólalt.

– Apa holy van Elyemély? – kérdezte csak úgy, mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon, mintha apa épp a szomszédban volna. Meglepődtünk egy kicsit, és Vicuskának könnybe lábadt a szeme. Csak állt ott, mi meg csak bámultuk a nem tudjuk válasszal. Anyánk akkor lépett be Annuskával, egy-egy öl fával.

– Még jó, hogy tegnap hoztam fát az erdőből, most fázhatnánk itt karácsonykor! – lihegte és a tűzhely alá szórta az aprított fadarabokat. – Ti meg mit néztek annyira, he? Az étel kellene mi? – vetett oda egy pillantást.

– Anya, Vicuska megkérdezte, hol van apánk – újságolta Ferkó és az orrát kezdte az ing ujjával törölgetni.

– Megszólalt az én gyerekeim? – kiáltotta anyánk és széttárta a kezeit, úgy kapta ölbe Vicust.

– Na ettől szebb karácsony nem is kell gyerekeim – jelentette ki és azonnal a fazékhoz közeledett karján a csoda kislánnyal. Az asztalra állította, egyenesen a közepére.

– Hát te már beszélsz egyetlen madaram nekem, drága szentem, beszélsz anyának te kis huncut, hát nem nekem mondtad az első szavakat, te szép virágszál! – és adta, adta a csókokat, és egy kicsit abba hagyta, mert megeredt a könnye is.

– Ha ezt apád hallaná, kibújna a bőréből – törölgette a szemét.

– Anya mi van a fazékban? – kérdezte Ferkó.

– Ne tudj má annyit te taknyos, te mindig csak a hasad félted, vagy nem így van gyerekek? – nevetett anyánk is. – Na, gyere szentem, mindgyár esztek, nem maradtok éhen. Csak el az asztaltól! – hessegetett el mindenkit. – Ha jók lesztek, kaptok valamit tőlem karácsonyra, rendben lesz? – kérdezte és megsimogatta Annuska fejét. – Hozzad jányom az edényeket, jól lakunk mindannyian – nevetett hozzá. – Hozzad te nagy lányka, már rózsa-bimbóid nőttek, mióta apádat elvitték – incselkedett vele. Ő meg szégyelte ma-

gát és lesütött arccal teljesítette anyánk akaratát. Előkerültek az ócska lemeztányérok és szép sorba rakta Annuska az asztalon. Anya megállt egy pillanatra, kezeit összekulcsolta:

– Köszönjük neked szép jó Istenem, hogy nem hagytál bennünket ezen a karácsonyon se éhen – keresztet vetett és megint hesegetett bennünket, szedte azt az illatos valamit, amit annyira vártunk. Minden tányér megtelt csapig az abárléval, ami tele volt hurkamaradványokkal, gusztustalan húscsafatokkal, zsíros bördarabokkal, rengeteg apró csontokkal.

– Na látjátok, hát ez főtt ebben a varázsfaékban – nevetett önfeledten. – Csak elhoztam attól a magyartól! Pedig nem akarta ide adni, de van anyának is esze, nem járt rajta túl. Elloptam és kész. Ne hogy már a kutyája egye meg ezt a finom ételecskét – nevetett és nevetett.

– Jó kitoltam a vén-asszonnyal, a fene a jó dolgát, még hogy a kutyának. Az én gyerekeim meg éhen halnak, te бүdös szégyentelen, te vén boszorka, majd adok én neked, még a füstölődöt is elhozom, te vén boszorka. Hát nem látod, hogy karácsony van, te ragyás arcú vén majom!

Szórtá Anyám az átkot és nem tudtuk kinek szól. Vajon ki lehetett az? A mai nap sem emlékszem ki lehetett, de ki törődött akkor vele. Nagyobb volt ott akkor karácsonykor az öröm, és láttuk anyát is nevetni és ez már nagy dolognak számított, mert apa nélkül ő sohasem nevetett. Mindig olyan, de olyan szomorú volt az arca. Nem volt neki akkor egy napja sem, hogy nevetett volna, csak a sok munka, a sok megaláztatás, hogy „miért nem mégy

férjhez te asszony annyi gyerekekkel, nem jön már haza a te urad, onnan nincs senki, aki haza jöjjön. Eridj férjhez, jobb lesz, nem kell annyit dolgoznod, majd meglátod...” De anyánk nem tágitott apánk mellől. Hazajön, majd meglátjátok, majd akkor köpjétek szembe, ha nem lesz igazam, én nem adom fel, mint ti, ti nyálás majmok, kik vagytok ti, hogy nekem tanácsot mertek adni mi? Kik vagytok, ha nem majmok, haza jön az uram és kész, nem megyek férjhez. Van nekem négy gyermekem, oszt fel kell nevelnünk. Akinek meg nem tetszik, mennyen férjhez, oszt hagyjatok nekem békémet!

Ilyenkor anyámat nem lehetett leállítani, veszedkedett mindenkivel és legjobb volt, ha nem voltunk a közelében, mert akkor biztos, hogy belénk kötött, hogy kiadja a mérgét. Eddegéltünk és majmoltuk befelé az abárlévet, ami tele volt mindenféle disznótoros maradvánnyal. Vicuska az anyánk ölében ült és ő rágta neki az ételt és Vicuska ette-ette, tömte a kis hasát és nem akarta abbahagyni.

– No, de nagyon falánk vagy máma, várjál, adok neked csicsikát gyerekem.

Kivette fonnyadt mellét és biztos, hogy üresen meredezett, mert Vicusnak nem kellett.

– Nincs ebben semmi kisjányom – és megint könnybe lábadtak a szemei. Annuska kivette Vicust a kezéből.

– Na, hagyjad anyát, eleget ettél te kis falánk kutya, nem látod, hogy nincs semmi benne?

Anya leroskadt az ágyra, sápadt arccal fordult a falnak, de nem aludt, hanem kegyetlenül rázkódott, ahogy sírt.

– Hogy miért kell nekem

ilyen szerencsétlennek lennem, hogy nem tudok a gyerekeimnek enni adni, én drága jó Istenem? – Anya csak rázkódott és köhögött, nagyokat krárogott, fújtatott, mint apám kovácsfújatója. Odasereglettünk köréje, mindannyian felakartunk mászni az ágyba melléje. Vicus hozzáfogott sírnival.

– Apa holy van Elyemély? – kérdezte megint. Ez mentette meg anyánkat, mert olyan nagyon köhögött, hogy talán attól féltünk, megint elviszik a kórházba és mehetünk mindannyian az intézetbe. Anya felült és körülnézett a környes szemével. Dörzsölte, mintha épp most ébredt volna fel, és játszott, hogy nekünk ne legyen rossz kedvünk, hisz karácsony volt.

– Jaj Istenem! De nagyon álmos vagyok, hol vagytok gyerekeim? – hunyta be a szemét.

– Hol van a szép virágom nekem? – és leszállt az ágyról, közben el-elejtett egy-egy köhögést.

Aztán megtalálta Vicust, s úgy tett, mintha valóban most kelt volna fel.

– Itt van az én virág-szálam – kapta fel az ölébe. Egyet-egyét pördült vele, aztán letette a földre.

– Tudjátok ti, hogy meg kell fürdeni karácsonykor, mert nem hoz ám semmit sem a Jézuska!? No, itt a jó meleg víz, meg kell mindenkinek fürdeni, mert nem hoz akkor semmit sem.

Syorsan vizet öntött a lavórba, és szép sorban lecsutakolt bennünket. Tiszta ruhákat adott ránk, aztán annyit mondott:

– Most Annuska jön, ő már nagylány, nem nézhetek oda míg fürdik! – emelte meg a hangját fenyegetően. A nagy álló si-

fonból kiakasztotta Anna nagykabátját, azzal takarta el előlünk. Ő meg, felemelt fejfel, büszkén lépett a lavórba, hogy bizony ez kijár neki, akárhogy is tiltakoznánk ellene.

– Mosdjál szép lányom, anyának egyetlen kislánya, de szép vagy te anyának.

Annus gyorsan mosdott, mert mi is bízattuk.

– Mosdjál kislányom, anyának legszebb kislánya – gúnyolódtunk és nagyokat neveltünk hozzá.

– Jöhettek ti az én lányomhoz, nem találtok sehol ilyet, igaz Annusom? – csókolta meg az arcát.

Mindannyian az ágyon voltunk és vártuk Jézuskát. Anyánk csak nézett ránk beesett szemekkel és nem tudta elhinni, hogy csendben vagyunk.

– Na, amiért ilyen csendben vagytok, kaptok valamit karácsonyra.

Odalépett megint a nagyszekrényhez és kiakasztotta apa öltönyét.

– Tegnap itt volt a kis Jézuska, hozott nektek ám ajándékot! – huncutkodott. – Itt volt bizony, mert sokat segítettetek nekem, mióta apátok oda van.

Azzal kirakta a kabát minden zsebéből azt, amiket már jó előre beledugdosott. Kukorica csuhéjba voltak csomagolva az olvasztott cukorkák, olyan szép barnák, amiket nagyon, de nagyon nagy szakértelemmel tudott elkészíteni. Voltak benne kis dió darabok is, attól még jobb volt és jobban ropogott, ha az ember a szájába vette és rágni kezdte. Mindenki kapott bőven, mindenkinek ropogott a szájában a jó nyalóka, mert mi csak így hívtuk azt a cigány nyalókát, amit nem tudott úgy megcsinálni senki sem, mint a mi anyánk. Szép tejeskávészíne volt és nagyon nehezen olvadt el, ha az em-

ber csak nyalogatta. Kis palcikára volt ráhúlvé.

Úgy kellett csinálni, hogy a kristálycukrot megolvastották egy edénybe és egy kis fadarabkával mindig belenyúltak. Ami ráragadt azt kivették, és ha kihűlt, akkor megint bele kellett csak mártani és mindig csak nagyobb, nagyobb lett. Közben egy kis diót is szórtak rá és így lett diós nyalóka. Jaj Istenem, de finom is volt az! Azóta sem ettem olyat. Ha néha eszembe jut, szoktam csinálni a gyerekeimnek, hogy el ne felejtsek a régi jó roma édességeket. Nincs olyan íze, mint anyáménak volt, nem tudom miért? Pedig ugyanúgy csinálom, mint ahogy ő csinálta akkor.

A második csoda is akkor este, karácsonykor ért minket. Már mindenki jól lakott, mikor kopogtak az ajtón. Mindannyian megrezentünk. Anyánk kiszólt, hogy ki az? De nem jött válasz. Megint kopogtak, megint kérdés, megint nincs felelet. Anyánk elsápadt és ugrott az ajtóhoz, hogy elvegye a baltanyelet, mert azzal volt csak betámasztva belülről. Kilincs már rég nem volt rajta, ki tudja mióta? Nem járt mihozzánk senki sem, hisz mi csak úgy voltunk elkönnyelve a cigányoknál, mint bűnözők, így nem is kellett az a kilincs, csak baj volt mindig vele, mert a kisebbek nem érték el. Anyánk a felső testét takarta el, úgy nézett ki.

– Van ott valaki? – kérdezte fázós, reszkető hangon. Erre besomfordált az a kiskutya, amit mindig szerrettünk volna nagyapáméktól elhozni, de hiába könyörögtünk neki, nem adta, mert egy magyartól kapta. Sajnálta az öreg ideadni.

– Apa, te vagy az? Gyere

be, mer félnek a gyerekek! – szólt ki anyánk, de nem nagyapa volt ott az ajtóban, hanem apánk jött meg végre, hosszú-hosszú várakozás után. Nagyra nyílt az ajtó, ő meg belépett csapzott, szőrös arccal, csonttá soványodottan, vékonyan, szakadozott, kopottas ruhájával. Anyánk meg összecapta a kezét, szélesre tártotta a száját, úgy nevetett és a nyakába ugrott. Apám sovány, de erős ember volt, mert kovács volt ő valamikor, csak hát a forradalom elvitte az erejét Recskén. Akkor láttam apámat először csókolódzni anyánkkal. Sokáig csókolódtak, ették egymást, falták az elmúlt időt, amit kikellett hagyni a forradalom miatt. Utána nagyapánk is belépett deres bajuszával, egy szép nagy barna kucsma volt a fején. Huncut szeméit ránk vetette.

– Elfordulni gyerekek! – piritott ránk. Mi meg elfelejtettük, hogy most meg mi van? Miért is kell elfordulni? Vicsuka azonnal nevetésbe tört ki és ugrálni kezdett, mint a kis majmok az ágy szélén. Annuska ugrott oda melléje, ő legalább észnél volt és a karjaiba fogta, hogy le ne essen.

– Apa, apa, apa! – ismételtette újra, meg újra.

– Emil, itthon vagy fiam végre! – szólt nagyapa.

– Itthon apa, itthon végre! Remélem vége az egésznek és nem lesz baj!

– Mit főztél Mariskám, nagyon éhes vagyok ám, van ennivalótok? – ránk vetette a szeméit és úgy hívott egyenként az ölébe bennünket. Külün-külön csókolgatott, ölelgetett és vizsgálgatott, hogy mennyit nőttünk, míg ő oda volt.

– Nem nagyon van ételünk Emilkém, csak egy kis abárlevet tudtam szerezni egy asszonytól bent a faluban – válaszolt anyánk szemlesütve.

– Nem baj, csak adj valamit ennem, mert éhen halok. Már régen úton vagyok, nem ettem kitudja mióta főt ételt – felelt apám. Apa nem beszélt, csak szűröcsölte az ételt, mind egy utolsó cseppig, nem hagyott ő semmit sem a tányérban. Anyánk ott állt felette és valamit szorongatott a kezében. Mikor apa jól lakott, anyánk elé állott, és így szólt hozzá:

– Emil, neked is van ajándék, látod? – Egy doboz Kossuthot tett a kezébe.

– Ezt már régen tartogatom neked

Éjszaka, mikor már mindenki mélyen aludt, nagy hangra ébredtünk.

– Na, öltözz gazember, megyünk vissza, nincs semmi amnesztia, rád nem vonatkozik te személtáda, te felbujtó. Most megkapod a magadét, ezt nem úszod meg szárazon!

Mindannyian felébredtünk, mikor ütlegelték apát.

– Mozogj már! – s egyet rúgtak rajta. – Nem érünk rá veled itt bajlódni – kiáltozott eszeveszetten a két rendőr.

Apa majdnem kész volt, mikor az első pofont kapta, de nem mozdult, csak farkasszemet nézett velük. Acélos szemei mintha az ördög szikráit szórták volna a két rendőrré.

– Miért csináljátok a gyerekek előtt, nem lehetne odakinn, hogy ne látnának? – kérlelte őket.

– Nem lehet! – parancsolta az egyik.

– Ne bámulj, hanem öltözz, mert sietni kell! – kiáltott a másik.

Anyám, mire kitudott mászni az ágyból, rettenetes félelmében térdre esett az ágy előtt és nem tudott többé mozdulni.

– Ne bántsátok az uram ördögfajzatok, sátánok, mit

csinált megint mondjátok, mikor itt feküdt egész éjjel mellettem? Hová viszitek, hogy a szemetek folyék ki, ti ördögfattyak, hát nem elég volt már eddig, nem elég nektek három év? Mit akartok még elérni? Itt vagyok én, engem vigyetek el, ne őt, az ártatlant!

Anyánk szidott, veszekedett, de nem ért most semmit sem ez a beszéd, nem ért most semmit az átok. Széttépte magán az inget, ami apámé volt. Azok hajthatatlanok voltak és elvítették aput. Hazajött megnézni bennünket és elment, hogy soha nem láttuk azóta sem.

1962-ben kaptam az intézetben egy levelet. Szép tarka mintás volt a széle. Mikor felbontottam, egy zsebkendő hullott ki belőle, majd elájultam: az apám nézett velem farkasszemet. A nyakában egy fényképezőgép volt. Apu szép volt, fiatalnak láttam az arcát, a háta mögött tenger volt, tele nagy hajókkal és rengeteg emberrel. Apu nevetett és mintha hívott volna, hogy „gyere kisfiam, itt van az aranyélet, nem nekünk való Magyarország, ott nem tud a cigány megélni.” Szegény apám már nem tudta megélni a rendszerváltást, hogy látta volna az unokáit, látta volna őket, hogyan nőnek fel. 1967-ben meghalt. Én tudom, hogy bánatában.

Később hallottam, hogy azon az éjszakán apu megszökött a két rendőrtől. Hiába volt megláncolva, ő agyonverte az egyiket vele, és átszökött Ausztriába, onnan Angliába.

Anyánk reggel egy álomnak mesélte, hogy apátokat a kis Jézuska karácsonyi ajándéknak hozta haza, hogy el ne felejtsek őt.

Képeslap Lapáncsáról

Joka Daróczi János szerkesztő-riporter stábjával igazi, vérbeli riportot készített gyógynövényeket gyűjtő és értékesítő, boldoguló romákkal egy Isten háta mögötti kis, alig kétszáz egy-néhány lelket számláló faluban, Lapáncsán. Aki megnézte a Roma Magazin novemberi adását az meggyőződhetett róla, hogy az életadta lehetőségeket kihasználó romák megtalálják a megélhetés lehetőségét.

Ritkán hallani roma ember szájából a szót: elégedett vagyok. Egyik fiatalember, akit a szerkesztő riporter megszólított, ezt válaszolta, s azt

mondta, teheneket fej, megkeresi a hatvan-nyolcvanezret tisztán. Öröm volt látni, amikor egy másik fiatal roma a telkét mutatta, s azt magyarázta, hol lesz a nagyszoba, az előtér, a konyha, fürdőszoba.

Láttuk a gondosan összegyűjtött különböző gyógynövényeket, a galagonyát, a katánkórót, kökényt, az illatos borsmentát, s a csomagolásra előkészített feliratos zacskókat. Öröm volt látni a paprikafüzéreket készítő cigány asszonyokat, a gondozott környezetet, s hallgami **Kosztics László** szavait, aki elmondta, milyen bürokrá-

cián kell keresztül ásnia magát a roma vállalkozónak, amíg pályázati pénzhez juthat. Példaként említette saját esetüket. Március helyett októberben kapták meg a szükséges összeget. Nehezíti a roma vállalkozások sikerét az, hogy nincs önrész, s addig nem is lehet pályázni, amíg ezt be nem fizetik. S még mindig sok a gond a jó pályázatok elkészítésével. Ezekben kell segíteni a cigány önkormányzatoknak, hogy megfelelő tanácsokkal lássák el a vállalkozni szándékozó romákat.

Hosszú idő után végre láttam egy vonzó, pozitív képet

a romákról, életükről, megélhetésükért való küzdelmükről, s hogyne örültem volna ennek. Ilyen riportokra van szükség ahhoz, hogy a romákról alkotott általánosító negatív képet megváltoztassuk. Ha rajtam állna, egyetlen adás sem jelenne meg legalább egy, a romákról szóló pozitív riport nélkül! Mert ez a Lapáncsán készített riport ezt is bizonyította. Csak menni kell utána. Megéri a fáradságot.

Miután a riportból nem derült ki, hol is van ez a kis falu, így utána néztem. Baranya megyében található, a határ mentén. /kas./

PROVOKÁTOR

Családok víz nélkül

Talál ez a műsor a TV1-en, csak az kétséges nekem, vajon este fél 11 óra után kit, kiket sikerült drámai, élet-hús-vér riportjaival, elemző írásaival, s olykor megdöbbentő képsoraival provokálni? Mert kimondva kimondatlanul ez a célja. Lehet, hogy akadnak olyan elkötelezettek, akik még ilyen időben is a képernyő előtt ülnek, s a Provokátor adására várnak.

Én azt mondom, hogy érdemes, rászolgált ez a műsor mondandójával, figyelem-

felkeltésével, a gondok fókuszába állításával. Jó lenne hírt hallani arról, hogy a Provokátor nyomán feltárt gondok megoldására fordítottak-e figyelmet, s megoldottak-e hanyagságokat, emberi mulasztásokat. Ugyanis ekkor lenne, lehetne lemérni hatékonyságát, hasznosságát.

A Provokátor november 17-ei adásában tudósítottak arról, hogy egyik megyeszékhelyünkön, Nyíregyházán a Huszár-lakótelepen (cigánytelepen) immár má-

jus óta 40(!) családtól vonták el az éltető vizet. Ha jól emlékszem 7 millió adósságot gyűjtöttek össze a vízdíj elmaradásából. Ez a fő ok. Nem áll szándékomban védeni a mulasztókat, annyit azonban megjegyzek, hogy az ÁNTSZ tiltja a nagycsaládosoktól, az öregektől megvonni a vízszolgáltatást. Ez törvényellenes.

Ezt a megszólaltatott hivatalos tisztviselők is megerősítették, mégsem történt május óta semmi, hogy legalább azokba a lakásokba

kapcsolják vissza a vizet, s vigyék a vízórákat, akiknek ez életkérdés. Mutatott a Provokátor olyan öt-hat gyermekes családot, ahol lavórba állítva fürdették a gyerekeket, s ehhez a vizet a távoli kutak valamelyikéből cipelték. Megengedhetetlen, hogy egy ekkora nagyvárosban a szociális gondoskodás fél év alatt nem tudott odáig eljutni, hogy ezt a mulasztást valamilyen módon ne tudná rendezni.

Ez hanyagság! S ezért szólt a Provokátor. /kas./

Évfordulók - események

A tudományoknak két nagy csoportja van: a fizika és a bélyeggyűjtés – állította **Ernest Rutheford**, aki atomfizikusként lett világhírű, bár bélyeggyűjtőnek sem volt utolsó. Tény, hogy a 20. század derekán a legnépszerűbb gyűjtőszervevény a postai értékcsikk albumba rendezése körül alakult ki. Volt idő, amikor szerzte a világon több mint húszmillió, – egyesületekben, klubokban nyilvántartott – bélyegbarát működött, az önszorgalmú, alkalmi gyűjtők számát pedig felbecsülni sem tudták. Magyarországon például a 60-as évek elején 180 ezer felnőtt és 35 ezer ifjúsági bélyegszervezet működött.

Mi lehetett e parányi grafikák sikerének titka? Miért tekinthette Rutheford tudománynak? Talán az egykor népszerű magyar jelmondat valamelyest eligazít bennünket. „A bélyeggyűjtés oktat, nevel, szórakoztat.” Távoli országok, egzotikus tájak, ismeretlen állatok és növények, nevezetes emberek, különleges események, más népek képi kultúrája és szellemisége vándorolt a borítékokon az országhatárokkal szerteszabdalt kontinenseken át. Afféle képes kislexikon-szócikk, színes ország-névjegy volt mindegyik felragasztott, körbefogazott enyves hátú kis papírdarab. Ráadásul nemcsak a kortársaknak szóló, hiszen tudható volt minden bélyegkibocsátó számára, hogy még évszázadok múlva is örizni fogják az albumok, említeni a katalógusok, unokákra hagyományozni a nagyapák a különféle címeteket. Mindig fontos volt tehát, hogy ki és mi kerül a bélyegábrákra. No és persze az is, hogy ki kap megbízást egy-egy bélyegsorozat megalkotására.

Az 50-es évek elején több kiváló magyar grafikus is foglalkozott bélyegtervezéssel. Az egyikük, **Nagy Zoltán** 1940-ben kötelezte el magát az alkalmazott grafika ezen ága mellett, amikor a Pénzjegynyomda munkatársa lett. (Ő tervezte a régi 500 forintos bankjegyet is, címoldalán **Adyval**, hátoldalán az Erzsébet-híddal.)

Az Iparművészeti Főiskola elvégzése után **Füle Mihállyal**, **Gál Ferencel**, **Kékesi Lászlóval** és **Vertel Józseffel** együtt munkálkodott a magyar bélyeggrafika európai színvonalra emelésén. Első bélyegét 1947-ben tervezte. Szívesen vállalkozott a portrékészítésre is, ami – könnyen belátható – egy általában 25x20 milliméteres papírfelületre nyomtatandó képnél nem is olyan egyszerű mesterség. É tevékenységben a legendás **Légrády Sándor** méltó utóda lett. Addigi arcmásai sikeresek voltak. Ezért esett rá a választás, amikor a Magyar Posta úgy döntött: egy sorozatban hívja fel a hazai és a világgözzvélemény figyelmét Magyarország gazdag zenei múltjára. A hét legjelentősebb magyar zeneszerzőt kellett kiválasztani a kezdetektől. Erkel és Liszt, Bartók és Kodály személyéhez nem férhetett kétség. A legelső nagy nevű magyar zeneszerzőként, már csak az időrendiség okán is kellett valaki, aki a 17. század végét, a 18. század elejét képviseli. Akkor – szinte egy időben – három nagy tehetségű zeneszerző fáradozott Magyarországon a magyar zene megeremtésén, az előadóként is közismert, úgynevezett virtuóz triász: **Lavotta János**, **Csermák Antal** és **Bihari János**. Mivel a megrendelők zenei tanácsadói (egyebek mellett a cáfolhatatlan szaktekintélynek számító, a majdani bélyegsorozat záró értékén szereplő **Kodály Zoltán**) úgy ítélték meg, hogy nemzeti zenénkre a legmaradandóbb hatást közülük Bihari János érte el, az ő képmására adtak megrendelést. A maradék két hely sorsán

folyt ugyan a kiadást megelőzően némi vita, de végül Mosonyi Mihály és Goldmark Károly osztozhatott az előbbieik dicsőségén.

Bihari János (1764–1827) cigányprimás és zeneszerző nyolcvannégy dalművet hagyott maga után. Szerzeményeit képzettebb zenészek kottázták le. Egyik dallamát 1812-ben még **Beethoven** is felhasználta az István király nyitányában. Cigányzenekarával bejárta az országot, s csakhamar a legnépszerűbb muzikussá lett. A magyar verbunkos-zene legkiválóbb művelője volt. (Ilyen zenével és kiváló borokkal indultak akkor tájt a katonafogók. Még nem sorozták, hanem toborozták ugyanis a katonákat. A bor által felvidámult, a táncnótákkal feltűzelt bakajelőtek könnyebben választották a dicsőbbnek hitt utat, a haza – valójában a császár – szolgálatát.) Nagy Zoltán ezért is rajzolt a háttérbe – Bihari fergeteges verbunkosaira utalva – egy toborzó-jelenetet, a félig beöltözött katonák táncával.

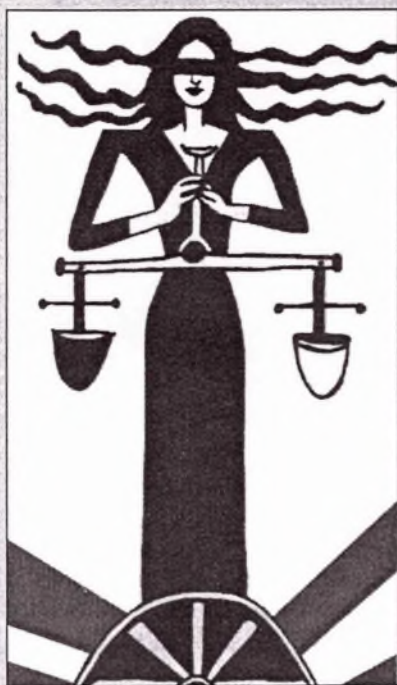
A Zeneszerzők című bélyegsorozat éppen ötven éve, 1953. december 5-én jelent meg. Az egyes bélyegeket ötvenes ívben nyomtatták és fogazták. A nyomtatás mélynyomással történt. Egy évig, 1954 decemberéig lehetett a postán és a trafikokban vásárolni belőlük. Persze nem mindegyikből fogyott egyformán. Bihari a 30 filléres bélyegen szerepelt, amelyik az akkori tarifa szerint a belföldi képeslapok kézbesítéséhez kellett. A helyi levelekre az Erkel, a távolságiakra a Liszt Ferenc arcképével megjelent bélyegeket szánták. A nagyobb értékűek az ajánlott leveleken, illetve a külföldre szánt küldeményeken jutottak szerephez. Összesen 219 200 sorozat volt forgalomban, azaz csaknem 220 ezer emberhez juthatott el. Párizstól Vlagyivosztokig, Fokföldtől Skandináviáig még ma is több száz albumban lapulhat Magyarország – és a világ – első, cigány embert ábrázoló bélyege.

(Nagy Zoltánt, mintegy 300 magyar bélyeg atyját, grafikai munkásságáért a későbbiekben Munkácsy-díjjal jutalmazták. A Posta még egy alkalommal, 1967-ben adott ki cigány témájú bélyegét. Az Operák című sorozat egyik címetén ugyanis Bizet: Carmen című daldramája híres cigánylánya is szerepel.)

Hegedűs Sándor

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Kárpátok Alapítvány

Kárpátok ROMANET Program

Az Open Society Institute (Nyílt Társadalom Intézete) támogatásával

A Kárpátok Alapítvány küldetése

A Kárpátok Alapítvány kitüntetett feladatának tekinti a közösségek kapacitásának növelését, a megértés, a regionális biztonság erősítését a határmenti és interetnikus együttműködések elősegítése révén Magyarország, Lengyelország, Románia, Szlovákia és Ukrajna határmenti térségeiben. Ennek megfelelően támogatja és segíti mindazokat a kezdeményezéseket, amelyek a civil közösségek és a helyi demokrácia fejlesztésére irányulnak, valamint a társadalom különböző szektorai közötti párbeszédet, a határmenti-, illetve interetnikus együttműködést segítik.

Az Alapítvány működési területe:

Magyarország: Borsod-Abaúj-Zemplén-, Hajdú-Bihar-, Heves-, Jász-Nagykun-Szolnok-, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék;

Lengyelország: Kárpátalja vajdaság;

Románia: Bihar, Botosani, Hargita, Máramaros, Szilágy és Suceava megyék;

Szlovákia: Kassai és Eperjesi régiók;

Ukrajna: Lviv, Kárpátalja, Ivano-Frankivsk, Csemivci régiók.

A Kárpátok ROMANET Program küldetése

A Kárpátok Alapítvány eddigi adományozói tevékenysége során több roma programot támogatott, s ennek során kiderült, a határmenti régióban élő romák megosztanak egymással az elmúlt évek munkája során szerzett tapasztalataikat. A jelen program olyan projektekhez nyújt támogatást, amely a romák határmenti együttműködését, hálózatépítését segíti.

A Program által támogatott célterületek:

- látóutak és tréningprogramok szervezése a sikeres roma kezdeményezések bemutatására a Kárpátok Eurorégió országaiban, így lehetővé téve más szervezetek számára a tanulást és az adott kezdeményezések saját közösségeikben történő adaptálását.
- olyan közös, határokon átvívelő rendezvények és programok szervezése, amelyek a hosszú távú együttműködést segítik a határmenti régióban.
- azonos célkitűzésű roma kezdeményezések közötti hálózatépítés.
- gazdaságfejlesztési programok támogatása, amelyek a roma munkanélküliség csökkentését és a roma közösségek életének javítását tűzik ki célul.
- Roma szervezetek együttműködésének elősegítése a roma érdekképviselő erősítéséért.

2. Az elbírálás minőségi szempontjai:

- A projekt megosztható, adaptálható, terjeszthető a Kárpátok Eurorégió országaiban.
- A projekt hozzájárul a Kárpátok Eurorégió területén élő roma közösségek gazdasági és szociális helyzetének javításához.
- A projekt keretében tervezett közös, határokon átvívelő események, programok mindegyik résztvevő számára hasznosak, és a különböző szervezetek hosszú távú együttműködést segítik;
- A projekt elősegíti a roma kezdeményezések hálózatépítését közös céljaik elérése érdekében.
- A projekt olyan közös intézmény létrehozását eredményezi, ami a roma szervezetek együttműködését se-

gíti elő, ezzel növelve befolyásukat és javítva érdekképviselői képességeiket.

3. A projektet benyújtó partnerszervezetek felé támasztott elvárások

- A projekt helyi támogatása legyen egyértelműen jelezve
- A résztvevő partnerek legyenek képesek végrehajtani a projektben meghatározott feladatokat.
- A résztvevő partnerek közötti szerep- és felelősségvállalás megosztás legyen egyértelmű.
- A partnerek már a kezdetektől (a projekt megtervezésétől számítva) vegyenek részt a munkában.
- Készüljön részletes költségvetés, amely egyértelműen meghatározza a partnerek felelősségét és kötelezettségeit.

Előnyt élveznek azok a kezdeményezések, amelyek:

- több mint két ország részvételével szerveződnek;
- hosszú távú hatással bírnak és a támogatás megszűnte után is folytathatók;
- példaértékűek lehetnek hasonló kezdeményezések számára;
- mérhetően helyi hozzájárulással lesznek kivitelezve.

Hogyan pályázható meg a támogatás?

A pályázatnak a következőket kell tartalmaznia:

- I. Információ a pályázóról
- II. Információ a projektről
- III. Információ a szervezet gazdasági helyzetéről és költségvetéséről

A pályázat megírásával kapcsolatban segítségért fordulhat a Kárpátok Alapítvány magyarországi irodájához:

Kárpátok Alapítvány
– Magyarország
3300 Eger,

Bajcsy-Zsilinszky u. 2.
tel/fax:36-516-750
E-mail: cfhu@axelero.hu

A pályázatokat magyar nyelven a Kárpátok Alapítvány magyarországi irodájához kell benyújtani.

A nevezett program támogatást nyújt a Kárpátok Eurorégióból érkező, roma határmenti együttműködést célzó projektek számára; a támogatás összege maximum 5000 USD lehet.

A pályázatok elbírálása folyamatos, a támogatási keret kihasználásáig. (A pályázatok elbírálása a beérkezéstől számítva 8 héten belül történik meg.)

Pályázati feltételek:

A pályázati felhívás csak hivatalosan bejegyzett és bankszámlával rendelkező civil szervezeteknek, illetve helyi önkormányzatoknak szól (Magyarországon a pályázó lehet kisebbségi önkormányzat is). A Kárpátok Eurorégió területén kívül bejegyzett szervezetek részt vehetnek a projektben mint együttműködő partnerek, de nem pályázhatnak. Az együttműködő felek legalább egyike roma szervezet kell, hogy legyen. A projekt időtartama nem lehet hosszabb a Támogatási Szerződés aláírásának időpontjától számított 12 hónapnál.

Nem adható támogatás az alábbiakra:

- karitatív tevékenység;
- ösztöndíjtámogatás;
- ingatlan-, épületvásárlás;
- továbbpályáztatás;
- helyi infrastruktúra fejlesztése;
- nyereségorientált tevékenység;
- kutatási projektek;
- egyéni munka;
- választások és törvényalkotás befolyásolására.

A Központi Pénzügyi és Szerződéskötő Egység (KPSZE) pályázatot hirdet a PHARE 2002/000-315.01.02-es „Diszkrimináció ellenes akcióorozat” program keretében helyi tolerancia-erősítő kezdeményezés megvalósítására

1. Közzététel hivatkozási száma:

Hivatkozási szám:

PHARE 2002/000-315.01.02.02

2. Program és finanszírozási forrás

A finanszírozás forrása a „Diszkrimináció ellenes akcióorozat” című Phare program. Az alprogram keretében elnyerhető támogatás keretösszege 1.050.000 euró, melyből 600.000 euró a Phare támogatás és 450.000 euró a magyar társfinanszírozás.

3. Pályázati témakörök, földrajzi kiterjedés és a megvalósítás időtartama

A program közvetlen célja a helyi tolerancia-erősítő kezdeményezések támogatása a média, az oktatás, a foglalkoztatás stb. területén, a munkahelyi és a közintézményekben is megjelenő diszkrimináció csökkentése, a helyi, közösségi szintű tolerancia erősítése, a médiában megjelenő roma-kép javítása, a roma kultúra és értékek megismertetése az alábbi tevékenységeken keresztül:

- A romákat érintő munkaerőpiaci diszkrimináció csökkentése
- A közintézményekben és munkahelyen megjelenő, romákat érintő diszkrimináció csökkentése
- Valós roma-kép közvetítése a médián keresztül
- A roma kultúra és kulturális értékek megismertetése a többségi társadalommal
- Egyéb, a romákat érintő, helyi szintű diszkriminációt csökkentő programok beindítása.

A pályázatnak kapcsolódnia kell a következő témakörökhöz:

- Nem roma és roma közösségek közötti kapcsolatépítés
- A szegregációt csökkentő, megelőző programok

- A társadalmi párbeszéd erősítése a roma kisebbséget érintő konfliktusok megelőzése, illetve csökkentése érdekében

- Munkaadói és munkavállalói kapcsolatépítés, melynek célja a romákat sújtó diszkrimináció csökkentése, az esélyegyenlőség megteremtése

- A közintézmények és a roma kisebbség kapcsolatának javítása, azonos szintű szolgáltatások biztosítása.

Tevékenységi terület: Magyarország

A projektek időtartama: minimum 8, maximum 14 hónap. Minden tevékenységnek be kell fejeződnie 2005. július 31-ig.

4. A pályázat céljára rendelkezésre álló teljes keretösszeg

Az alprogram teljes költségvetése 1.050.000 euró, ebből a Phare támogatás 600.000 euró, míg a hazai társfinanszírozás összege 450.000 eurót tesz ki.

5. Ezen pályázati felhívás keretében megpályázható támogatás minimális és maximális összege:

Az elnyerhető támogatási összeg minden projekt esetében az alábbi minimális és maximális határösszegek között kell legyen:

- **minimum: 20.000 euró**
- **maximum: 100.000 euró**

További feltétel, hogy az elnyerhető Európai Uniósi támogatás összege nem haladhatja meg a teljes projekt költségének 90%-át (lásd a Pályázati útmutató 2.1.4 pontját). A költségek

A roma kultúra és kulturális értékek megismertetése a többségi társadalommal

- A közvélemény formálása az előítéletes szemlélet, a romákkal szemben megjelenő megkülönböztetés mérséklése érdekében

fennmaradó 10%-át a pályázónak, illetve partnereinek kell biztosítania saját forrásból, de ezek a források nem származhatnak az Európai Közösség költségvetéséből. Vagyis a források nem származhatnak sem más EU-s programokból, sem pedig a programhoz társfinanszírozást biztosító Minisztérium programjainak költségvetéséből. **Az önerő összegét minden pályázónak készpénzben kell biztosítania.**

6. A keretösszegeből támogatható projektek maximális száma

A támogatásban részesülő pályázatok száma 10 és 50 között várható.

7. Támogathatóság: ki pályázhat?

Az alábbi szervezetek bármelyike pályázhat:

Önálló jogi személyiséggel rendelkező non-profit, nem-kormányzati szervezetek, azaz az alábbiakban felsoroltak valamelyike:

- Nem-kormányzati szervezetek, egyesületek, amelyek létrehozásának alapja „Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. tv.”, valamint „Az 1959. évi Polgári Törvénykönyv” rendelkezései szerint alapított alapítványok, amennyiben szerepelnek a bírósági nyilvántartásban.

Kizárólagosan a további szervezeti-csoportok jogosultak pályázásra:

- közhasznú társaságok (a központi kormányzat ilyen szervezetei nem pályázhatnak)
- közalapítványok (a központi kormányzat ilyen szervezetei nem pályázhatnak)
- közintézmények (ezek közül csak az alábbi intézmény típusok: művelődési központok, teleházak, óvodák, közoktatási intézmények, felsőoktatási intézmények, múzeumok, könyvtárak, színházak, mozik, családsegítő központok, nevelési tanácsadók)
- helyi önkormányzatok
- cigány kisebbségi önkormányzatok
- kamarák (egyéb köztestületek nem pályázhatnak)
- szakszervezetek
- gazdasági társaságok illetve egyéni

vállalkozások, amennyiben a projekten belüli tevékenységük nem termel profitot (egyéb, a vállalkozásokra vonatkozó speciális feltételeket lásd a Pályázati útmutató 2.1.2 pontjában)

- munkaügyi központok
- egyházak által létrehozott intézmények.

Sem önállóan, sem egy társulás vezetőjeként vagy annak tagjaként nem pályázhatnak:

- politikai pártok,
- önkéntes biztosító társaságok
- természetes személyek,
- központi kormányzati szervek.

A pályázók egyénileg, illetve partner-szervezetekkel konzorciumot alkotva nyújthatnak be pályázatot. Egy szervezet főpályázóként csak egy pályázatot adhat be, de partnerként részt vehet több pályázatban is, amennyiben ezt erőforrásai lehetővé teszik.

A pályázási feltételek további részleteit lásd a Pályázati útmutató 2.1.1-es pontjában.

8. A nyertes pályázatok kihirdetésének tervezett időpontja: 2004. május

9. Bírálati szempontok

A pályázatok elbírálása a Pályázati útmutató 2.3 pontjában rögzített szempontok szerint történik.

10. A pályázati űrlap és részletes tájékoztató

Pályázni a magyar nyelven kitöltött Pályázati űrlappal lehet, amelyhez a pályázat Angol nyelvű összefoglalóját (English Summary) is mellékelni kell. **A pályázatokból egy aláírt eredeti és öt másolatot kell benyújtani.**

Megjegyzés: Amennyiben a magyar és az angol nyelvű dokumentáció között eltérés mutatkozik, minden esetben az angol nyelvű változat tekintendő mérvadónak.

11. Pályázati határidő

A pályázatok beérkezésének határideje: **2004. február 20. 16.00.** Min-

den pályázatot a Menedzsment Szervezet alábbi címére kell eljuttatni:

**Projektiroda - Kurátor Kft.
1052 Budapest
Váci utca 16/a. VI. emelet**

A fenti határidő után beérkező pályázatok automatikusan elutasításra kerülnek, akkor is, ha a határidő napján, vagy azt megelőzően kerültek postázásra.

12. Részletes információ

A pályázattal kapcsolatos részletes információk, a jelen Pályázati felhívás szövegével együtt a „Pályázati útmutatóban” található, amely hozzáférhető a lebonyolító Menedzsment Szervezet honlapján:

www.tolerancia.dhv.hu

A Pályázati útmutató és a Pályázati űrlap személyesen, postai úton és elektronikus levélben is beszerezhető a következő címen:

**Projektiroda - Kurátor Kft.
1052 Budapest
Váci u. 16/a. VI. emelet**

A Menedzsment Szervezet különböző tevékenységek keretében segítséget nyújt a pályázók munkájához: **regionális információs napok, valamint projekt tervező műhelyek szervezésével és lebonyolításával, illetve egy pályázati tanácsadó szolgálat felállításával.** A pályázatot érintő kérdéseket minden esetben írásban (elektronikus levélben, faxon vagy postai úton) lehet eljuttatni a Menedzsment Szervezethez, a kérdéses alprogram referencia számának feltüntetésével. Az információs napok időpontjai és helyszínei a Menedzsment Szervezet honlapján található.

Azok a kérdések, melyek más pályázók számára is hasznosak és hasznosíthatóak lehetnek a Menedzsment Szervezet honlapján

(www.tolerancia.dhv.hu)

a „gyakran ismételt kérdések (GYIK) és a rájuk adott válaszok” rovatban mindenki számára hozzáférhetővé válnak.

Szécsi Magda:

A karácsonyi lepke és a fenyőfa...

(Tornyocskának)

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy csodaerdő, aminek közepén ezeréves cigány asszony lakott. Varázsló volt. Őgy hívták, Almaláta.

Almaláta mindent tudott a világról, az emberek gondolatairól és érzéseiről, ha mély bódult álomba merült. Különös álmaival segítette az embereket. Jártak is hozzá az elveszett lelkek, mint méhek a virágra, hogy tanácsot kérjenek tőle. A cigány asszony mindig segített. És ahányszor boldogan ment el tőle egy szerencsétlen ember, a csodaerdő szelleme megajándékozta őt egy fával. Így történt ez most is, Karácsony szent napján. Egy jótette fát termett, de nem is akármilyet! A fenyőfák királyát adta neki az erdő szelleme. Ámult-bámult Almaláta, ahogy meglátta a szépséges fát, és azonnal elhatározta, hogy feldíszíti saját maga és az erdei állatok örömeire. Így is tett. Csengőbongó piros almákkal, fényből öntött harangocskákkal, árva lányok könnyeiből font fűzérrel tette még pompázatosabbá a fenyőfák királyát.

A hópelyhek finom érintésétől megszólaltak a harangocskák, amire előbújtak az állatok az erdő sűrűjéből. Az őzek, a szarvasok, a mókusok, és a szél körbe táncolták a soha sem látott tüneményt. A madarak ágaira telepedtek, és almamag színű szemükkel csodálkozva bámulták. A rókák, a farkasok és a vaddisznók óvatosak voltak. Messziről figyelték a fa ragyogását.

– Ó, ha az emberek látnának téged, nem hinnének a szemüknek – mondta áhítattal a feketerigó.

– És a lepkék, a lepkék, a lepkék? A lepkék tán nem gyönyörködnének benne? – károgták kánonban a rigó felé a varjúk.

– Kik azok az emberek? – szólalt meg hirtelen a fenyőfa.

– Az emberek azok, akik boldogok tudnak lenni – súgta meg a szél.

– Mi az a boldogság? – ámult el a fa.

– A boldogság? A boldogság csak annyi, hogy ember vagy és ezt tudod is – üvöltötték a farkasok.

– Ember akarok lenni! – kiáltotta a fenyőfa mély-séges vágyakozással – És akarok egy lepkét is! – tette hozzá.

A varjúk úgy megijedtek, hogy felbentek ágairól és elrepültek. Bizony meg is ijedhettek, mert ilyet még nem hallott a csodaerdő, hogy egy fa, ember akarjon lenni. Az erdő szelleme vállat vont és Almalátára bízta a döntés jogát. Almaláta pedig így szólt a fához.

– Ember akarsz lenni? Légy, ember! És az is marad-hatsz addig, míg megtudod őrizni magadnak a lepkédet. De ha nem tudod megőrizni, akkor újból fa leszel.

– Rendben – bólintott a fa, és recsegni-ropogni kezdett a törzse, szikrákat vetett a gyökere és csillagok milliárd-jai ragyogtak fel zöldágain. Hosszú időbe telt az átváltozás, de egyszer csak eltűnt a fa, és ott állt Almaláta előtt a világ legszebb embere. Olyan szép férfit teremtett, amelyen szép csak egy csodából született ember lehet. Almaláta kedvtelve nézett a férfi varázslatos fekete szeméibe, majd egy vérpíros, fényes szárnyú lepkét álmódott a tenyerébe.

– Vigyázz rá! – figyelmeztette a fát és magukra hagyta őket.

– Ember vagyoook! Embeeer! – kiabálta a hóésésbe ujjongva a fenyőfa király.

– És van egy lepkéd is – dideregte a karácsonyi lepke.

– Van egy lepkém is! – bólintott boldogan.

– Ismerj meg – mondta a lepke.

– Ismerlek, hiszen látlak...

– Nem ismeresz, míg azt nem érzed, amit én.

– Érezni... Érezni... – mondogatta az ember.

– Fázom. Segíts rajtam – kérte a lepke.

– Én is fázom, nem tudok segíteni rajtad – szomorodott el a világ legszebb embere.

– Szeress engem – zokogta a lepke.

– Szeretlek – nézett csodálkozva a lepkére.

– Nem érzed azt amit én, nem tudsz segíteni rajtam, nem ismeresz, nem is szerethetsz – sorolta a vérpíros szárnyú lepke szomorúan.

Fényes karácsonyt minden
gyerekeknek! Szeretettel:

Koppányka

III./a

– Mit tegyek, hogy tegyem? – kérdezte a fenyőfa tanács-talanul.

– Ezt neked kell tudnod...

– Nem tudom hogyan kell szeretni, nem tudom hogyan tudnék segíteni rajtad.

– Akkor te nem is vagy ember – mondta a lepke és elrepült.

– Ne hagyj el! – kiáltott utána igazi fájdalommal a világ legszebb embere, de elkésett. Ebben a pillanatban visszaváltott fává.

– Jól van ez így – mondta Almaláta magához öltetve a fa törzsét. De a fa soha-soha többé nem szólalt meg. Csak a tavaszi gyanta könnyek árulkodtak mélységes bánatáról, annyira hiányzott neki a vérvörös karácsonyi lepke.

Pedig ha jól megnézte volna Almalátát, felismerhette volna benne a lepkét, aki arra kérte, hogy szeresse... Lehet, hogy mégis ember maradt a fenyőfa, csak nem tudott róla? Almaláta ezt nem árulja el senkinek. Titok. Mint a szeretni tudás...

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Pénz! Pénz! Pénz! Biztonság! Ezek azok amik foglalkoztatják folyamatosan. Nyugalom!

Ön mindent megkap ebben az évben amire vágyik, ha le tud mondani legalább egyetlen titkos szenvedélyéről! Tudja jól, valamit valamiért... Ha baráti meghívásnak tesz eleget, kerülje a politikát. Csak akkor vitakozzon, ha képes higgadt maradni, s ha a társaság tagjait józan érvekkel meg tudja győzni.

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Ez a hónap a Bikák szerencse hónapja. De meg kell ragadni a szerencsét! A siker attól függ, hogy az események

dzsungelében hogyan tudnak eligazodni. Reális tisztánlátására minden Bika egy szülőtnék nagy szüksége van most. A hónap folyamán az érdeklődés középpontjába kerülnek. Figyelem! Az egészséges hiúság még nem káros! Ne nevesse ki egy Oroszlánt, mert ő birtokolja, amire Ön vágyik. Járjon túl az eszén, és hagyja meg neki... Ön fog jobban járn!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Ön gyakran elégedetlen az életével, mert elfelejti, hogy amiről most dönt, az a hónapját határozza meg! Valahányszor problémája van a környezetével, vagy Önmagával, tegye fel a kérdést, hogy hol kellene valamit feladnia, vagy változtatnia, hogy végre Önmaga lehessen! Ez az év, tartogat sok jót is, de igen kemény problémákkal is szembesülnie kell...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Az elmúlt hetek csodaváró hangulata után vegyes hatásokat ígének a bolygók. Bár mennyire is fontos az Ön életében a biztonság, azért vigyázzon, hogy gondolatai ne csak a pénz körül forogjanak. Egy olyan élethelyzet amúgy is fel fog merülni, amikor nagylelkűségét teszi próbára a

sors. A hónap végén egy kíváncsi ismerős teszi próbára a türelmét. Ne kössön olyasmit az orrára ami nem rá tartozik, mert később ez pletykák forrásává válhat. 2004-ben amúgy is egy pletyka miatt éli át élete legkeservesebb, legszégyenteljesebb élményét, ami talán egész életére hatással lesz... Tanuljon meg okosan hallgatni!

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Jobb, ha ezekben a hetekben csak annyit kommunikálnak embertársaikkal, amennyit feltétlenül szükséges, vagy nagyon nagy türelmet erőltetnek magukra. Ha egyik sem sikerül, a hónap vitákkal, félreértésekkel lehet tele. Az Oroszlánok hangulata most egy kicsit pesszimista. Nem ártana, ha legalább megpróbálnának egy kis optimizmust erőltetni magukra. Nem kell a legapróbb dolgok esetében a legrosszabbra gondolni, hiszen sokszor éppen az történik, amit várunk, s amit a gondolataink erejével megteremtünk. Ön csodálatos ember! Hát nem ezt hallja naponta a partnerétől? Higgyen neki...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Régi üzleti kapcsolata még ma is virágzik, ezért ne hagyja, hogy egy apró félreértés miatt véget érjen. Hónap közepén jó

érezéssel tölti el, hogy részt vehet egy olyan rendezvényen, ahol kifejhetheti nagyszabású terveit újszerű elképzeléseit. A szerelemben meglepetés érheti: rájöhethet, hogy tökéletes ember nem létezik, kivéve azt az egyet, akit bizonytalansága miatt elveszített, és nem kaphat meg soha... Környezetében sok változás várható. Ön jól jár, csak ne szorongjon látványosan a jövője miatt!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Kellemes, nyugodt hónap áll Ön előtt, amely sok kellemes estét és látványos sikereket tartogat. Ennek ellenére kisebb családi problémák merülnek fel, amik előre viszik lelkileg és sikerül megértenie, hogy a fájdalom épp úgy életünk fontos része, mint a boldogság! Külseje miatti aggodása felesleges. Ön kívánatos partnere szemében, csak hangulatváltozásait viseli nehezen!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Határtalan munkabíráásával, jól fejlett beleérző képességével sikerül megoldani zűrös helyzeteket, és néhány elmaradt munkát is befejezhet.

Hónap közepén azt veszi észre, hogy már teljesen másképp érez szerelme iránt, mint korábban. Ha ez a különbség nem pozitív változás, akkor inkább fejezze be ezt a kapcsolatot, de mielőtt döntene, nézzen magába...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Vigyázzon anyagi helyzetére, mert most egy vad ötlet óriási veszteségeket okozhat. Ne kezdjen addig üzleti manőverbe, amíg nem győződött meg a körülményekről... Családja több odafigyelést igényel. Ha végzett munkájával, töltsön velük több időt, és mondja el nekik, hogy mennyire szereti őket. Egy beteg rokon, vagy volt barát, esetleg szerető támogatást kér Öntől. Segítsen! Kollégáiban tombol a szakmai irigység, legyen résen...

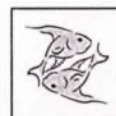
BAK (XII. 22.–I. 20.) – Dinamikus és kitartó munkájának köszönhetően januárban is komoly szakmai sikereket érhet el. Szellemi

képességeinek köszönhetően remek terveket készít, és ezek megvalósításához még munkatársakra sem lesz szüksége. Remek hangulatban van és úgy érzi mindenre képes lenne. Ebből azonban hamar kiábrándítja egyik ismerőse, aki magánéleti tanácsot kér Öntől. 2004-ben is a kitartása, céltudatossága, szívóssága, meggondolatlansága segíti át az élet nehézségein. A Bak szülöttek idén bármibe kezdenek, sikerre vannak ítélve!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Itt az ideje, hogy átnézzé jelenlegi helyzetét és végiggondolja, mit is akar csinálni a jövőben. Tegyen különbséget

a realitás és a vágyalom között. Hónap közepén mindenképpen meg akar oldani egy félreértést, ezért nagyon rámenős, ezzel azonban csak még nagyobb bajt okoz. Legyen türelmesebb!

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Jól indul ez a hónap, egy speciális feladattal bízzák meg és örömmel veti bele magát a munkába. Jó memóriája lenyűgözi környezetét! Magánélete meglepetéseket tartogat. Fogadja ezeket örömmel, ne legyen semmi jónak az elrontója. Ossa meg

érzéseit partnerével. Esténként tegye félre a mindennapi gondokat, az életét nehezítő problémákat, hiszen a feltöltődést a családja éppúgy igényli, mint Ön. A szerencsejátékoktól azonban tartsa most távol magát.

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek!
(Szolnok, Pf.: 77 5001)

Farkas Kálmán: *Elnémult hegedűk* 300,- Ft
Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft
Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft,
Gordoni ceruzarajzok 500,- Ft,

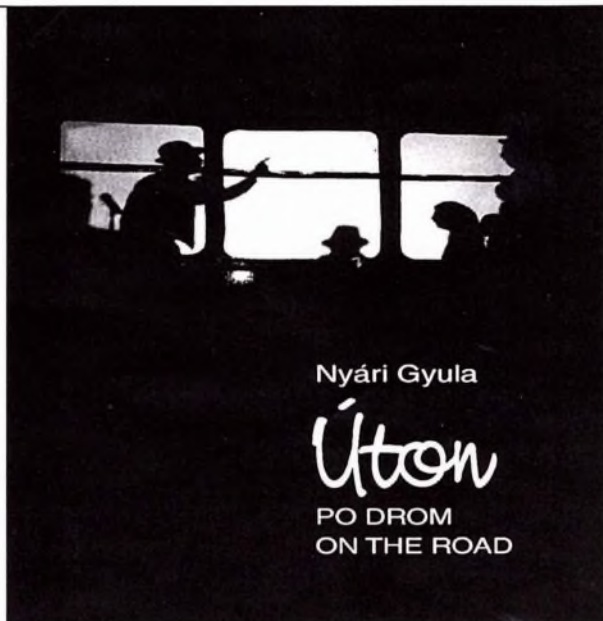
ÚJ KÖTETEK: Ficz Mária: *TÖREDEKEK* 1000,- Ft
Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft
Bokszai és Tulpica: *Cigánynépmesék* 2000,- Ft

Megjelenés előtt

Nyári Gyula fotoalbuma,
amely a roma értékeket mutatja be
136 színes oldalon,
“az aluljárótól a Zeneakadémiáig”.
A könyv bevezetőjét Ferge Zsuzsa
és Choli Daróczi József írta.

A könyv ára: 5690,- Ft
Megrendelhető a Quint Kft. postacímén:
9400 Sopron, Wesselényi u. 15.
Faxon: 99/ 506-779
E-mailben: quint@quint.hu

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve: .....

Címe: .....

Előfizetési díj
egy évre: 1680,- Ft,
fél évre: 840,- Ft,
negyedévre: 420,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77

Telefon:

(06) 56/513-592, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Felhívás

Bulit, partit, kisebb-nagyobb zenés rendezvényt, jótékonyági estet szervez és nem tudja melyik előadó művészt hívja meg, mert az anyagi lehetőségei szűkösek?

A megoldás

ROMA KOKTÉL SHOW!

Havonta egy alkalommal ingyen vállal jótékonyági fellépést az ország bármely területén (útiköltség térítéssel). Az ismert roma slágereket előadó népszerű együttes frontembere, Babai János várja azon tehetséges roma csapatok jelentkezését, akik vállalják ezen jótékonyági fellépések közreműködését.

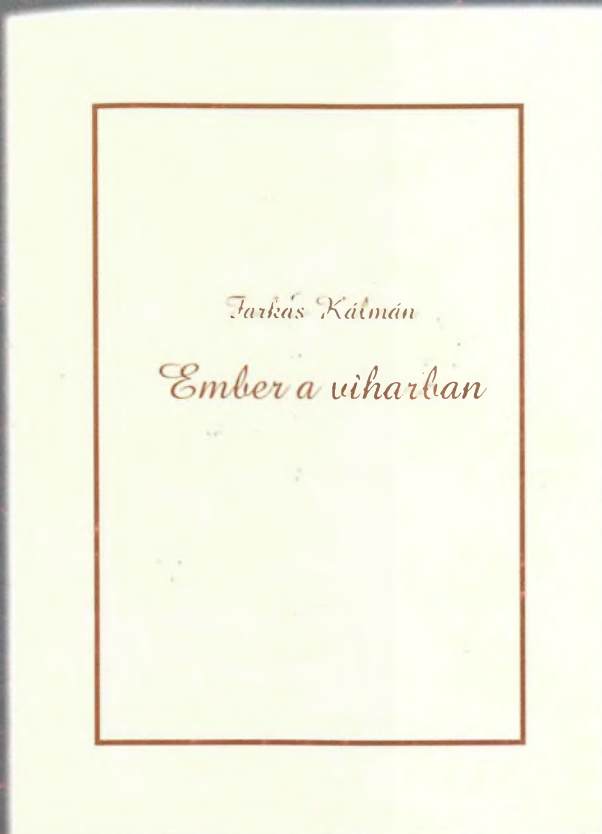
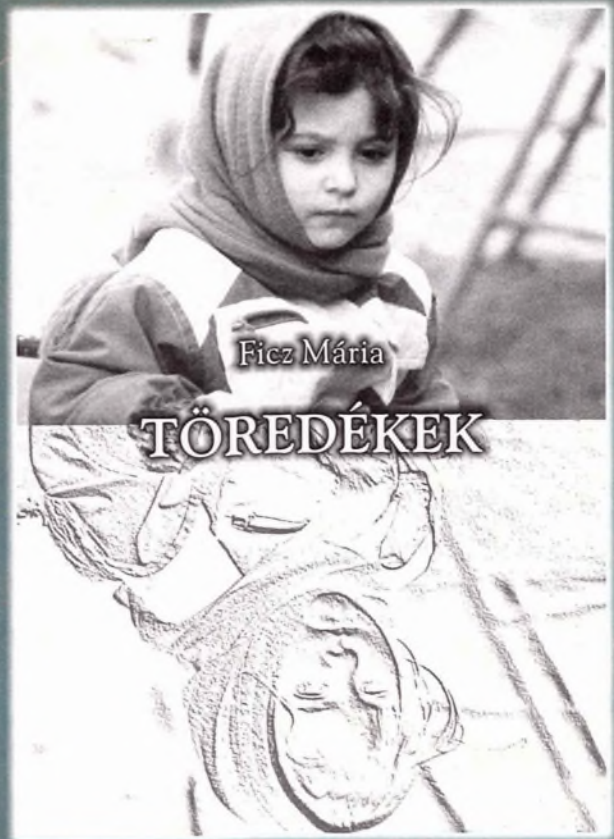
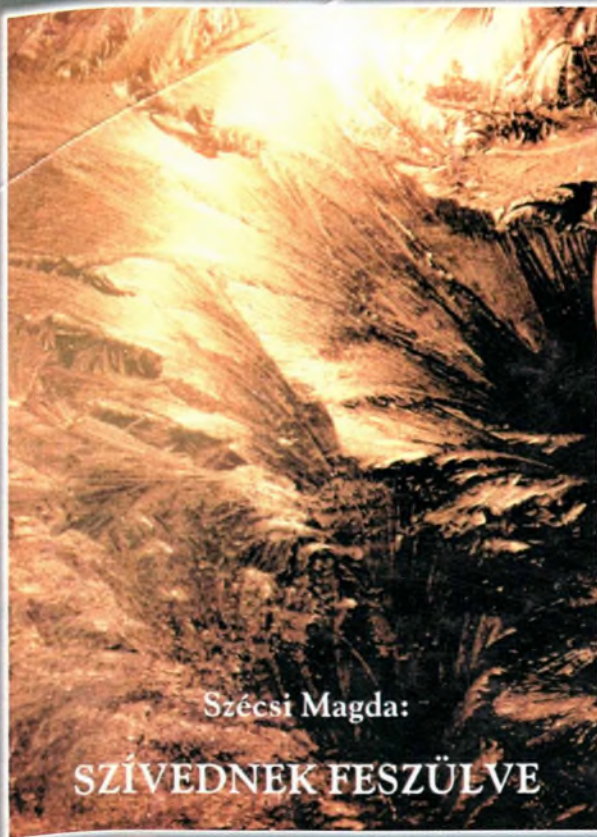
Továbbá várja csinos, fiatal, táncolni, énekelni vágyó tehetséges lányok és fiúk jelentkezését 18–22 éves korig.

Csoda gyerekek, itt a lehetőség! Tehetségesen játszol valamilyen hangszerezen, kitűnően táncolsz vagy énekelsz és még nem múltál el 8 éves? Jelentkezz a Roma Kóktél Show-nál.

Természetesen a Show várja azon vállalkozó, segítőkész emberek jelentkezését is, akik támogatni, segíteni tudnák a Show működését.

Érdeklődni a következő telefonszámon lehet:
Babai János, 06 20 3370896

LEGÚJABB KÖTETEINK:

A KÖTETEK SZERKESZTŐSÉGÜNK CÍMÉN MEGRENDELHETŐEK!